

การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

โดย

นางสุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE ADMINISTRATION FOR CHARACTERIZATION OF CITIZENSHIP IN STUDENT
AT SCHOOL UNDER MUNICIPALITY**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Doctor of Philosophy Program in Educational Administration

Department of Educational Administration

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2015

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล” เสนอโดยนางสุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ว่าที่ร้อยโท ดร.สุวรรณ พินตานนท์)

...../...../.....

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

...../...../.....

55252926: สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ: คุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ผู้ประพันธ์ พงศ์ผาสุก: การบริหารจัดการปัจจัยเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ. ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และ ผศ.ว่าที่ พ.ต.ดร.นพดล เจนอักษร. 224 หน้า.

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ทราบปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล 2) ทราบแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัย ขั้นตอนที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามชนิดประมาณค่า กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย คือ เทศบาลเมืองที่มีโรงเรียนในสังกัดที่จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 103 เทศบาล ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน รวมทั้งหมด 412 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลมีจำนวน 7 องค์ประกอบ คือ (1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม (3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ (4) มีใจเป็นธรรม (5) มีทัศนคติในเชิงบวก (6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ (7) มีจิตสาธารณะ

2. แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง มีจำนวนทั้งหมด 147 แนวทาง ได้แก่ ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน 48 แนวทาง มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม 24 แนวทาง มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ 15 แนวทาง มีใจเป็นธรรม 21 แนวทาง มีทัศนคติในเชิงบวก 15 แนวทาง มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 15 แนวทาง และมีจิตสาธารณะ 9 แนวทาง

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

55252926: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEYWORDS: CITIZENSHIP CHARACTERISTICS

SUPANNIKA PONGPHASOOK: THE ADMINISTRATION FOR CHARACTERIZATION OF CITIZENSHIP IN STUDENT AT SCHOOL UNDER MUNICIPALITY. THESIS ADVISORS: ASST. PROF. PRASERT INTARAK, Ed.D. AND ASST. PROF. MAJ. NOPADOL CHENAKSARA, RTAR., Ph.D. 224 pp.

This thesis was designed as a mixed methodology based on qualitative and quantitative research. The research objectives were to determine 1) factors for characterization of citizenship in student at school under municipality, and 2) practical guidelines towards administration for characterization of citizenship in student at school under municipality. The research was comprised of 3 procedures as follows; finding out the relevant variables in the research, determining factors, and developing practical guidelines towards administration for characterization of citizenship in student at school under municipality. The instrument used for data collection was a five-level rating scale questionnaire. The sample of this research consisted of 103 municipalities based on Krejcie and Morgan's sample size determination table. The respondents were 1) municipality administrator composed of one office director/division of education and one educational supervisor or department head 2) operating sector; one school administrator and one teacher head of subject department in total of 412 respondents. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Exploratory Factor Analysis.

The findings of this research were as follows;

1. The factors of citizenship in student at school under municipality were comprised of 7 aspects as follows; having equity and equality, understanding cross-cultural society, being honest and responsible, being fair, having positive attitude, adoring the nation, religion and monarchy, and having public mind.

2. There were 147 practical guidelines towards administration for characterization of citizenship in student at school under municipality; 48 guidelines for having equity and equality, 24 guidelines for understanding cross-cultural society, 15 guidelines for being honest and responsible, 21 guidelines for being fair, 15 guidelines for having positive attitude, 15 guidelines for adoring the nation, religion and monarchy, and 9 guidelines for public mind.

Department of Educational Administration

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2015

Thesis Advisors' signature 1. 2.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นความใฝ่ฝันของผู้วิจัยที่อยากมีโอกาสเข้ามาศึกษาเพิ่มพูนความรู้ เพราะมหาวิทยาลัยศิลปากรมีชื่อเสียงในด้านวิชาการและได้รับการยอมรับ นับเป็นโอกาสดีที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุดจากสถาบันแห่งนี้ นับเป็นความสำเร็จที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง ท่ามกลางความยินดีของครอบครัวและกัลยาณมิตร ความสำเร็จของผู้วิจัยในครั้งนี้เกิดจากคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และให้ความเมตตาผู้วิจัยตลอดมานับแต่วันแรกที่ได้เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากรแห่งนี้ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ ประธานกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร กรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และว่าที่ ร้อยโท ดร.สุวรรณ พิณदानนท์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลือ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษา

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการไปสัมภาษณ์ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ รวมถึงท่านผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ได้ให้คำแนะนำและปรับแก้เครื่องมือที่ประโยชน์ต่องานวิจัย และขอขอบพระคุณผู้อำนวยการกองการศึกษา นักวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จากทั่วประเทศทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน เพื่อนนักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษารุ่น 10 เพื่อนร่วมงาน และสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ให้ทั้งความรัก กำลังใจ และคอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในการศึกษาต่อและการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุด ขอมอบความดีและคุณค่าที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่บิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและสร้างโอกาสที่ดีให้กับผู้วิจัยมาแต่เยาว์วัย อีกทั้งขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้จนประสบความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
ข้อคำถามของการวิจัย.....	12
สมมติฐานของการวิจัย.....	12
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	13
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	14
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา.....	15
ความหมายของการบริหาร.....	16
ความสำคัญของการบริหาร.....	17
บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา.....	19
การบริหารสถานศึกษาด้านแบบ.....	20
แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมือง.....	24
การศึกษาไทยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในยุคเริ่มต้น.....	25
การศึกษาความเป็นพลเมือง.....	30
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมือง.....	35
กระบวนการเรียนการสอนบนฐานคิดแบบองค์รวมและบูรณาการ.....	35
ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนา พัฒนาความเป็นพลเมือง.....	36

บทที่	หน้า
ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็น ความเป็นพลเมืองดี.....	42
ลักษณะกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น พลเมืองดี	46
ลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของเยาวชน	58
3 วิธีดำเนินการวิจัย	65
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	65
ระเบียบวิธีวิจัย.....	68
แผนแบบการวิจัย	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	70
ตัวแปรที่ศึกษา.....	71
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	71
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล	74
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	74
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
ตอนที่ 1 การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของผู้เรียน	77
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโดยใช้ระเบียบวิธี เชิงปริมาณ (Quantitative Research)	117
ตอนที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล.....	147
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	167
สรุปผลการวิจัย	169
อภิปรายผลการวิจัย	171
ข้อเสนอแนะ	177
รายการอ้างอิง	179
ภาพผนวก.....	182

ภาคผนวก ก	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลและหนังสือขอความ ขออนุญาตการให้สัมภาษณ์งานวิจัย.....	183
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือ	186
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้ (Try Out) เครื่องมือวิจัยเพื่อหาค่า ตามความเชื่อมั่น (Reliability)	204
ภาคผนวก ง	หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลตัวอย่าง	221
ภาคผนวก จ	การยืนยันและหาแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้าง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด เทศบาล และหนังสือขอความอนุเคราะห์การให้สัมภาษณ์ งานวิจัย	223
ประวัติผู้วิจัย		224

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย จำแนกตามประเภทความผิด ประจำปี งบประมาณ 2550-2554	4
2	แสดงร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดปี พ.ศ.2555.....	5
3	สัญลักษณ์ตัวเลขแทนชื่อ แทนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	78
4	แสดงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	79
5	แสดงการการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	110
6	แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	118
7	ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ ผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล	120
8	แสดงค่า KMO- Meyer- Olkin and Bartlett's Test	131
9	องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของ ความแปรปรวนสะสมของตัวแปรเครื่องมือปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองก่อนและหลังหมุน แกนแบบอโรคอนอด.....	132
10	แสดงค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) หลังจากหมุนแกน (Rotated Component Matrix).....	134
11	แสดงองค์ประกอบที่มีตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) เท่ากับ 0.5 และมีจำนวนตัวแปรบรรยายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปร ขึ้นไป	137
12	องค์ประกอบที่ 1	138
13	องค์ประกอบที่ 2	140
14	องค์ประกอบที่ 3	141
15	องค์ประกอบที่ 4	142
16	องค์ประกอบที่ 5	143
17	องค์ประกอบที่ 6	144

ตารางที่		หน้า
18	องค์ประกอบที่ 7	145
19	แสดงแนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 1 มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน	148
20	แสดงแนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 2 มีความเข้าใจสังคมต่างวัฒนธรรม	152
21	แสดงแนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ	154
22	แสดงแนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 4 มีใจเป็นธรรม	156
23	แสดงแนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 5 มีทัศนคติเชิงบวก	159
24	แสดงแนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 6 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	161
25	แสดงแนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 7 มีจิตสาธารณะ	164

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	13
2	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	68
3	แผนแบบการวิจัย.....	72
4	แสดงองค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล.....	147
5	สรุปจำนวนแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง.....	166

บทที่ 1

บทนำ

เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญในการที่จะนำพาสิ่งต่างๆ ในประเทศนั้นๆ ไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ การศึกษาเป็นพื้นฐานของทุกๆ สิ่ง นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ดังคำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลฯ ที่ศาลาศิลิตดาชัยเมื่อ วันที่ 27 กรกฎาคม 2524 ความว่า “สังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกัน ทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกๆ คนจึงต้องถือว่า ตัวของท่านมีความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมืองอย่างเต็มที่ในอันที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์โดยเต็มกำลัง จะประมาทหรือละเลยมิได้”

จากแนวพระราชดำริดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาต่อเด็กและเยาวชน ในการที่จะสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ หรือกล่าวได้อีกทางหนึ่งคือ การศึกษาจะเป็นตัวสร้างคนในสังคมให้เป็นพลเมืองดีหรือเป็นการเตรียมคนให้เป็นพลเมืองที่ดี¹

ทุกประเทศต่างมุ่งหวังที่จะปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้กับคนในประเทศของตน ทั้งนี้เพราะความเป็นพลเมืองดีเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของบุคคลที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นแต่ละประเทศจึงพยายามที่จะสร้างคนของตนให้เป็นพลเมืองของชาติ แต่ลักษณะของความเป็นพลเมืองดีย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและความมุ่งหมายของสังคมแต่ละแห่ง

สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง

¹ ประเวศ วะสี, การพัฒนาการศึกษาในอนาคต ในแนวทางการพัฒนาการศึกษาในอนาคต (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535), 15.

และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายโดยรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้ที่อยู่อย่างยากลำบากต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับผู้อื่นด้วย นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ถือเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา ทั้งระบบ ทั้งในเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะในหมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาที่กำหนดให้การศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือ มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยึดทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณ อย่่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เพื่่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมี “คุณภาพ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เป็นแผนที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น โดยคำนึงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ สิบเอ็ด พ.ศ.2555-2559 ก็ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ชัดเจนว่า

“คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทัน ในเวทีโลก”²

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายด้านคุณภาพของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ได้กำหนดให้มีการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความรู้ทักษะเจตคติและคุณลักษณะที่เด่นชัดตามความต้องการของสังคมและท้องถิ่น ทั้งนี้มุ่งเน้นความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของชาติ การมีคุณธรรมจริยธรรมและสามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมรู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการมีสุขภาพอนามัยดี มีกิตติคุณและทักษะพื้นฐานทางด้านอาชีพ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของสังคมและท้องถิ่น

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่ทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานของตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการศึกษาเป็นรากฐานของการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับปัญหาในหลายๆ ด้าน จากการดำเนินการทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 ได้สรุปสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย พอสรุปได้คือ

1. โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและแรงงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น
2. คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษาและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ

² สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559, เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2557, เข้าถึงได้จาก <http://old.rmutto.ac.th/fileupload/%E0%B8%84A3.pdf>

3. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

4. สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น

5. สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย

6. บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี รวมทั้งร่วมมือในประชาคมอาเซียน

จากข้อสรุปทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยนั้นพบที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ค่อนข้างมาก มีปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะปัญหาด้านความเสื่อมถอยของวัฒนธรรม จริยธรรม และปัญหา ยาเสพติด

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย จำแนกตามประเภทความผิด ประจำปีงบประมาณ 2550 -2554

คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	2550		2551		2552		2553		2554	
	(คดี)	(คน)	(คดี)	(คน)	(คดี)	(คน)	(คดี)	(คน)	(คดี)	(คน)
อาวุธปืน (รวม)	20,970	22,022	23,352	24,362	25,602	26,447	22,286	23,096	24,932	27,015
การพนัน (รวม)	83,001	257,586	78,169	232,045	71,272	199,861	65,714	172,294	46,858	118,898
ยาเสพติด	129,521	137,084	192,762	203,753	221,270	233,378	252,183	266,741	354,696	372,989
ค้าประเวณี	44,106	44,261	30,619	30,792	36,827	36,897	30,088	30,197	19,744	19,909
เผยแพร่สื่อลามก	2,272	2,303	1,404	1,438	1,207	1,252	853	889	541	548

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “สถิติอาชญากรรม 5 กลุ่ม” (รายงานข้อมูลสถิติกระบวนกร ยุติธรรม ประจำปี 2550 – 2554, 2555), 5.

จากข้อมูลที่ปรากฏพบว่า สถิติเกี่ยวกับการจับกุมคดียาเสพติดภาพรวม มีแนวโน้มสูงขึ้นมากจนน่าเป็นห่วงจำนวนและ ร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิด ปี พ.ศ. 2555 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิด ปี พ.ศ. 2555

ฐานความผิด	จำนวน	ร้อยละ
รวม	34,276	100.00
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	14,773	43.10
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	6,800	19.84
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	4,086	11.92
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	2,274	6.63
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	1,576	4.60
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง	1,034	3.02
ความผิดอื่นๆ	3,733	10.89

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, *วิเคราะห์เด็กและเยาวชน*, (กรุงเทพฯ: บางกอกบลู๊ต, 2558), 52.

จากข้อมูลที่แสดง พบว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดที่เยาวชนมีการกระทำมากที่สุด รองลงมาคือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าปัจจุบันเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ทำให้เกิดความหวั่นวิตกว่า เด็กและเยาวชนเหล่านี้อาจจะกลายเป็นผู้สร้างปัญหาให้กับสังคมไทยในอนาคตได้ และจากรายงานของคณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรมวุฒิสภาพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพพบว่า

1. เด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม เช่น มีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นในทางที่ไม่สมควร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนร่วม ไม่เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่มีความละเอียดและขาดการต้านทานต่อสิ่งชั่วร้ายที่ชักจูงไปในทางที่ผิดและชั่ว ไม่มีความยุติธรรม ไม่ซื่อสัตย์ ไม่รู้จักพอ ไม่มีน้ำใจ เบียดเบียนกัน ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมีค่านิยมทางวัตถุ ฟุ้งเฟ้อ

2. เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งยังมีลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพไม่ดี มีจิตใจไม่เข้มแข็ง ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่มีเหตุผล ขาดระเบียบวินัยและความสามัคคี ไม่มีความอดทน

ไม่ประหยัดและอ้อม ขาดความมุ่งมั่นจริงจังในการทำงาน ขาดสำนึกในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม

3. เด็กและเยาวชนยังมีความรู้พื้นฐานด้านการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยไม่มากเท่าที่ควร ยังไม่รู้หลักการและการเป็นนักประชาธิปไตยอย่างแท้จริงกล่าวคือ ยังไม่รู้จักการใช้เหตุผล การรับฟังความคิดเห็นและเคารพสิทธิของผู้อื่นและการแสดงออกโดยไม่ก้าวร้าว ซึ่งส่งผลไปถึงการขาดความรับผิดชอบในพฤติกรรมกรรมทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากการที่เยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเมืองในระดับของประเทศเท่าที่ควร

และนอกจากนี้รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยการพัฒนาระบบพฤติกรรมไทยกลุ่มพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีและกลุ่มพฤติกรรมประชาธิปไตย พบว่าประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ³ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีคือ การที่ประชาชนบางส่วนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ประชาชนบางส่วนไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาและประชาชนบางส่วนไม่รักษาสาธารณสมบัติ

2. ปัญหาเกี่ยวกับประชาธิปไตย คือ การที่ประชาชนบางส่วนไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนบางส่วนขาดศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและขาดประชาธิปไตยในครอบครัวและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรซึ่งมีลักษณะเป็นเผด็จการ

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการคือ

1. คำว่าพลเมืองดียังขาดความชัดเจนว่า “ดี” อย่างไร และการกระทำอย่างไรจึงจะเรียกว่า “พลเมืองดี” แม้แต่ครูผู้สอนเองก็ยังไม่มีความเข้าใจสับสนและไม่สามารถจำแนกพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีได้

2. ความเข้าใจความหมายและการแปลความคำว่า “พลเมืองดี” ถูกต้องมากน้อยเพียงใด ถ้าครูแปลความหมายความเป็นพลเมืองดีผิดจากความต้องการของสังคม และชาติแล้วก็จะนำไป

³ คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย, รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยการพัฒนาระบบพฤติกรรมไทยกลุ่มพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีและกลุ่มพฤติกรรมประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2550), 43-44.

สอนเด็กตามที่เข้าใจซึ่งจะก่อให้เกิดความผิดพลาดไม่ตรงกับความต้องการของสังคมเพราะครุมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. เนื้อหาที่จะนำมาสอนเพื่อปลูกฝังให้เด็กเป็นพลเมืองดี ควรจะมีอะไรบ้างและมีขอบข่ายกว้างขวางเพียงใดในแต่ละระดับชั้นและควรใช้เกณฑ์อะไรในการคัดเลือกเนื้อหาเหล่านี้

4. การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติที่ก่อให้เกิดความคงทนต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดีอันพึงปรารถนาของสังคมให้อยู่ในตัวเด็ก ยังขาดวิธีการที่เหมาะสม

5. สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นพลเมืองดียังไม่ส่งเสริมการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

6. เกณฑ์ในการวัดการกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความเป็นพลเมืองดียังขาดเกณฑ์ในการวัดพฤติกรรมการได้อย่างเที่ยงตรง เป็นที่น่าสังเกตว่าในประเทศต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาและพัฒนาประเทศ ล้วนแต่ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนพลเมืองศึกษา เช่น สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อิสราเอล อิตาลี ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ เป็นต้น โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกามีการตื่นตัวและหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับพลเมืองศึกษากันมาก ทั้งนี้เพราะหลายทศวรรษที่ผ่านมาสหรัฐอเมริกาต้องประสบความล้มเหลวในการปลูกฝังให้เด็กเป็นพลเมืองดีมาโดยตลอด และจากการวิจัยพบว่าเด็กอเมริกันขาดความรับผิดชอบ โดยให้เหตุผลว่าการที่เด็กอเมริกันขาดความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดีมี 4 ประการ คือ⁴

1. ขาดเวลา โดยนักเรียนให้เหตุผลว่าพวกเขาต้องการเรียนให้ได้คะแนนสูง ต้องทำงานหลังเลิกเรียน และต้องช่วยเหลือครอบครัวจึงทำให้ไม่มีเวลา

2. ขาดแบบอย่างจากพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนต่างๆ ในชุมชนจึงทำให้เด็กๆ ไม่ได้เห็นแบบอย่างที่ดีในการช่วยเหลือสังคม

3. เด็กอเมริกันไม่เข้าใจหน้าที่พลเมืองในสังคมประชาธิปไตย พวกเขาเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพไม่ใส่ใจเกี่ยวกับหน้าที่

4. เด็กอเมริกันส่วนใหญ่ขาดความเลื่อมใสในสถาบันการปกครอง ปัญหาเหล่านี้ทำให้รัฐบาลอเมริกาตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนการสอนพลเมืองศึกษา ทั้งนี้เพราะความสำคัญของความเป็นพลเมืองดีมีผลต่อปัญหาของสังคม ถ้าประชาชนมีความรับผิดชอบและมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นพลเมืองดีแล้วปัญหาของสังคมก็จะน้อยลง หรืออาจจะไม่เกิดปัญหาเลยก็ได้ นอกจากนี้

⁴ L. T. Davis, "Motive and motivation: social context, civic orientation, and political behavior" (Dissertation , Ph.d. Political science, The University of Chicago, 2005): 55.

ยังเชื่อว่าพลเมืองศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยเตรียมเด็กสำหรับการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตแต่ยังคงช่วยทำให้เด็กๆ เป็นพลเมืองดีตั้งแต่ในวัยเด็ก

นอกจากนี้ ผลการจัดอันดับการศึกษาขององค์กรระหว่างประเทศซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของทั่วโลก คือ World Economic Forum – WEF เมื่อปลายเดือนสิงหาคม 2556 ได้จัดอันดับการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ปรากฏว่าประเทศไทยถูกจัดอันดับคุณภาพของการศึกษาระดับประถม อยู่ในลำดับที่ 86 ภาพรวมของคุณภาพการศึกษา อยู่ในอันดับที่ 78 และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียนด้วยกัน ประเทศไทยก็ติดอันดับรั้งท้ายอยู่ในลำดับที่ 8 จากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษาของไทยยังไม่ดีนัก จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้การศึกษาไทยสามารถสร้างพลเมืองของประเทศที่มีคุณภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน นิยามคำว่าพลเมือง หมายถึงชาวเมือง ชาวประเทศ ประชาชน ซึ่งมาจากคำว่า พละ ซึ่งหมายถึง กำลัง กับคำว่า เมือง ซึ่งหมายถึงประเทศ บ้านเมือง ซึ่งรวมความหมาย จำหมายถึง ผู้ที่เป็นกำลังของบ้านเมืองหรือประเทศ ดังนั้นประเทศใดที่มีพลเมืองที่ดีมีคุณภาพจะทำให้ ประเทศนั้นมีความเจริญก้าวหน้าและเข้มแข็ง

ทุกประเทศในโลกนี้ล้วนต้องการให้ประชาชนของตนเองมีความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งจะทำให้ประเทศนั้นๆสามารถดำรงอยู่ได้ และประชาชนในประเทศนั้นๆเองก็มีความสุข อันจะส่งผลถึงสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่จะเจริญรุดหน้า ทั้งนี้เนื่องนิยามคำว่าพลเมืองที่ดี ไว้มากมายหลายคำเช่น

สมพงษ์ เกษมสินและจรรยา สุภาพ⁵ กล่าวว่า พลเมืองที่ดี หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ในระบอบประชาธิปไตย เช่นการแสวงหาความรู้ ไม่ละเมิดกฎหมาย มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงประเทศ เข้าร่วมในกิจการต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

The Report of the Advisory Group on Citizenship (QCA 1998) โดย Professor Bernard Crick “ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า พลเมืองที่ดีโดยเน้นความสำคัญที่ประชาธิปไตยยุคใหม่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและศีลธรรม
2. ต้องมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน
3. ต้องมีความรู้ในเรื่องการเมือง

20.

⁵สมพงษ์ เกษมสินและจรรยา สุภาพ, **สังคมไทย** (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2520),

⁶อุทัย หิรัญโต, **การปกครองท้องถิ่น** (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2523), 15.

ผู้เชี่ยวชาญของ HKEID ได้ให้ข้อสรุปว่าพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถที่มองปัญหาและแก้ปัญหาได้ในฐานะของคนในสังคมโลกาภิวัตน์
2. มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบหน้าที่และบทบาทของตนเอง
3. มีความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับ และอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม
4. มีความสามารถที่คิดในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Way) และคิดอย่างเป็นระบบ
5. มีเจตนาธรรมที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆ ด้วยสันติวิธี
6. มีเจตนาธรรมที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัยการบริโภคให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
7. มีความสามารถที่จะรับรู้และปกป้องสิทธิของมนุษยชาติ สิทธิสตรีและสิทธิของชนกลุ่มน้อย
8. มีเจตนาธรรมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และระดับนานาชาติจากลักษณะทั้ง 8 ประการ แสดงให้เห็นความต้องการลักษณะที่พึงปรารถนาของคนในยุคศตวรรษที่ 21 ว่าลักษณะที่สำคัญ มิใช่เพียงความรู้ และรู้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่รวมไปถึงทัศนคติ ค่านิยม ความไวในการรับรู้ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงตลอดจนมีความสามารถที่จะลงมือปฏิบัติงานได้อย่างมีหลักการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ระบุนิยามของการศึกษา ในมาตรา 4 วรรคแรกว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใน หมวด 1 มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในมาตรา 9 เรื่องการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้⁷

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

⁷ เรื่องเดียวกัน.

2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกระทรวงมีหน้าที่ในการประสานส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งการร่วมบริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นๆ แก่สถานศึกษาได้ตามความเหมาะสม และความจำเป็น เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพเกิดประสิทธิภาพและสามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลที่มอบหน้าที่ให้ประชาชน ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งในการจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างตามอำนาจหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ โดยที่ให้ดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์กร มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมมิได้⁸

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย แบ่งเป็นรูปแบบต่างๆประกอบด้วย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีจำนวนทั้งสิ้น 76 แห่ง
2. เทศบาล มีจำนวนทั้งสิ้น 2,441 แห่ง ซึ่งแบ่งเป็นขนาดต่างๆ คือ
 - 2.1 เทศบาลนคร มีจำนวน 30 แห่ง
 - 2.2 เทศบาลเมือง มีจำนวน 178 แห่ง
 - 2.3 เทศบาลตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 2,233 แห่ง
3. องค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 5,334 แห่ง
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา 2 แห่ง

⁸เรื่องเดียวกัน

รวมทั้งสิ้น 7,853 แห่ง แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีระเบียบและกฎหมายที่ระบุไว้ชัดเจนถึงภารกิจที่สามารถดำเนินการได้ทั้งในแง่สาธารณูปโภค หรือการศึกษา ในด้านการศึกษา ภารกิจและ อำนาจหน้าที่ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดให้มีการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลภายใต้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมกำกับและดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

จะเห็นว่าภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนมาจากรัฐบาล โดยมีการ โอนทั้งภารกิจต่างๆทางด้านการศึกษา งบประมาณ บุคลากรและอื่นๆ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลอย่างมากในความรับผิดชอบด้านการศึกษา ในปัจจุบันการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ถือว่ามีความก้าวหน้าไปมาก ซึ่งในการจัดการศึกษาท้องถิ่นในปัจจุบันถือว่ามีความไม่น้อยที่บริหารจัดการได้ดี แต่ในขณะเดียวกันก็ยังพบว่ามีท้องถิ่นอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังบริหารจัดการได้ไม่ดี ซึ่งมีสาเหตุหลายๆ ประการเช่น ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจหรือขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการศึกษา ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา บุคลากรทางการศึกษามีไม่เพียงพอ ขาดแคลนงบประมาณหรือขาดการสนับสนุนจากส่วนกลางในองค์กรปกครองท้องถิ่นบางแห่งที่มีงบประมาณน้อย หรือแม้แต่ประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ให้ความสนใจเอง การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารการศึกษาเพื่อรองรับ การจัดการศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาของ อปท.การจัดระบบบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณและการบริหารทั่วไป

จากปัญหาวิจัยที่ได้กล่าวมาพบว่า การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความน่าสนใจที่ควรศึกษาเพราะแนวโน้มของการถ่ายโอนภารกิจในด้านต่างๆจากส่วนกลาง โดยเฉพาะด้านการศึกษามีมากขึ้นโดยลำดับ และสภาพสังคมไทยเองต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม การที่ประเทศไทยจะต้องรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งการศึกษาจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งในการวิจัยเรื่องแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง จะทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นความถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆอันจะนำไปซึ่งการแก้ไขและปรับปรุงระบบการบริหารการศึกษาท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล
2. เพื่อทราบแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

3. ข้อคำถามการวิจัย

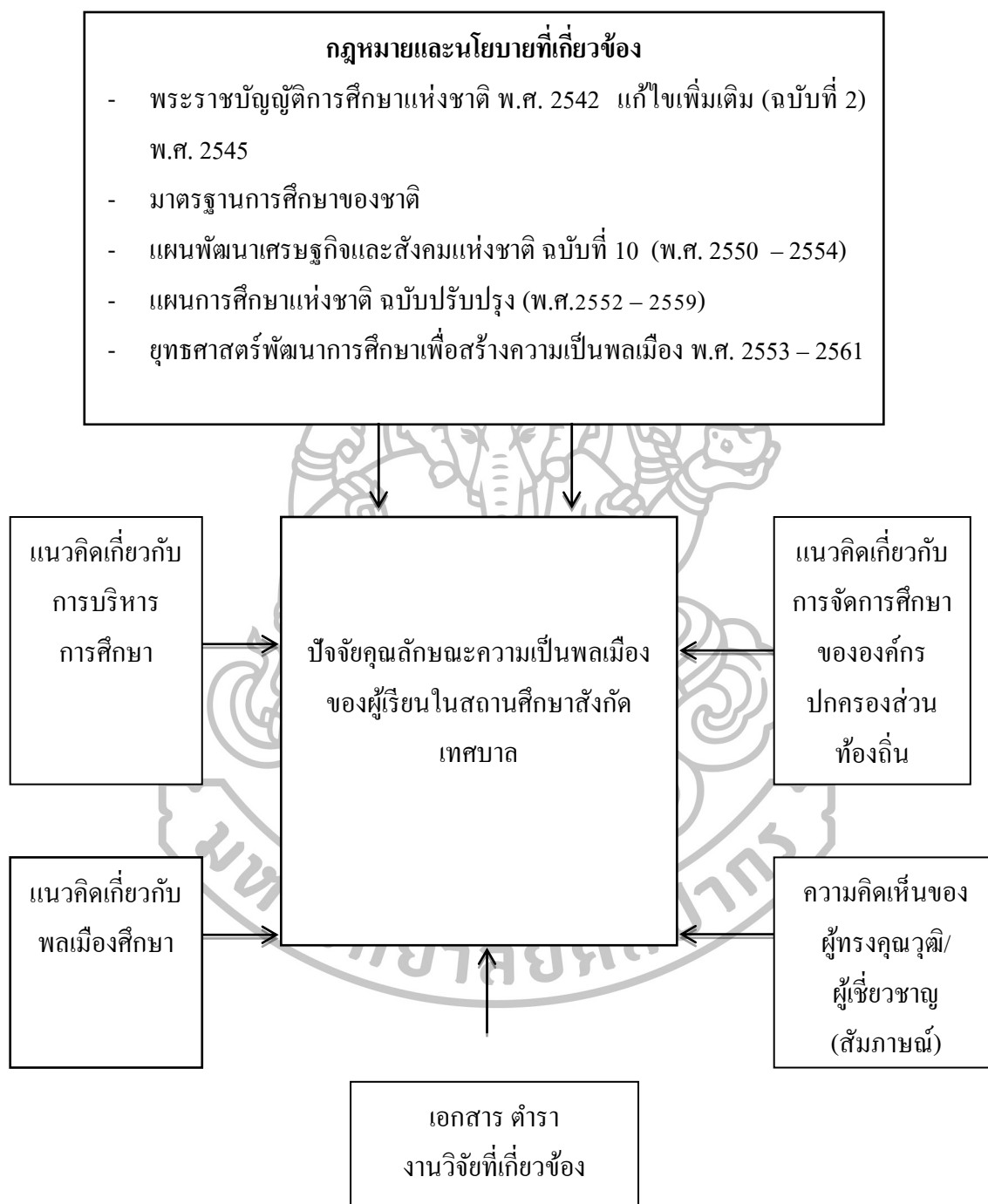
1. ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง
2. แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลควรมีแนวปฏิบัติอย่างไร

4. สมมุติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเป็นพหุปัจจัย
2. แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลมีแนวทางในการปฏิบัติหลากหลายแนวทาง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

พลเมือง หมายถึง ประชาชน ชาวเมือง ชาวประเทศ ผู้ที่อาศัยอยู่ในที่ใดที่หนึ่งรวมกัน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและมีอำนาจในการปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

สถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมือง หมายถึง โรงเรียนที่เทศบาลดำเนินการจัดการศึกษาภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในสังกัดเทศบาล

การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติดังนี้คือเป็นพลเมืองดีของสังคมโลกและเป็นคนดีของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ โดยมีลักษณะความเป็นพลเมืองตามที่สากลยอมรับ คือ มีความสามารถใช้วิจารณญาณและคิดเชิงวิพากษ์ เห็นอกเห็นใจ มีความเคารพผู้อื่นและเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ ร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด เชื่อมั่นต่อความยุติธรรมและความเสมอภาค เห็นคุณค่าและเคารพในความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมุ่งมั่นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเชื่อมั่นมนุษย์สามารถทำในสิ่งที่แตกต่างจากเดิมได้กว่าเดิม

แนวปฏิบัติการบริหารจัดการ หมายถึง เทคนิค วิธีการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งเป็นข้อควรปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามองค์ประกอบของแนวคิดในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่ทำให้การจัดการปัจจัยประสบความสำเร็จ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาดังกล่าว เทศบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องในการกำหนดกรอบ แนวคิดการทำวิจัยในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหาร
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหาร
 - 1.3 บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.4 การบริหารสถานศึกษาต้นแบบ
2. แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีในระบบการศึกษาไทย
 - 2.1 การศึกษาไทยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในยุคเริ่มต้น
 - 2.2 การศึกษาความเป็นพลเมือง
 - 2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมือง
 - 2.3 กระบวนการเรียนการสอนบนฐานคิดแบบองค์รวมและบูรณา
 - 2.4 ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็น
พลเมือง
 - 2.5 ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี
 - 2.6 ลักษณะกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี
 - 2.7 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของเยาวชน

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

หลังจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการบริหารการศึกษาของประเทศไทย
ซึ่งผู้บริหาร เป็นผู้มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงขององค์กรไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลว
ดังจะเห็นได้ จากการบริหารงานในสถานศึกษาทุกระดับของกระทรวงศึกษาธิการ
กรุงเทพมหานครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ล้วนมีผลมาจากผู้บริหารในองค์กรเหล่านั้น

ทั้งสิ้น สถานศึกษาและองค์กร หลายๆแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน/และภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรม พยายามที่จะสรรหาผู้บริหารที่มี ความสามารถสูงในการบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ

ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องใช้ทักษะทางการบริหารและแสดงบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับการเป็นผู้บริหารกับระดับการเป็นผู้บริหารของตนเอง ซึ่งมี 3 ระดับคือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งแต่ละระดับจะมีความสัมพันธ์กันกับทักษะทางการบริหาร ผู้บริหารจะต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมขององค์กร คือ สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก และการมีจริยธรรมทางการบริหาร

1.1 ความหมายของการบริหาร

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมี 2 ความหมาย คือ ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาดังแต่ระดับเขตพื้นที่ การศึกษาขึ้นไป และสำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชนการบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายองค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญคือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) กรณีหน้าที่ทางการบริหารนี้ นักทฤษฎี บางคนอาจจำแนกแตกต่างกัน เช่น จำแนกเป็น 5 หน้าที่ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการการประสานงาน และการควบคุม หรือ จำแนกเป็น 7 หน้าที่ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัด บุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ (POSDCORB)

ความหมายของการบริหาร ได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันหลายท่าน ดังต่อไปนี้ การบริหารคือการทำให้งานต่างๆ ลุล่วง โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้นำ และเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การกระตุ้นและการ ควบคุม ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณา และจัดการกับบุคคลและทรัพยากรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเป็นกระบวนการบูรณาการขั้นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมขององค์กรที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ (McFarland, 1974) และจะทำให้วัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จโดยผ่านทางบุคคลและการใช้ ทรัพยากรอื่น รวมถึงองค์ประกอบของการบริหาร อันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์การ การกำหนดนโยบาย การบริการ และการควบคุม (Dejon, 1978: 4) และยังหมายถึง การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก การควบคุม นวัตกรรม และการเป็นตัวแทน

1.2 ความสำคัญของการบริหาร

Schien and Gulick (n.d.)¹ ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารเป็นวิชาชีพ และศาสตร์แขนงหนึ่ง ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นผู้ทำการตัดสินใจบนพื้นฐาน ของหลักการทั่วไป และวิชาการบริหาร ซึ่งให้เห็นว่าต้องมีหลักการบริหารที่ไว้วางใจได้ โดยแสดงให้เห็นผลของความสำเร็จในมาตรฐานของผลการปฏิบัติงานที่มีเป้าหมายเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง และผู้บริหารต้องรู้ว่าจะกระทำอะไรภายใต้สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และสามารถคาดคะเนถึง ผลลัพธ์ของการกระทำนั้นได้

สมพงษ์ เกษมสิน² ได้กล่าวถึง การบริหารมีความสำคัญและเติบโตมาพร้อมกับการดำรงชีพของมนุษย์ และช่วยให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข จำนวน ประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้องค์กรต่างๆ ต้องขยายงานด้านการบริหารให้กว้างขวาง ยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและวิทยาการ (Technology) ในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการบริหารยังเป็นวิธีการที่สำคัญที่จะนำ สังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า และจะช่วยชี้ให้ทราบถึงแนวโน้มของความเจริญ และความเสื่อม ในอนาคตความสำเร็จของการบริหารจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทาง การเมือง (Political Sociocultural Factor Environment) รวมทั้งการมีลักษณะต้องให้การวินิจฉัยสั่งการ เป็นเครื่องมือแสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหาร ดังจะเห็นได้ว่า ชีวิตประจำวันของมนุษย์แม้แต่ในครอบครัวหรือในองค์กร ย่อมมีส่วนเกี่ยวพันกัน การบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการดำรงชีพ อย่างชาญฉลาด

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น พอสรุปได้ว่า การบริหาร เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งเป็นวิชาชีพในการรวมกลุ่มบุคคลต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยกำหนด แนวทางในการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประชากรของประเทศนั้นๆ

จากการศึกษาของ พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ จะแสดงบทบาทออกมา 10 บทบาทย่อย ซึ่งรวมกันได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์บุคคล (Interpersonal Roles) เกิดขึ้นจาก อำนาจและ

¹สมยศ นาวิการ, ความสำเร็จทางการบริหาร (Managerial Achievement) (กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2546). 23

²สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2526), 4.

สถานะตำแหน่งแบบทางการ ประกอบด้วย 1) บทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์กร (Symbolic of Figurehead) เป็นการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนประเพณี หรือพิธีการขององค์กร 2) บทบาทเป็นผู้นำองค์กร (Leader) มุ่งการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร และการควบคุมเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ 3) บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ (Liaison) กับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลภายนอกองค์กรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2. กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ (Informational Roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็น ศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารทั้งในฐานะผู้รับและผู้ส่งประกอบด้วย 1) บทบาทเป็นผู้กำกับ ติดตามผล (Monitor) ให้ได้ข้อมูลข่าวสารทั้ง ภายในและภายนอกเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (Dissemination) ที่ได้รับจากภายในและภายนอกแก่บุคลากร ในองค์กร 3) บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ (Spokesperson) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์กรต่อ บุคคลภายนอกองค์กร

3. กลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ (Decisional roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหาร “เป็นนัก ตัดสินใจ” (Decisional Maker) อันสืบเนื่องจากบทบาทสองกลุ่มแรก ประกอบด้วย 1) บทบาทเป็น ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) มุ่งการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในองค์กรอยู่เสมอ 2) บทบาท เป็นผู้จัดการสิ่งก่อกวน (Disturbance Handler) โดยแก้ปัญหาเมื่อองค์กรเผชิญสิ่งรบกวนที่ไม่คาดหวัง อย่างฉับไวแต่ได้ผล 3) บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร (Allocator) ให้แก่ส่วนต่างๆ ในองค์กร และ 4) บทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง (Negotiator) กับบุคคลหรือองค์กรอื่น เพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อองค์กรสำหรับการจำแนกกลุ่มบทบาทต่างๆ

กล่าวโดยสรุป การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหาร 4 ประการ ได้แก่ การจัดองค์กร การนำ การควบคุม กระบวนการดังกล่าว มีผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบ ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล โดยมีผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความเกี่ยวพันกันทางการบริหาร ทั้งบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน ผู้บริหารที่มีความสามารถจะต้องใช้ทักษะทางการบริหารและแสดงบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับการเป็นผู้บริหารในระดับที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ และผู้บริหารต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมขององค์กร ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในและมีจริยธรรมในการบริหาร³ ความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะทำให้การบริหารบรรลุผลตามแนวการปฏิรูปการ เรียนรู้

³ วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์ องค์การทางการศึกษาไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธ์, 2545): 5-6.

ควรครอบคลุมองค์ประกอบคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นมืออาชีพ เป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง เข้าใจงานและกระบวนการบริหารโรงเรียน และแนวทางกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหาร การใช้การบริหาร โดยเน้นคุณภาพผู้เรียนใช้ธรรมาภิบาลในการบริหาร การบริหารโดยใช้การบริหารฐานโรงเรียนเป็นที่ตั้ง (SBM) มีสมรรถภาพที่เอื้อต่อการบริหาร โรงเรียนในยุคโลกาภิวัตน์⁴

การบริหารและการจัดการศึกษาได้แสดงกรอบความคิดในการบริหาร โรงเรียนจากการพิจารณาภารกิจหลักของโรงเรียน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนมีภารกิจหลักคือ การจัดการศึกษาและการบริหาร ซึ่งต้องใช้ทั้งกระบวนการและปัจจัยจึงจะบรรลุผล สำหรับ กระบวนการจะต้องอาศัยทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผู้บริหารต้องมีศักยภาพหลายด้าน จึงจะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ⁵

1.3 บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มี 2 ด้านหลัก คือ

1. การจัดการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ แนวทาง รูปแบบการ จัดการศึกษาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน
2. การบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายรวมทั้ง บิดา มารดา ผู้ปกครอง องค์กรของรัฐและเอกชน ตลอดจนทั้งชมรมสมาคมในสังคม

ในการปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องปรับวิธีคิดในการศึกษา ปรับโครงสร้างการจัดการศึกษา และปรับรูปแบบวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากร ทางการศึกษา รวมทั้งจัดให้มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและเพียงพอ ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญในการปฏิรูปด้านต่างๆ ได้แก่ 1) การปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน ทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย 2) ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตร (หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น) เนื้อหาสาระ มีการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้

⁴ ชีระ รุญเจริญ, *สู่ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2549) 39.

⁵ เรื่องเดียวกัน, 42.

และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน 3) ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ 4) ปฏิรูปครู คณาจารย์และ บุคลากรทางการศึกษา โดยถือว่าเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพชั้นสูง เน้นมาตรฐานและจรรยาบรรณของ วิชาชีพและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาเพื่อ ระดม ทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรให้ถึงผู้เรียนอย่างเสมอ ภาคและ เป็นธรรม มีระบบการบริหารทรัพยากรที่คล่องตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ และ ผลการ ปฏิรูปทั้ง 5 เรื่องดังกล่าว จะประสบผลต้องอาศัยปัจจัย อย่างน้อย 4 ปัจจัย คือ 1) การมีส่วนร่วม ของ บุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบันต่างๆ ในสังคม 2) มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ 3) การระดม การจัดสรร และการใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรทุกด้าน การใช้เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา และ ได้สรุปสาระที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่การ ปฏิรูปการศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ 1) การปฏิรูปโครงสร้างระบบบริหารการศึกษา 2) ปฏิรูประบบ บริหารบุคลากร 3) ปฏิรูปการเรียนการสอน 4) การปฏิรูประบบการศึกษา 5) การออกกฎหมายและ การปรับปรุง แก้ไขกฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง⁶

1.4 การบริหารสถานศึกษาด้านแบบ

ผลจากการศึกษาการสังเคราะห์รายงานการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหาร ที่ ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านแบบในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งผู้บริหารที่บริหาร โรงเรียนดังกล่าว คือผู้บริหารด้านแบบของสภาการศึกษา รุ่นที่ 1 ปี 2544 ซึ่งลักษณะสำคัญของรูปแบบเป็นการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ จาก การสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าว จากผลการทดลองรูปแบบการบริหารของสถานศึกษาด้านแบบ⁷ พบว่า ผลที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ผู้เรียน ครูผู้สอน การจัดการเรียนการสอน คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน และสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ มีแผนดำเนินงานระยะยาวและ ระยะสั้น มีการประเมินตนเอง SAR (Self Assessment Report) มีการดำเนินการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ ครูในลักษณะของกัลยาณมิตร มีความรู้ความเข้าใจและเกิดความตระหนักชัดเจน ในเรื่อง

⁶ เรื่องเดียวกัน, 43-38.

⁷ สมาน อัสวภูมิ, การศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนา คณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ รุ่นที่ 1 (กรุงเทพฯ: สกศ. ภาพพิมพ์, 2549), 257.

การ ปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ ได้รับประสบการณ์อย่างสูงตามหลักการบริหาร และ หลักการบริหารอื่นๆ รวมทั้งประสบการณ์ในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับการ บริหารจัดการ ตระหนักในบทบาทหน้าที่และการใช้อำนาจให้สอดคล้องกับบริบท เกิดเจตคติ ที่ดีต่อวิชาชีพ เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ มีระบบบริหารที่เอื้อต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารร่วมวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกภายใน จัดให้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนตามความต้องการของตนเอง เปิดโอกาสให้ชุมชน ร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริหาร มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะ ผู้นำและมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น มีความรัก ความภาคภูมิใจในสถานศึกษาและ เป็นที่ ยอมรับของชุมชน ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม มีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวางแผน การนำ แนวคิดสู่การปฏิบัติ การรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงาน การตัดสินใจ การร่วมมือกันทำงาน การตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของ นักเรียน

2. ผู้เรียน นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุขจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดี ถึง ดีมาก นักเรียนมีวินัย ประหยัด มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม มากขึ้น รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูล ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ ยอมรับฟัง ความคิดเห็นของกลุ่ม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู มีความคล่องแคล่ว เรียนรู้รู้อย่างมี ความสุขและ ชอบไปโรงเรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ สร้างความคิด แสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีอิสระในการเลือกกิจกรรมเสริม ตามความถนัดอย่าง หลากหลายและทำงานเป็นทีม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละ บุคคลทั้งด้าน วิชาการ คุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนและชุมชนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนที่ หลากหลายตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ มีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีวิจารณ์ญาณ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน ตามหลักสูตร ผู้เรียนค้นพบวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ได้ประสบการณ์ ตรงในการเรียนรู้ สามารถบูรณาการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้ มีจินตนาการ มีความคิด สร้างสรรค์ในการทำงาน พัฒนารูปแบบการนำเสนอผลงานที่หลากหลาย รู้จักการแก้ปัญหา ด้วยวิธีต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ และมีเหตุผล รู้จักแสวงหาความรู้และใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความรับผิดชอบ ต่อการทำงานและมุ่งมั่นใน การทำงานมากขึ้น รู้จักประเมินตนเองและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความภาคภูมิใจรักและชื่นชม สถานศึกษายิ่งขึ้น มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ทุกขั้นตอน มีความรู้ความสามารถ

ตามที่ หลักสูตรสถานศึกษากำหนด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับ เพื่อนและบุคคลทั่วไป ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย พฤติกรรมที่พึงประสงค์เปลี่ยนไปในทางที่ดี มีระเบียบวินัย เคารพในกติกาของการอยู่ร่วมกัน มากขึ้น

3. ครูผู้สอน มีจิตวิญญาณความเป็นครูตระหนักในบทบาทหน้าที่และ เห็น ความสำคัญในวิชาชีพมากขึ้น สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและการจัดการเรียนรู้ เพื่อ ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการทำงาน มีการ ประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน ครูมีการพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น จัดทำการวิเคราะห์ หลักสูตร กำหนดการสอน จัดสร้างสื่อและแหล่งเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญอย่างหลากหลายและจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการ มีการวัดประเมินผล ตามสภาพจริง การทำวิจัยในชั้นเรียน มีการทำงานเป็นทีม ตั้งแต่การวางแผนการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และประเมินผลและนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน มีทักษะทางจิตวิทยาและ เทคนิคการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ขอมรับการเปลี่ยนแปลง สิ่งใหม่ มีวัฒนธรรมการทำงาน แบบร่วมมือ ร่วมใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนารูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับ ความต้องการ ของผู้เรียนมากขึ้น สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็ม ศักยภาพ มี การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริม ทักษะกระบวนการคิดและการแก้ปัญหา มากขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานที่มุ่งประ โยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีส่วนร่วมใน การ บริหารจัดการ โรงเรียนทุกชั้นตอน มีขวัญกำลังใจ ปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและเต็มใจ มีความ ผูกพัน สามัคคีร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ

4. คณะกรรมการสถานศึกษา มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นທີ່ปรึกษาทาง วิชาการ มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจ และมีส่วนร่วมในการ นิเทศ อบรม และให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ กับผู้บริหารและครูตลอดเวลา มีส่วนร่วมในการวางแผนและ กำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจและให้การสนับสนุนจัดการศึกษา ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของ ตน และให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษามากขึ้น ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารและกิจการของ สถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญและรู้สึกเป็นเจ้าของ สถานศึกษามากขึ้น มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และ เป็น ตัวอย่างแก่สถานศึกษาโดยทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และ พัฒนาการศึกษากับทางโรงเรียนมากขึ้น

5. ชุมชนและผู้ปกครอง คือผู้ปกครองและชุมชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของตนมากขึ้น ให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนทั้งร่างกายแรงใจ กำลังทรัพย์ ความคิดและการ

ดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน เป็นวิทยากรช่วยสอนให้ความรู้แก่นักเรียนและมีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในสาขาต่างๆ มาเป็นวิทยากรช่วยสอน มีความรู้ความเข้าใจการจัดระบบการศึกษายุคใหม่ และเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดการศึกษา มีผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาในชุมชน มาช่วยเป็นที่ปรึกษาและทำงานวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบของการเป็นเครือข่ายและในการวัดผลประเมินผลผู้เรียน เกิดการเรียนรู้โดยเครือข่ายผู้ปกครอง มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ครู และบุคลากรมากขึ้น มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษาทั้งทางโรงเรียนมากขึ้น รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรงเรียน

6. การเรียนการสอน สถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีวิธีการที่หลากหลายโดยความร่วมมือของชุมชนและท้องถิ่น ครูได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคลส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคิด แยกทำ แยกปรับปรุงตนเอง ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ห้องเรียน มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนกล้าแสดงออก อย่างสร้างสรรค์มีการและเปลี่ยนเรียนรู้กระตุ้นการคิด การแยกทำ การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการและการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

7. การประกันคุณภาพการศึกษา ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนที่เป็นเป้าหมายของรูปแบบด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย มีผลประเมินอยู่ในระดับดีมาก และสามารถรวมพลังจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาบริหารจัดการรูปแบบบูรณาการจนสามารถส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีการประกันคุณภาพภายใน มีบุคคลหลากหลายเช่นคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนการดำเนินงานและรายงานประจำปี มีการร่วมมือกันในการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา มีการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง ประเมินผลการดำเนินงาน และเขียนรายงานผลการปฏิบัติงาน (SAR) เพื่อรับการประเมินภายนอก

8. สถานศึกษา มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนและมีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาทุกขั้นตอน บุคลากรทุกฝ่ายให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านแนวคิด วิธีการปฏิบัติ เงินทุนบุคคล มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สวยงามและร่มรื่น มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนตลอดเวลาอย่างเต็มศักยภาพ และมีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เป็นที่ชื่นชมและยอมรับกับชุมชน เป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือ แก่ชุมชนและสถานศึกษาอื่นๆ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การ

จัดทำและ พัฒนาหลักสูตร การจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในท้องถิ่น มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารและจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบคือ ศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้มีความรู้ เรื่อง ปฏิรูปการศึกษา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นผู้นำทางวิชาการ ในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเป็นประชาธิปไตย มีมนุษยสัมพันธ์กับทุกคน เป็นนักประสานงานที่ดี บริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและการครองตนที่ดี มีความซื่อสัตย์ และ โปร่งใส

2. แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมือง

ข้าไม่ต้องการนักเรียนตัวอย่างที่สอบไล่ได้คะแนนเกียรตินิยมทุกๆ ครั้งไม่ต้องการตำราที่เดินได้ขำอยากได้ยูวชนที่เป็นสุภาพบุรุษ ซื่อสัตย์ สุจริต มีนิสัยใจคอดี ข้าจะไม่โศกเศร้าเลย ถ้าเจ้ามารายงานว่า เด็กคนหนึ่งเขียนหนังสือไม่คล่อง คิดเลขซ้อนไม่เป็นและไม่รู้จักเรขาคณิต ถ้าข้ารู้ว่าเด็กคนนั้น ได้ศึกษาพอที่จะรู้ว่าความเป็นลูกผู้ชายคืออะไร และขี้แยะคืออะไรข้าไม่อยากจะยิน “คนฉลาด” บ่นอีกว่า “ปัญหาท่วมหัวเอาตัวไม่รอด”สิ่งที่ข้าต้องการในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงคือ ให้การศึกษาเป็นเครื่องทำให้เด็กยูวชนที่น่ารักเป็นพลเมืองดี ไม่ใช่ทำลายบุคลิกเสียหมด โดยบรรทุกระบบต่างๆลงไป

พระราชดำรัสข้างต้นแสดงให้เห็นถึงหลักคิดเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีว่าการมีบุคลิกภาพ มีความเป็นสุภาพบุรุษและมีคุณธรรมจริยธรรม มีความสำคัญสำหรับการเป็นพลเมืองของชาวสยามในยุคนั้นยิ่งกว่าการเป็นคนที่มีความรู้วิชาการ โดยขาดการมีบุคลิกภาพและคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม ซึ่งต่อมาได้รับการกำหนดให้เป็นสาระสำคัญของการจัดการศึกษามาโดยตลอด โดยยกให้เรื่องนี้เป็นรายวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศึกษา ในหลักสูตรระดับประถม และมัธยมศึกษา เรียกว่าวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมถึงแม้ว่าในส่วนของการเรียนการสอนจะมีปัญหาอยู่บ้างทั้งในแง่ตัวผู้สอน ซึ่งบางครั้งก็ได้บุคคลที่ไม่สนใจ หรือไม่เต็มใจสอนวิชานี้จึงต้องสอนไปอย่างแค้นๆและในแง่วิธีการเรียนการสอนซึ่งมักเน้นการจำเนื้อหาวิชา มากกว่าเน้นการนำไปประยุกต์สู่ชีวิตจริง รวมทั้งสภาพการเมืองบางยุคบางสมัยไม่เอื้อต่อการเปิดกว้างให้การเรียนการสอนในชั้นเรียนมุ่งสู่สภาวะความจริงทางสังคมอย่างตรงไปตรงมา ปัจจัยเหล่านี้ได้ทำให้วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมกลายเป็นวิชาคร่ำครึ คู่มือความรู้ในสายตาของผู้เรียนและผู้สอนทั้งหลาย ที่ควรจะเป็นวิชาหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจรรโลงสังคมด้วยฐานความดีของคนในสังคมทุกยุคทุกสมัย

2.1 การศึกษาไทยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในยุคเริ่มต้น

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ความคิดเรื่อง การศึกษากับการปลูกฝังความเป็นพลเมืองปรากฏชัดเจนมากขึ้น พร้อมๆ กับความคิดความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษาเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐ รัฐพึงใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝัง สร้างลักษณะที่พึงประสงค์ในการประพฤติปฏิบัติให้แก่พลเมืองของประเทศ ซึ่งแสดงนัยว่า หากบุคคลใดประพฤติปฏิบัติผิดไปจากกรอบที่กำหนด ก็จะกลายเป็นพลเมืองที่ไม่ดี แนวความคิดเช่นนี้ ปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาชาติ ซึ่งเป็นคำใหม่ใช้แทนคำว่าโครงการการศึกษา ในยุคสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังเช่นแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นแผนการ ศึกษาฉบับแรกที่ประกาศใช้โดยคณะเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยกำหนดเป็นความมุ่งหมาย การศึกษาไว้ว่า 1) ความมุ่งหมายแห่งการศึกษาของชาติคือ ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัธยาของตน คือพอสมควรแก่ภูมิปัญญาและทุนทรัพย์ เพื่อ ทุกคนได้ประโยชน์แก่บ้านเมืองในทางอาชีพซึ่งตนเกิดมาสำหรับทำจากบทบัญญัติข้างต้นแสดงให้เห็นแนวความคิดของการรับการศึกษา เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ส่วนการจะได้รับการศึกษาขั้นสูง ต่ำอย่างไรขึ้นอยู่กับ “อัธยา” ซึ่งก็คือความแตกต่างของแต่ละบุคคลนั่นเอง และความแตกต่างจากการได้รับการศึกษาในระบบคือความจริงบางประการที่ถูกนำมากำหนดเป็น เส้นระดับของความเป็นพลเมืองไทย กล่าวอีกแง่หนึ่งคือ พลเมืองนอกจากแตกต่างกันในฐานะ ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยทั่วไปแล้วยังถูกกำหนดให้แตกต่างจากความต่างทางการศึกษา มา ตั้งแต่ยุคต้นๆ ของการจัดการศึกษาในระบบ เห็นได้จาก แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 บัญญัติว่า ผู้ใดจบชั้นศึกษาบังคับแล้ว ท่านว่ามีความรู้ควรแก่อัธยาของพลเมืองแห่งสยาม คือเป็นพลเมืองผู้ สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีรู้จักสิทธิและหน้าที่แห่งพลเมืองและทั้งจะได้ทำประโยชน์ให้แก่ บ้านเมืองในการอาชีพซึ่งตนเกิดมาสำหรับกระทำกุลบุตรกุลธิดาผู้ได้ศึกษาจบชั้นวิสามัญแห่ง มัธยมศึกษาแล้ว ท่านว่ามีคุณสมบัติเหมาะแก่อัธยาของพลเมืองชั้นกลาง ซึ่งจะได้เป็นคมนาคนแห่ง ความคิดและทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นหรือประเทศทั่วไปตามส่วน (แผนการศึกษา, 2475: 70 - 72) ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 ความคิดของการจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองอย่าง พอเหมาะแก่อัธยาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีของประเทศ ยังปรากฏอย่างต่อเนื่อง แต่ได้กำหนด กรอบการจัดการศึกษาให้ชัดเจนขึ้นโดย ปรับให้การศึกษาครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน เพื่อประกอบกัน เป็นองค์ 4 ทางการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการจัดลักษณะเดียวกับทางตะวันตกที่วางกรอบการศึกษา 4 ลักษณะคือ Head Education, Heart Education, Health Education และ Hand Education ความมุ่งหมายของแผนการศึกษา พ.ศ. 2494 มีดังนี้

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษา พอเหมาะแก่สภาพเพื่อทุกคนได้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรง และอนามัยสมบูรณ์มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบการอาชีพและมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

2. เพื่อการเป็นพลเมืองดี กุลบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 15 เป็นอย่างน้อย

3. ในการจัดการศึกษานั้น ท่านให้จัดการศึกษาทั้งสี่ส่วนล้วนพอเหมาะกันคือ

3.1 จริยศึกษา ให้มีวัฒนธรรมดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

3.2 พลศึกษา ให้มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ กับทั้งมีน้ำใจนักกีฬา

3.3 พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้ ความสามารถใช้ดุลยพินิจเกี่ยวกับการทำงานโดยทั่วไป

3.4 หัตถศึกษา ให้มีความเคยชินความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นรากฐานการประกอบสัมมาอาชีพ (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2494: 81)

เมื่อพัฒนาการมาถึงช่วงเวลาของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ประเทศไทยได้ผ่านเหตุการณ์การชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อล้มล้างรัฐบาลในยุคนั้น โดยการนำของนิสิตนักศึกษา ฝ่ายรัฐบาลใช้วิธีการปราบปรามอย่างรุนแรงจนเกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่าวันมหาวิปโยค 14 ตุลา 2516 จนนำไปสู่ความขัดแย้งการยุบส่งเสริมให้เกิดการแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและการปราบปรามประชาชนอย่างไม่เคยปรากฏในสังคมไทยมาก่อน ความคิดเรื่องการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างความเป็นพลเมืองตามต้องการของรัฐจึงมีความซับซ้อน และมีความละเอียด เนื่องจากลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองมีมากมายหลายด้านมากขึ้นตามความซับซ้อนของสังคม ดังปรากฏในหมวดที่ 1 ของแผนการศึกษาดังนี้ตามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการศึกษามีดังนี้

1. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่นมีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและหลักธรรม

2. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัวและต่อตนเอง

4. ให้มีสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกันและการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของชาติและการมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ
5. ให้มีความยึดมั่นและผูกความเสมอภาค ความสุจริตและความยุติธรรม
6. ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
7. ให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และการจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนการร่วมมือกันประกอบกิจการและธุรกิจต่างๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย
8. ให้มีความสามารถในการติดต่อทำความเข้าใจและร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จักการแสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญา และสันติวิธีประเด็นของความมุ่งหมายของการศึกษาทั้ง 8 ประการข้างต้นคือการระบุดึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพลเมืองไทย ซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของการเรียนการสอนต้องสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น โดยลักษณะทั้ง 8 ประการมีใจความครอบคลุม ทั้งเรื่องของ ความรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทย การยึดมั่นในความเป็นไทย การมีคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ เป็นการระบุทั้งด้าน จริยศึกษา บุคลิกลักษณะศึกษา ความรู้และคุณลักษณะเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง โดยมีเจตนารมณ์ที่จะใช้กระบวนการการศึกษาตลอดชีวิตเป็นเครื่องมืออย่างไรก็ตาม เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดให้ความคิดเรื่องความเป็นพลเมืองดี เป็นเจตนารมณ์สำคัญอีกครั้งหนึ่งของการจัดการศึกษาเพียงแต่ความคิดรวบยอดเรื่องความเป็นพลเมืองได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่คำว่า พลเมือง ถูกใช้ฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความมั่นคง สุขสมบูรณ์ของรัฐ แต่ในยุคปัจจุบัน คำว่าพลเมือง ได้รับการนำมาใช้ในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่งที่มีลักษณะต่างๆ ตามควรแก่ความจำเป็นของการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกดังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 6 และ 7 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (มาตราที่ 6) และ “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (มาตราที่ 7) แนวความคิด

ข้างต้นมีการกำหนดคุณลักษณะของความเป็นคนไทยใกล้เคียงกับแผนการศึกษาที่ผ่านมา เพียงแต่เพิ่มคุณลักษณะของการมีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาสากลกับภูมิปัญญาไทยเพื่อให้สามารถอยู่ได้อย่างสันติสุขในสังคมปัจจุบัน และการเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรอบความคิดนี้ได้รับการกำหนดเป็นแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยการนำไปสร้างเป็นมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน สำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ไว้ถึง 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ตามข้อกำหนดของสำนักงานประเมินผลและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (ดูรายละเอียดในมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ของสำนักมาตรฐานและประเมินผลการศึกษา) กล่าวโดยรวม ความคิดเรื่องการใ้การศึกษาเป็นเครื่องมือปลูกฝังหรือพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองได้ปรากฏอย่างชัดเจนและยึดถือเป็นหลักของการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนมาช้านานตั้งแต่พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นองค์อุปถัมภ์ให้เกิดการศึกษาในระบบแบบใหม่ จนถึงผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษา โดยคุณลักษณะที่ต้องการตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันไม่มีความแตกต่างในหลักใหญ่มากนักนั่นคือ จุดเน้นจะอยู่ที่การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและเคารพในสิทธิของผู้อื่น การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์การเป็นคนดีตามหลักธรรมของศาสนา โดยในปัจจุบันได้ขยายลักษณะออกไปสู่การเข้าใจ การมองเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาสากลและการรู้จักนำมาใช้อย่างพอดีกับภูมิปัญญาไทยวิชัย ต้นศิริ ให้ความเห็นว่าการศึกษาระดับพื้นฐานคือพื้นฐานที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ซึ่งมีความรู้หลัก 4 ประการคือ 1) ทักษะและความรู้พื้นฐานด้านการอ่านออกเขียนได้ คำนวณได้อันเป็นส่วนที่จำเป็นของทักษะความรู้พื้นฐานของชีวิต (Basic Lifeskills) 2) ทักษะความรู้ทางด้านสังคมการเมือง ซึ่งมีส่วนสำคัญทำให้ปวงชนเป็น “พลเมือง” ที่ดีของสังคมตามแบบวิถีชีวิตประชาธิปไตย ซึ่งต้องการความรู้และเจตคติที่เหมาะสม 3) ความรู้ทางวัฒนธรรมไทย ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมของไทยเช่นวรรณคดี ศิลปะดนตรี ภูมิปัญญาดั้งเดิมของเรา 4) ความรู้ทางด้านศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม แต่ควรเป็นจุดเน้นต่างหาก โดยเป็นเรื่องของพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ นอกจากนั้น ท่านยังเห็นว่าการศึกษาระดับพื้นฐานจะต้องมีจุดมุ่งหมายในเรื่องการหล่อหลอมบุคลิกภาพ ค่านิยม และจริยธรรมของปวงชนชาวไทยให้เป็นประชากรโลกที่มีประสิทธิภาพ มีความเป็นผู้นำ มีวินัย และมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ตลอดจนดำรงอยู่ในกรอบจริยธรรมที่อิงตามความเห็นของวิชัย ต้นศิริ การเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองมีความหมายครอบคลุมเนื้อหาความรู้หลายประเด็นได้แก่ หนึ่งความรู้เรื่องสังคมการเมือง สองความรู้เรื่องวัฒนธรรมไทย ตลอดจนภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมสามความรู้ทางด้านศาสนา สี่ความรู้ด้านบุคลิกภาพซึ่งรวมความถึงการมีบุคลิกภาพที่ดีที่เหมาะสม และห้า ความรู้ด้านค่านิยมซึ่งรวมความถึงการมีค่านิยมที่พึงประสงค์ในฐานะของพลเมืองไทยและพลเมืองโลกประการที่หก นิยม เห็นว่าวิถีการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจสังคมไทยจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. การเรียนรู้แบบลงมือกระทำการงานอันจำเป็นต่อพื้นฐานการดำรงชีวิต
นั่นคือเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง

2. การเรียนรู้ที่หลากหลาย (Interdisciplinary Learning) และมีบูรณาการ

3. การเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมทางสังคม (Group Learning)

4. การเรียนรู้จากการได้เผชิญสถานการณ์จริงและการแก้ปัญหา (Problem Solving)

5. การเรียนรู้ตามทำนองคลองธรรม ที่ไม่ได้มุ่งแข่งขัน แข่งแย้งเบียดเบียน
กันและกัน

6. การเรียนรู้ที่ใช้จินตนาการ และการประจักษ์ความรู้ด้วยตนเอง

อานันท์ ปันยารชุน มีความเห็นว่าวิธีการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
ควรมีลักษณะเป็นการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิหน้าที่พลเมืองตามระบอบ
ประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับวัย โดยให้เด็กฝึกฝนและฝึกปฏิบัติ เรียนรู้จากตัวอย่างที่ดี เช่น รู้จัก
เคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
กฎระเบียบของสังคมและเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความ
สำนึกในสิทธิหน้าที่ รู้จักความเป็นประชาธิปไตยและพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยของตนเอง
และส่วนรวมในส่วนของปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อานันท์ ปันยารชุน เห็นว่าวิธีการเรียนรู้ที่
เหมาะสมคือ

1. เรียนรู้วิธีการปฏิบัติตนให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัฒนธรรม เช่น มี
สัมมาคารวะ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย รักและเทอดทูนชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์

2. เรียนรู้หลักปฏิบัติทางศาสนา หรือสิ่งอันควรเคารพในศาสนา

3. เรียนรู้เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่สำคัญบางอย่าง เช่น ความขยัน ซื่อสัตย์
ประหยัดอดออม มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ ตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

4. ต้องเรียนรู้การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม รู้จักหลักคุณธรรม
ความถูกต้อง ความพอดี การทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว การควบคุมอารมณ์ และความสามารถใจ
รอสิ่งที่ต้องการได้ ฯลฯการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะช่วยให้เด็กไทยมีวัฒนธรรม เป็นพุทธมามกะ
หรือศาสนิกชนที่ดี ยึดมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตมีพฤติกรรมนำไปสู่
การเป็นคนดี คนเก่ง และไม่เป็นปัญหาแก่สังคม

2.2 การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

ความหมายของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองคำว่าการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง มีใช้ใน 3 มิติ คือ

1. การศึกษาที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง (Education about Citizenship)
2. การศึกษาผ่านความเป็นพลเมือง (Education Through Citizenship)
3. การศึกษาสำหรับหรือเพื่อความเป็นพลเมือง (education for citizenship)

คำทั้งสามคำ มีความหมายที่ต้องการสื่อต่างกันคือ การศึกษาที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเน้นการสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศตลอดจนโครงสร้างและกระบวนการทางการเมืองทั้งในแง่กระบวนการปกครองโดยคณะรัฐบาลและการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวกับการเมือง การศึกษาผ่านความเป็นพลเมือง จะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำของนักเรียนเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ได้พบของจริงจากสังคมในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของสมาชิกของสังคมจากประสบการณ์ การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองต่างไปจากสองประการแรกคือมีจุดเน้นที่จะให้นักเรียนได้มีเครื่องมือสำหรับการเตรียมตัวเป็นพลเมืองดี เครื่องมือนี้ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเพื่อเตรียมให้นักเรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมรับผิดชอบสังคมเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งตามฐานคิดนี้ การเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนี้จะเชื่อมโยงเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนทั้งระบบ

ความเป็นมาของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง

ในต่างประเทศ ความเป็นพลเมืองเป็นเป้าหมายของการศึกษา เป็นแนวความคิดที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยของกรีกโบราณ โดยใช้คุณภาพของการรับการศึกษาเป็นเครื่องมือในการกำหนดความแตกต่างของบทบาทหน้าที่ทางสังคมตามระดับของการรับการศึกษา ผู้ได้รับการศึกษาสูงสุดจะมีความสามารถเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองสูงสุดในนามของ กษัตริย์นักปรัชญา รองลงไปอาจทำหน้าที่เป็นทหาร เป็นช่างฝีมือเป็นต้นในศตวรรษที่ 19 การเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองได้ถูกจำกัดอยู่ในมุมมองด้านจริยธรรม ซึ่งในขณะนั้นการเรียนรู้ในด้านนี้ไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรของการศึกษา ในต้นศตวรรษที่ 20 องค์กรชื่อ “Moral Instruction League” ได้พยายามกระตุ้นให้การเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองได้รับการบรรจุอยู่ในหลักสูตรของการศึกษาในระบบโรงเรียน ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 องค์กรนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “The Civics and Moral Education League” ในปี 1934 บุคคลที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นได้แก่ Sir Ernest Simon และ William Beveridge ได้ให้การสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง โดยเน้นวิธีการศึกษาทางตรงมากกว่าที่จะศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองในทางอ้อมด้วยวิธีเรียนผ่านจากการเรียนรู้ในวิชาอื่นๆ ในปี 1945

การศึกษาทางตรงได้รับการฟื้นฟูจากองค์กรที่ชื่อว่า “The Council for Curriculum Reform” ซึ่งได้จัดทำรายงานที่มีชื่อเสียง เรื่อง “The Content of Education (1945)” รายงานฉบับนี้สนับสนุนให้การศึกษาวิชาทางด้านสังคมเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรหลักของประเทศร่วมกับวิชารัฐศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม รายงานนี้ก็ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ในสมัยนั้น เนื่องจากหลักสูตรนี้ยังไม่ได้รับความสำคัญในช่วงหลังสงคราม สาเหตุจากปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากเรื่องของ สงครามโลก และการขาดแคลนครูผู้สอนในปี 1947 “The Central Advisory Council for Education” ได้ตระหนักถึงความสำคัญของโรงเรียนในการให้การศึกษาเกี่ยวกับศีลธรรมสำหรับ สังคมสมัยใหม่แต่ก็ไม่ได้ระบุถึงวิธีการที่จะนำมาใช้ในปี 1949 “The Ministry of Education in Pamphlet No.16,Citizens Growing up” ได้เสนอแนะว่าการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี จาก บทเรียนในชั้นเรียนสามารถสร้างเยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีได้ แต่อย่างไรก็ตามความคิดนี้ได้มุ่งไปที่ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเท่านั้นในช่วงปี 1960 - 1970 ได้มีการพัฒนาการศึกษาด้านสังคมอย่าง แพร่หลายและการศึกษาที่สำคัญคือ “New Social Studies” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนักสังคม สงเคราะห์ในสหรัฐอเมริกา ส่วนในประเทศไทย สมาคมเพื่อการสอนสังคมศาสตร์ (Association for teaching the Social Sciences) ได้ตั้งขึ้นในปี 1964 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนการสอน สังคมศาสตร์ในโรงเรียน โดยกินความรวมไปถึงวิชาสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ในปี 1988 พระราชบัญญัติการปฏิรูปการศึกษา (Education Reform Act) ได้ประกาศใช้หลักสูตรแห่งชาติ (National Curriculum) ซึ่งน่าจะเป็น โอกาสในการเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองแต่ การจัดหลักสูตรส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนรากฐานของวิชาดั้งเดิม ต่อมา The National Curriculum Council ได้ออกบทบัญญัติ ในการศึกษาข้ามรายวิชา ซึ่งหนึ่งในนั้น คือการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองแต่วิชานี้ไม่ได้รับการ ประกาศไว้ในพระราชบัญญัติ ยังปล่อยให้ เป็นเพียงทางเลือกของหลักสูตรในโรงเรียนเท่านั้นสาเหตุ ที่ทำให้การเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองไม่ประสบความสำเร็จในอดีตอาจเนื่องมาจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้คือ

1. การเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองมีความเล็งสูง และได้รับผลตอบแทนต่ำ
2. การเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองเป็นวิชาที่ไม่ได้รับความนิยมใน โรงเรียนและ ครูผู้สอนมีความเล็งสูงเพราะอาจถูกกล่าวหาว่ามีความลำเอียงหรือกระด้างกระเดื่องต่อรัฐ
3. ขาดแคลนทรัพยากรและครูผู้สอน
4. ไม่มีนิยามศัพท์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองหรือการเรียนรู้ เพื่อเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกี่ยวกับนิยามศัพท์ของการเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมือง เนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกเป็น 2 ทศนะ คือ

4.1 Passive Citizen View ทักษะนี้มองว่าการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองมีบทบาทในการสอนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ต่อรัฐซึ่งจะประกอบด้วยรายละเอียดของหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมือง ความคิดนี้เสี่ยงต่อการทำให้เกิดความน่าเบื่อเนื่องจากผู้เรียนจะกลายเป็นฝ่ายรับรู้หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้แล้ว ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือความเป็นตัวของตัวเอง

4.2 Active Citizen View จะเน้นการสอนให้เข้าใจถึงความคิดเกี่ยวกับการเมืองและปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้น การพัฒนาทัศนคติและค่านิยมในความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงความพร้อมที่จะวิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่ความคิดนี้ก็เสี่ยงต่อการถูกกล่าวหาว่าจะลดล้างระบบการปกครองหรือสอนให้ผู้เรียนไม่จงรักภักดีต่อรัฐอย่าง ไรก็ตามถึงปัจจุบันความแตกต่างของทั้งสองทักษะก็ยังไม่ชัดเจนที่แน่นอนว่าการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองควรเป็นอย่างไรแน่ The Report of the Advisory Group on Citizenship (QCA 1998) โดย Professor Bernard Crick ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า พลเมืองที่ดีโดยเน้นความสำคัญที่ประชาธิปไตยยุคใหม่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและศีลธรรม
2. ต้องมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน
3. ต้องมีความรู้ในเรื่องการเมือง

รายงานของ Crick อธิบายจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองไว้ว่าเพื่อความมั่นคง และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รวมถึงการส่งเสริมให้ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาของนักเรียนให้เป็นพลเมืองในลักษณะมีความกระตือรือร้น (Active Citizen) และในการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียนแต่ละคน โรงเรียนและสังคมต้องเข้ามามีส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่นและชุมชนใกล้โรงเรียน

Citizenship Working Group ให้ความเห็นที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวโดยเห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีต้องมี 4 ประการสำคัญ ดังนี้

1. ความคิดรวบยอด
2. ค่านิยมและแนวทางปฏิบัติ
3. ทักษะและความสามารถ
4. ความรู้และความเข้าใจ

ปัจจุบันทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ได้ถูกรวบเข้าไว้ในโปรแกรมการเรียนรู้ ในแต่ละระดับชั้นของการศึกษาในหลักสูตรแห่งชาติของหลายๆประเทศ และมีการสนับสนุนให้การศึกษา

ระดับประถมศึกษาจัดโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง รวมอยู่ในวิชา บุคลิกภาพ สังคมและพลศึกษา (PSHE) ในขณะที่ ระดับมัธยมศึกษา จะสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ในวิชา ที่เพิ่มเข้ามาใหม่ และกลายเป็นวิชาตามประกาศของทางราชการในปัจจุบันความคิดเรื่องการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองยังมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยบ่งชี้หลายอย่างที่ ชี้ให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่ของสังคมมีลักษณะห่างเหอกจากลักษณะของพลเมืองที่ควรเป็นมากขึ้นเช่น นิยมความสุขสบายส่วนตัว มากกว่าการสนใจกิจกรรมเพื่อสังคม ขาดความรู้ความสนใจและ กิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจัง ทำให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบตลอดจนผู้ใหญ่โดยทั่วไปมอง สถานการณ์เช่นนี้ด้วยความรู้สึกเป็นห่วงสังคมในอนาคต จึงมีองค์กร หน่วยงานวิจัยและมีการ ประชุมสัมมนาในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นกรอบความคิด เพื่อพัฒนาแนวการ ปฏิบัติให้ชัดเจนมากขึ้น เช่นในปี 1999 UNESCO ได้จัดให้มีการประชุมนานาชาติเรื่อง Building Civic Capacity for a New Century :Engageing Young People in Civic Institutions and Civil Society.ที่กรุงเทพมหานคร ที วี ออง ผู้เชี่ยวชาญจาก Hongkong Institute of Education กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง เป็นประเด็นที่นักการศึกษาทั่วโลกต้องให้ ความสนใจ โดยเฉพาะในประเด็นของการปลูกฝังเอกลักษณ์ประจำชาติ ทั้งในมิติที่เชื่อมโยงกับ ภูมิภาคและในระดับโลก โดยในมิติของภูมิภาคจะให้ความสำคัญของเอกลักษณ์ประจำชาติ ในมิติ ของโลกจะต้องให้ความสำคัญแก่ลักษณะของความเป็นพลเมืองระหว่างชาติ และความใส่ใจใน สิ่งแวดล้อม แต่เอกลักษณ์ประจำชาติในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากอุดมการณ์พื้นฐาน ของแต่ละสังคมเปลี่ยนไป อุดมการณ์ทางการเมืองและเงื่อนไขทางเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลต่อ ลักษณะของพลเมือง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโลกาภิวัตน์ ยังมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการ เคลื่อนย้ายของประชากรกระทำได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงทำให้เกิด ความคิดใหม่ๆมาใช้อธิบายความเป็นพลเมืองมากขึ้น เช่น พลเมืองที่กระตือรือร้น (Active Citizen) และพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ (Effective Citizen)

คิวซัมบิง (1999) มีความเห็นว่า ในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และ อิทธิพลของยุคเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารมีสูง ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วิถีคิด ความรู้สึก และการกระทำ การศึกษาจึงมีบทบาทในการสร้างคนให้เหมาะกับยุคสมัย แต่ก่อนอื่นนักการศึกษา ต้องตอบคำถามสำคัญ 3 ประการนี้เสียก่อน คือ

1. ลักษณะของสังคมในอนาคตที่ต้องการ หรือทัศนะเกี่ยวกับสังคมในอนาคตคือ อะไร
2. ลักษณะของบุคคลที่เหมาะสมกับสังคมที่พึงให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้นทั้งในเรื่อง ของลักษณะนิสัย ความรู้ความสามารถมีลักษณะอย่างไร

3. ลักษณะของการศึกษาที่เหมาะสมกับการเตรียมคนให้เป็นไปตามลักษณะที่พึงประสงค์นั้นควรทำอย่างไรคำถามทั้ง 3 ประการของคิวซัมบิง เป็นคำถามที่ชวนให้คิดหาคำตอบอย่างครบวงจร แต่คำตอบที่จะได้ย่อมมีความหลากหลายโดยขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริงของแต่ละประเทศปัจจุบันประเด็นของการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับแต่ละประเทศ แต่ละท้องถิ่น โดยไม่ละเลยความเป็นโลกเดียวกัน เป็นประเด็นอยู่ในความสนใจของนักการศึกษาซึ่งสนใจการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองทั่วโลก แต่ส่วนใหญ่มักมีแนวคิดที่อิงอาศัยรูปแบบและแนวทางของตะวันตกเป็นสำคัญ ทำให้เกิดความไม่ลงตัวกับความเป็นจริงอันหลากหลายของแต่ละประเทศเคอร์รี่ เคนเนดี เคยนำเสนอความคิดในประเด็นนี้ในการประชุมนานาชาติของUNESCO ครั้งที่ 7 เมื่อ เดือน ธันวาคม 2544 ที่กรุงเทพฯ ในหัวข้อเรื่องBuilding Civic Capacity for a New Century : Engageing Young People in Civic Institutions and Civil Society. ว่าการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจำเป็นต้องอาศัยค่านิยมของพลเมืองที่เหมาะสมต่อการสร้างความสามารถของพลเมืองตามลักษณะของประเทศในย่านเอเชีย แปซิฟิกโดยต้องมีลักษณะร่วมกัน โดยไม่ละทิ้งรากฐานวัฒนธรรมเดิมของแต่ละประเทศ หลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนของประเทศหนึ่งก็ย่อมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคนที่เหมาะสมกับอนาคตของประเทศนั้น

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง: ความหลากหลายมิติ

การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จะต้องคิดถึงมิติต่างๆซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดในการจัดการศึกษาคือ ผู้เรียนในฐานะบุคคล; ส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับ บุคคลที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ทั้งด้าน อุปนิสัย จิตใจ และการกระทำ สังคม; ต้องคำนึงถึงสถานภาพที่จะอยู่และทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของความเป็นพลเมือง ระยะเวลา; ต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะกำหนดลักษณะที่ทำทลายความคิดทั้ง ในแง่ของอดีต ปัจจุบัน ในแง่มุมมองการถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมและมองสู่อนาคต บนฐานของความจริง สถานที่; ต้องมองให้เห็นว่าคนแต่ละคนมีสถานภาพของการเป็นสมาชิกชุมชนหลายชุมชนซ้อนทับกันอยู่ เริ่มตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติมิติเหล่านี้คือความเป็นจริงที่ประกอบกันเป็นปัจจัยของการดำเนินชีวิตของคนๆ หนึ่ง ที่ต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับลักษณะการต่างๆ ตั้งแต่ความเป็นจริงของตนเอง ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น ขยายไปจนถึงระดับโลกซึ่งแคบลงทุกๆ ขณะในแง่ของผลกระทบต่อชีวิตในทุกพื้นที่ ทุกส่วนของโลกจากสัมพันธ์ภาพของความเข้าใจดังกล่าว

2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมือง

ประเด็นที่เป็นหัวใจของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองคือ คำถามเกี่ยวกับลักษณะที่จำเป็นของบุคคลที่จะเป็นพลเมืองสำหรับสังคมในอนาคตว่าเขาเหล่านั้นควรมีความรู้ มีค่านิยม และพฤติกรรมอย่างไรผู้เชี่ยวชาญของ HKEID ได้ให้ข้อสรุปว่าพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถที่มองปัญหาและแก้ปัญหาได้ในฐานะของคนในสังคมโลกาภิวัตน์
2. มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบหน้าที่และบทบาทของตนเอง
3. มีความสามารถที่จะเข้าใจ ขอมรับ และอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม
4. มีความสามารถที่คิดในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ (critical way) และคิดอย่างเป็นระบบ
5. มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี
6. มีเจตนารมณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและอุปนิสัยการบริโภคให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
7. มีความสามารถที่จะรับรู้และปกป้องสิทธิของมนุษยชาติ สิทธิสตรีและสิทธิของชนกลุ่มน้อย
8. มีเจตนารมณ์และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชุมชนระดับชาติ และระดับนานาชาติจากลักษณะทั้ง 8 ประการ แสดงให้เห็นความต้องการลักษณะที่พึงปรารถนาของคนในยุคศตวรรษที่ 21 ว่าลักษณะที่สำคัญ มิใช่เพียงความรู้ และรู้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่รวมไปถึงทัศนคติ ค่านิยม ความไวในการรับรู้ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงตลอดจนมีความสามารถที่จะลงมือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม มีนักคิดบางท่าน เสนอความคิดว่า การสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้จากสังคมหน่วยเล็กๆหน่วยแรกคือครอบครัว ซึ่งเป็นสถานที่ที่มนุษย์แต่ละคนจะมีโอกาสได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้งด้านความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นตัวของตัวเองพร้อมๆกับการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.4 กระบวนการเรียนการสอนบนฐานคิดแบบองค์รวมและบูรณาการ

บุคคลแต่ละคนในฐานะสมาชิกของสังคมย่อมมีมิติหลายๆมิติซ้อนทับกันอยู่ การเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในโอกาสต่างๆจึงควรต้องคำนึงถึงมิติของผู้เรียนในหลายมุมหลายมิติคือ ทั้งด้านสติปัญญาความรู้ อารมณ์ เจตคติ จิตใจ ความรู้สึกนึกคิดจิตวิสัย (1999) ผู้เชี่ยวชาญของ

UNESCO ได้นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งเคยใช้ฝึกอบรมครูให้ประเทศหลายประเทศมาแล้วโดยระบุว่าการเรียนการสอนต้องยึดหลักคิด 3 ชั้น คือ ชั้นความคิดรวบ ชั้นเจตคติ และชั้นปฏิบัติ ดังนี้

ชั้นความคิดรวบยอด (Knowing) คือมีความรู้เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่นทั้งด้านพฤติกรรม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่น ทั้งด้านความคิด แรงจูงใจ และปัญหา ฯลฯ

ชั้นปฏิบัติ (Active level) ลงมือปฏิบัติ มีการตัดสินใจ มีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดแนวสันติ

ชั้นเจตคติ (Affective level) การให้คุณค่า (Valuing) มีการเลือก การแสดงความคิดเห็น การยอมรับ การเคารพยกย่อง และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

2.5 ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง

ผู้บริหารคือแกนหลักของโรงเรียน ในการนำพากิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ หากผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจและมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ก็สามารถส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพได้ แต่หากไม่มีก็จะเกิดผลตรงกันข้าม ในปี 2540 ครุสภาในฐานะองค์กรทางวิชาชีพครูในขณะนั้น ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อพัฒนาผู้บริหารไปสู่ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยกำหนดไว้ 12 ประการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานกำหนดไว้ว่ามาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน พร้อมอธิบายว่า ผู้บริหารมืออาชีพแสดงความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อองค์กร ร่วมงานผู้เรียน และชุมชน ด้วยการตัดสินใจทำงานต่างๆ เพื่อการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่าย การตัดสินใจของผู้บริหารต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ เนื่องจากการตัดสินใจของผู้บริหารมีผลต่อองค์กรโดยรวม ผู้บริหารจึงต้องเลือกแต่กิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลดีผลทางบวก ผลต่อการพัฒนาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และระมัดระวังไม่ให้เกิดผลลบโดยมิได้ตั้งใจ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความไว้วางใจ ความศรัทธาและความรู้สึกเป็นที่พึงได้ของบุคคลทั้งปวงความคาดหวังนี้ ให้ความสำคัญเรื่อง การตัดสินใจ อย่างระมัดระวังของผู้บริหารซึ่งจะส่งผลทั้งทางบวก และทางลบต่อการเรียนการสอนได้ ดังนี้สำคัญคือความรอบคอบในการตัดสินใจในมาตรฐานที่ 8 ให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติตน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีว่า ปฏิบัติหน้าที่ แนะนำ ตักเตือน ควบคุม กำกับดูแล บุคลากรในองค์กร ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆด้าน เช่น มีคุณธรรม จริยธรรมความยุติธรรมและบุคลิกภาพซึ่งจะมีผลสูงต่อการยอมรับ น่าเชื่อถือศรัทธาต่อการบริหารงาน ตลอดจน

ผู้ได้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติตนด้วยความพึงพอใจในงาน และมาตรฐานที่ 11 กำหนดไว้ว่า ต้องเป็นผู้นำและสร้างผู้นำโดยต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กร ด้วยการพูด การปฏิบัติ นำ จัดระบบให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานสำเร็จจนนำไปสู่การพัฒนาตนเองคิดได้เอง ตัดสินใจได้เองของผู้ร่วมงานข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ร่วมงาน ซึ่งรวมไปถึงนักเรียนของโรงเรียนนั้นด้วย พร้อมกับเป็นผู้นำในการกระทำความดีในทุกด้าน ซึ่งจะยิ่งเน้นให้เห็นบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองหรือความเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคมโดยในมาตรฐานที่ 9 ระบุให้ผู้บริหารต้องร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารโรงเรียนในฐานะบุคคลสำคัญของชุมชนจะต้องชี้แนะแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าตามทิศทางที่ต้องการ และต้องร่วมแนะนำปรับปรุงการปฏิบัติงานแก้ปัญหาชุมชน อย่างเต็มกำลังความสามารถ ยอมรับฟังความคิดเห็น พร้อมทั้งเสริมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย ลักษณะเช่นนี้คือบทบาทสำคัญที่พลเมืองทุกคนพึงปฏิบัติความคิดที่ปรากฏในมาตรฐานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันพัฒนาผู้บริหาร กระทรวงศึกษาธิการว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาควรมี 13 ประการ โดยมีหลายประการที่เหมาะสมแก่การพัฒนาความเป็นพลเมืองได้แก่

1. เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม
2. มีความรู้และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
3. เป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน
4. มีมนุษยสัมพันธ์และมีความสามารถในการติดต่อประสานงานได้เป็นอย่างดี
5. เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี
6. เป็นผู้พัฒนาตนเองให้ทันสมัยและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ
7. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาและสามารถนำไปถ่ายทอด

ให้แก่ผู้ร่วมงานได้

8. สามารถปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ
9. มีทักษะในการแก้ปัญหาและให้คำปรึกษา

ฯลฯ

ลักษณะเด่นของข้อเสนอนี้คือความมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรอบรู้ มีความทันสมัย มีมนุษยสัมพันธ์และมีสุขภาพจิตดี ซึ่งต้องรวมถึงสุขภาพกายที่มีความสมบูรณ์ตามควร เอกสารคู่มือการนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระบุคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะที่ใกล้เคียงกันคือ

1. ต้องเป็นผู้ที่ให้ความรู้ความเข้าใจกับครูภายในโรงเรียนเกี่ยวกับทักษะทางสังคม โดยให้ครูตระหนักถึงความจำเป็นและให้แนวทางแก่ครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะพัฒนาทักษะทางสังคม

2. ต้องเป็นผู้ประสานงานในด้านต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนทักษะทางสังคม เช่น ประสานวิทยากร ประสานแหล่งเรียนรู้ และแหล่งวิทยาการต่างๆที่จำเป็น

3. ต้องเป็นผู้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะทางสังคม

4. ต้องให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ครู เมื่อครูต้องการ

5. ต้องร่วมประชุมวางแผนกับคณะครูที่จะร่วมกันพัฒนานักเรียน

6. ต้องดำเนินการนิเทศภายใน เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนทักษะทางสังคมด้วยเทคนิควิธีต่างๆ

7. ต้องติดตามผล ประเมินผล การดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อความสมบูรณ์ถูกต้อง และมีการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นแหล่งที่ระบุลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่เหมาะสมแก่การพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียนอีกแหล่งคือ โครงการพัฒนาผู้บริหารต้นแบบปี พ.ศ. 2545 ของสำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุไว้ในเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารดีเด่นไว้ 2 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมีบางหัวข้อเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยตรงได้แก่

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารที่ได้มาตรฐาน ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community)

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และความปลอดภัยของผู้เรียน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

1.4 ผู้บริหารการศึกษาจัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.5 ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร
ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

1.6 ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในโรงเรียน
และผู้เรียน

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการ
สื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ประเด็นที่สำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีผลการ
ปฏิบัติงานดีเด่นด้านส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะได้ตามมาตรฐานดังนี้

1.4.1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

1.4.2 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มี
วิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

1.4.3 ผู้เรียนมีทักษะและมีความรู้ที่จำเป็นตามหลักสูตร

1.4.4 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้
และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.4.5 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

1.4.6 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

1.4.7 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ด้านศิลปะดนตรีและ
กีฬาแสดงให้เห็นว่าหลักเกณฑ์การคัดเลือกให้ความสำคัญต่อผลของการทำงานที่ควรเกิดขึ้นกับตัว
ผู้เรียน อันเป็นผลจากการปฏิบัติงานของผู้บริหาร

2. ด้านที่สำคัญอีกด้านของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีคือลักษณะประจำ
ตน หรือที่เรียกกันว่าการครองตน คือการมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม โดย
พิจารณาจาก

2.1 การอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.2 มีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต

2.3 มีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับ อบายมุข สิ่ง

เสพยาเสพติด

2.4 ได้รับความศรัทธา และยอมรับด้านคุณธรรมจริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และ สังคมลักษณะทั้ง 4 ประการบ่งบอกถึงความเป็นคนดี จนสามารถเป็นที่พึ่งในเชิงจริยธรรมและ สามารถใช้เป็นแบบอย่างอ้างอิงในความเป็นคนดี ในฐานะสมาชิกของสังคม และในฐานะที่เป็น ผู้นำองค์กรระดับสถานศึกษา ซึ่งไม่ว่าจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ตามย่อมมีความสำคัญในการอบรม สั่งสอนเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีเท่าเทียมกัน คุณลักษณะของการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมจนเป็นที่ยอมรับของสังคมจึงเป็นความต้องการที่สำคัญ ให้ข้อเสนอในงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะที่พึงปรารถนาของผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนเพื่อความเป็น พลเมืองดีว่า

1. ผู้บริหารต้องสนับสนุนครูให้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้กว้างขวางขึ้น
2. พัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้ปรากฏอยู่ในโรงเรียนใน รูปแบบต่างๆ

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของคนไทยซึ่งเคยเป็นประเด็นสำคัญที่ กระทรวงศึกษาธิการเคยรณรงค์อยู่ในโรงเรียนทั่วประเทศ มีใจความสำคัญคือให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด อุตุน และอดกลั้นต่อสิ่งเย้ายวน

แนวความคิดของต่างประเทศ มีหลายประเทศที่กำหนดในเรื่องคุณลักษณะที่พึง ปรารถนาของผู้บริหารโรงเรียน เช่น

ประเทศแคนาดา ประเทศแคนาดาให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ เป็นอย่างมาก เนื่องจากในทุกมณฑล บริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือโรงเรียนสามารถ ดำเนินกิจกรรมใดๆที่เห็นว่าดี หรือเหมาะสมแก่การพัฒนานักเรียนได้แต่ต้องเสนอแผน โครงการให้ คณะกรรมการสถานศึกษาของชุมชนตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้พิจารณาร่วมกันก่อน ดังนั้น ผู้ที่ ทำหน้าที่อาจารย์ใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ อาจารย์ใหญ่ จึงควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความเป็นผู้นำในการเรียนการสอน
2. กำกับดูแลการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรและข้อตกลงกับ ชุมชน
3. ประเมินมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน
4. บริหารโรงเรียนอย่างมีหลัก มีเกณฑ์
5. ปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ดัชนีปัจจัยคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี

จากแนวความคิดและข้อกำหนดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น บ่งชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ซึ่งอาจรวมถึงการเรียนการสอนวิชาอื่นหรือคุณลักษณะอื่นๆที่โรงเรียนพึงปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ลักษณะที่สามารถกำหนดเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ได้แก่

1. **ความรู้ ความเข้าใจ** ซึ่งประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาวิชาการ ตามสมควร อย่างน้อยต้องมีสัมมาทิวะ คือ มีความเข้าใจอย่างถูกต้องถูกแนวว่าเรื่องนั้นๆคืออะไร มีความหมายมีความสำคัญ และเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ อย่างไร เช่น เข้าใจว่า ความเป็นพลเมืองคืออะไร มีความหมายครอบคลุมถึงเรื่องใดบ้าง และมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาต่างๆอย่างไร

2. **ความสามารถในการนำ** คือคุณลักษณะของการริเริ่ม การเป็นผู้คิดก่อน เพื่อกระตุ้นให้ครูหรือผู้เกี่ยวข้องมองเห็นช่องทางในการปฏิบัติ ในสถานะที่ผู้บริหารเป็นผู้ทำงานในระดับบนขององค์กร ย่อมต้องมองเห็นภาพรวมกิจกรรม การดำเนินงาน และทรัพยากรขององค์กร ได้ดีกว่า ผู้ปฏิบัติหน้าที่ครู โดยส่วนใหญ่คาดหวังว่าผู้บริหารจะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมที่ดีและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียน หลายครั้งที่ครูในโรงเรียนไม่กล้าคิดทำอะไรใหม่ๆเพียงเพราะไม่แน่ใจว่าผู้บริหารโรงเรียนคิดอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

3. **ความสามารถในการประสานงาน ประสานความคิด** คือคุณลักษณะของความสามารถในการดึงพลังจากส่วนต่างๆทั้ง ในโรงเรียน และนอกโรงเรียนเข้ามารวมทำกิจกรรม

4. **ความสามารถในการส่งเสริม** คือการเอื้ออำนวยให้เกิดกำลังใจให้เกิดความสะดวกในการทำงาน ในการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการพัฒนาความเป็นพลเมือง มีลักษณะกว้างขวางครอบคลุมกิจกรรมหลายด้านไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในห้องเรียนหรือในโรงเรียน หรือแม้แต่จำกัดอยู่เฉพาะช่วงเวลาเรียนเท่านั้น จึงต้องการครูที่ทุ่มเทเอาใจใส่นักเรียนตลอดเวลาการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาจึงเป็นสิ่งจำเป็น

5. **ความสามารถในการประเมินและพัฒนา** ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีการประเมินและติดตามผล ตามกระบวนการของการประเมินเพื่อพัฒนา ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนกระทำอยู่ในสถานการณ์ของความแตกต่างหลากหลายทั้งในด้านความสนใจ ความรู้ความสามารถ พื้นฐานประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง แผนการดำเนินกิจกรรม จึงควรได้รับการประเมินและติดตามผลจากผู้บริหารอย่างต่อเนื่องและชาญฉลาด

6. **ความประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมของวิชาชีพและของสังคม** หมายถึงการปฏิบัติตนในฐานะของคนดี ของครูและผู้บริหารที่ดีจนสามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่น

ยึดถือเป็นแบบอย่างของผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ ทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ของครู ของผู้บริหาร และในฐานะมนุษยสัมพันธ์ของคนหนึ่งกล่าวโดยรวมคือเป็นคนที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนสามารถเคารพนับ ไว้วางใจได้อย่างไม่ตะจิตตะขงใจ

2.6 ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี

ครูผู้สอนคือกลไกสำคัญในการสร้างให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เนื่องจากครูคือผู้ที่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลาของการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ถึงแม้จะถือกันว่ายุคปัจจุบันคือยุคของเทคโนโลยีสื่อสาร ซึ่งมีความพยายามนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการเรียนการสอน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรม เน้นกระบวนการเรียนรู้แต่ ครูผู้สอนก็ยังคงมีความสำคัญสำหรับนักเรียนในฐานะที่พึ่งทางด้านภูมิรู้และภูมิธรรม แม้ว่าครู อาจจะไม่ได้รับการกล่าวถึงในฐานะปราชญ์บุคคลคือบุคคลที่ควรบูชาเช่นแต่เดิม แต่ในฐานะของผู้อำนวยความสะดวกแก่การเรียนการสอนของนักเรียน หรือกัลยาณมิตรของศิษย์แต่ครูก็ยังต้องเป็นผู้ยกระดับจิตวิญญาณหรือผู้นำทางวิญญาณของศิษย์ตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุอยู่ตลอดไปมี ข้อเสนออยู่จำนวนมากเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสำหรับการทำหน้าที่พัฒนาศิษย์ให้ เป็นคนดีของสังคม เช่น หน่วยศึกษานิเทศก์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เดิม (2540) เห็นว่าลักษณะของครูที่เหมาะสมกับการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะของความเป็นพลเมืองดี ดังนี้คือ

1. มองเห็นภาพของงานตลอดแนว ได้แก่
 - 1.1 รู้ขั้นตอนของการทำงาน
 - 1.2 รู้ลักษณะของงาน (ยาก หรือง่าย)
 - 1.3 จัดนักเรียนให้เหมาะสมกับงาน
2. รู้จุดประสงค์ของงานว่าทำเพื่ออะไร
3. มีความสามารถกระตุ้นและเสริมแรง ได้แก่
 - 3.1 รู้วิธีและสามารถเร้าความสนใจ กระตุ้นเสริมแรงให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและเสนอผลงาน
 - 3.2 เสริมแรงทันทีที่นักเรียนตอบถูก
4. มีความสามารถในการประเมิน ตรวจสอบ รายงานผลและนำไปใช้ได้แก่
 - 4.1 รู้วิธีประเมิน วิธีตรวจสอบผลงาน
 - 4.2 สร้างหรือเลือกเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสม
5. รู้พื้นฐานและความสามารถของนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่
 - 5.1 รู้ความสามารถ ความถนัดของนักเรียน

5.2 รู้จักเด็ก (จุดเด่น จุดด้อย)

6. มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ ในการทำงานกลุ่มให้นักเรียนได้อย่างเหมาะสม ได้แก่

6.1 กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม ตามบทบาทหน้าที่

6.2 วางแผนจัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม

7. มีความสามารถในการเลือกสถานการณ์ออกแบบบันทึก การจัดทำข้อมูลและนำผลไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

8. มีความสามารถในการสื่อสารความหมายและการใช้คำถามกระตุ้นชี้แนะได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

ในปี 2540 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ตั้งคณะทำงานเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเพื่อนำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้การสอนสำหรับเป็นพื้นฐานการปฏิรูปการเรียนการสอนแนวใหม่ 5 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
3. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
4. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ศิลปะ ดนตรี กีฬา
5. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย การฝึกฝน กาย วาจา

จากทฤษฎีดังกล่าว ทำให้เกิดดัชนีซึ่งนำมาใช้เป็นตัวบ่งชี้การเรียนของนักเรียนและการสอนที่พึงปรารถนาของครูเพื่อนำไปใช้เป็นตัวบ่งชี้แนวทางของนักเรียนและครูได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในส่วนตัวบ่งชี้การสอนที่พึงสอดคล้องกับแนวปฏิรูปการสอนของครูมีดังนี้คือ

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้าจิตใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง

4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่าง

สร้างสรรค์

5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตน

6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มพร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน

7. ครูใช้สื่อเพื่อฝึกคิดการแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้

8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมประสบการณ์กับชีวิตจริง

9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายทบทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย

10. ครูสังเกตและประเมินการพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ทั้ง 10 ประการแสดงถึงลักษณะพฤติกรรมของครูอย่างครบวงจรการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาที่ไม่แยกออกจากวิธีการสอน การดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่เอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ ท้ายสุดปิดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน กรอบของลักษณะที่พึงปรารถนาดังกล่าวเป็นแนวทางกลางๆที่สามารถนำมาใช้กับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองดีได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ ทักษะคิดและทักษะอันเกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดี จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมมากกว่าการเรียนรู้โดยเน้นเนื้อหาวิชาแต่เพียงอย่างเดียวในส่วนของ การพัฒนาครู สำนักงานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ได้ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพัฒนาครูในสังกัดเพื่อตอบสนองแนวทางการเรียนการสอนเพื่อเน้นผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุข โดยมีกิจกรรมหลายมิติแต่ในส่วนของครู ได้เน้นที่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ เพื่อยอมรับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ซึ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ต้องการคือ

1. มีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ พัฒนาได้ ตามแนวคิดของปรัชญากลุ่มพัฒนาการนิยม

2. ครูต้องมองภาพรวมของผู้เรียน

3. พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม คือครูต้องมองผู้เรียน ด้วยความรัก ความเข้าใจ ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีพลังที่จะเรียนรู้

4. ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้

5. ครูต้องเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

6. การสอนของครู ครูเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา ต้องสร้างผู้เรียนให้มีพลังในการเรียนรู้

7. กิจกรรมการเรียนรู้เป็นโครงสร้างที่ยืดหยุ่นหลากหลาย การเรียนของผู้เรียนต้องเรียนแบบองค์รวมให้ความสำคัญทั้งความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถในการพัฒนาการทางอารมณ์ สามารถปรับและยืดหยุ่นได้อย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ในแต่ละท้องถิ่นแนวทางการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ข้างต้น ถือได้ว่าเป็นแกนหลักในความคิดของครูปัจจุบัน ที่จะต้องนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนทุกด้านซึ่งผลได้สุดท้ายคือความเป็น

พลเมืองที่ดีของสังคมไทยแหล่งความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูแหล่งอื่นๆ ส่วนใหญ่ก็มีคำแนะนำในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เช่น สถาบันศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ให้เห็นว่า การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะเก่ง ดี มีสุขคือ ต้องมี บทเรียนดี ครูสอนเป็น และ ทรัพยากรเพียงพอ ในส่วนของครูสอนเป็นมีตัวบ่งชี้คือ

1. ทำหน่วยการเรียนรู้ หรือการออกแบบประสบการณ์ (EAP Experiential Activities Planner) โดยครูต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของวิธีสอนแบบต่างๆ โครงสร้างการสอน วัสดุ การเรียนรู้ และขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้

1.1 อุ่นเครื่อง คือการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจอย่างสนุกสนาน ทำท่าย
1.2 แนะนำปัญหา เช่น ใช้คำถามเพื่อท้าทายผู้เรียนให้คิด ค้นหา คำตอบ
1.3 ไตร่ตรองทางแก้เฉพาะตน เช่น ฝึกให้คิด ฝึกค้นหาคำตอบด้วยตนเอง
1.4 ระดมทางออกโดยกลุ่ม เช่น ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม ฝึกการถกเถียงอภิปราย ขอมรับมุมมองที่หลากหลาย

1.5 สื่อสารทางออก เช่น ให้ผู้เรียนได้ฝึกตัดสินใจ วิพากษ์วิจารณ์และนำเสนอข้อมูล

1.6 ถอดรหัสปรับใช้ เช่น ให้ผู้เรียนสรุปความรู้และประสบการณ์ ที่ได้นำไปปรับใช้กับชีวิต

2. เก่งจัดกิจกรรม ครูเข้าใจวิธีและรู้จักใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างเหมาะสมสอดคล้องระหว่างระเบียบวิธีสอน โครงสร้างการสอนและวัสดุในการสอน

3. เลิศล้ำการสื่อสาร ครูต้องสื่อสารให้ผู้เรียนรู้อย่างมีระเบียบ 4 ขั้นตอน คือ บทนำ เนื้อหา บทสรุป และเชื่อมโยงปรับใช้ได้กล่าวโดยรวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดลักษณะที่ต้องการในฐานะของพลเมืองของประเทศคือเป็นคนดี คนมี ความรู้ คนมีความรับผิดชอบถือว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและประเทศ ที่ต้องมีหน้าที่ในสถานภาพต่างๆกัน ย่อมต้องเป็นครูที่คุณลักษณะส่วนบุคคลคุณลักษณะส่วนองงาน คุณลักษณะส่วนองสังคมที่แหล่งความคิดต่างๆให้ความเห็นที่ตรงกันจึงสามารถกำหนดเป็นดัชนีชี้วัดลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของครูซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีดังนี้

ดัชนีบ่งชี้ลักษณะที่พึงประสงค์ของครูที่เหมาะสมกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีคุณลักษณะส่วนตน

1. มีความประพฤติถูกต้องตรงตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียนได้ทั้งในชีวิตส่วนตัวและในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของหน้าที่พลเมือง

3. มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมแก่ความเป็นครู และสุภาพชนโดยทั่วไป

คุณลักษณะส่วนองงาน

1. มีความรู้ ความเข้าใจวิธีสอน กระบวนการสอนที่เน้นบทบาทและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักของการใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. มีความสามารถในการใช้แผนกิจกรรมที่ตอบสนอง ความหลากหลายของความคิดเห็นหรือมุมมองที่แตกต่างกันของผู้เรียนได้

3. มีความสามารถในการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีมากมายหลากหลายวิธีให้เหมาะกับบทเรียน โดยกิจกรรมเหล่านั้นต้องคำนึงถึงการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และกิจกรรมที่เน้นการรับใช้สังคมด้วยนำความรู้จากชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้

4. สามารถเชื่อมโยงและจับประเด็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นประเด็นของการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมือง

คุณลักษณะส่วนสังคม

หัวใจสำคัญของการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองคือการให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองที่ดี ตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นผู้เป็น ครูที่รับผิดชอบในทุกสาระการเรียนรู้ทุกรายวิชาพึงมีคุณลักษณะส่วนสังคมตาม ตัวบ่งชี้ต่อไปนี้

1. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย

2. ปฏิบัติตนในสังคมของโรงเรียนอย่างผู้รับบทบาท หน้าที่ของตนเองทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้เรียน เช่น เข้าสอนตรงเวลา มีเหตุผลที่ตรงตามหลักเหตุผลอันยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นตัวตั้ง

3. ปฏิบัติตนกับเพื่อนร่วมงานอย่างเป็นไปตามหลักของมิตรภาพเสมอภาค และสอดคล้องกับหลักวิชาการ

4. ไม่ปฏิบัติตนอย่างผู้หลงมกมายในเรื่องที่ไร้เหตุผล หรือแสดงความลำเอียงไปตามความคิดเห็นที่อาจมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในสังคมดัชนีบ่งชี้เหล่านี้คือกรอบความคิดของคุณลักษณะของครูที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดี

2.7 ลักษณะกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี

กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความหลากหลายไปตามจุดเน้นของการจัดการศึกษาเช่นการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมการสอนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ การสอน

เพื่อให้ความรู้ ความคิด และสร้างจิตสำนึกทางการเมือง หน่วยศึกษานิเทศก์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิม (2540) เสนอหลักการการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มพูน ความเป็นพลเมืองที่ดีดังนี้คือ

1. ออกแบบพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติ แล้วนักเรียนสรุปความรู้เอง โดยครูคอยช่วยกระตุ้น หรือชี้แนะ

2. เลือกกิจกรรม วิธีการ ความซับซ้อนของเรื่องให้เหมาะสมกับนักเรียน

3. กิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมขั้นแรกควรเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนในขั้นสูงขึ้นควรให้กิจกรรมที่มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

4. มองภาพของงานให้ตลอดแนว โดยรู้ลักษณะงานของเป็นขั้นเป็นตอนชัดเจน

5. ใช้เทคนิคหลายแบบเพื่อสร้างความสนใจนักเรียนอยู่ตลอดเวลา

6. จัดกิจกรรมที่เน้นสาระสำคัญต่อเนื่อง ไม่กระโดดข้ามไปข้ามมา

7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถจัดอย่างบูรณาการได้ทุกกลุ่ม ประสบการณ์โดยขั้นตอนของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะของการอยู่ร่วมกันในสังคมในฐานะพลเมืองของประเทศให้แก่นักเรียนควรมี 14 ขั้นตอนคือ

7.1 รับรู้และมองเห็นผลของการกระทำ

7.2 จำแนกผลของการกระทำได้ (ว่าดี-เลว ควร-ไม่ควรอย่างไร)

7.3 จัดลำดับคุณภาพของการกระทำ

7.4 จัดและนำเสนอระดับคุณภาพการกระทำของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

7.5 มีทักษะร่วมตัดสินใจเลือกกระทำ ได้อย่างเป็นเอกฉันท์

7.6 ภาควุมิใจในการใช้ระบบคุณค่าอย่างสม่ำเสมอ

7.7 ร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานตลอดแนว

7.8 ร่วมกันจัดสรรงานตามความถนัด ความสามารถของแต่ละบุคคล

7.9 ร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนอย่างเต็มความสามารถด้วยความชื่นชม

7.10 ร่วมกันตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์ และเสนอแนวทางปรับปรุงงาน

7.11 ร่วมกันเลือกแนวทางปรับปรุงงานที่ดีไปปฏิบัติ

7.12 ร่วมกันตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผน

7.13 ร่วมกันนำเสนอและเผยแพร่ผลสำเร็จของงานด้วยความภาคภูมิใจ

7.14 มั่นคง สม่ำเสมอ ชื่นชมภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์

ของสังคม

โครงการการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย กองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ได้รวบรวมรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ในด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้จำนวนหนึ่ง ได้แก่ การสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้สถานการณ์จำลองการใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน การใช้สื่อของจริง ของจำลอง และสื่อสมัยใหม่ การใช้เพลง การวาดภาพ การเล่านิทาน เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองมีหลายวิธี โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้ตามลักษณะเด่นของการสอนนั้น ได้แก่

1. การใช้กิจกรรมกลุ่ม หรือการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ
2. การเรียนโดยการใช้สื่อการสอน เช่น การใช้ข่าว ใช้ของจำลอง และสื่อสมัยใหม่อื่น
3. การให้นักเรียนกระทำกิจกรรมเช่นการวาดภาพ การเล่านิทาน
4. การกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

กิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

การเรียนการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม ช่วยทำให้เนื้อหาทางด้าน คุณธรรมจริยธรรมของความเป็นพลเมือง กลายเป็นเรื่องที่มีชีวิตชีวาน่าสนใจ มีความเคลื่อนไหว นักเรียนสามารถมองเห็นแง่มุมที่แตกต่าง การใช้กระบวนการกลุ่ม มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และการปฏิสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ โดยมีการใช้กิจกรรมและสื่อการสอนหรือกิจกรรมอื่นมาประกอบ ตามความเหมาะสม ข้อดีของการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มคือ

1. เป็นการสอนที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูต้องพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ทั้ง 4 ด้าน คือ
 - 1.1 ทางร่างกาย ได้แก่การลงมือปฏิบัติ หรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การได้แสดงบทบาทร่วม ตามการมอบหมายของกลุ่ม
 - 1.2 ทางด้านอารมณ์ คือการเกิดความรู้สึกพอใจไม่พึงพอใจความสุข หรือแม้แต่ความรู้สึกไม่พึงพอใจ ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้เรื่องของอารมณ์และการพัฒนาอารมณ์ของตนให้สอดคล้องกับกลุ่ม
 - 1.3 ทางด้านปัญญา คือการใช้สติปัญญาในการวินิจฉัยพิจารณาอภิปรายให้ความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล จนสามารถค้นพบข้อสรุปในใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ได้

1.4 ทางด้านสังคม คือการได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์ มีโอกาสรับผิดชอบต่อหน้าที่ตามบทบาทในกลุ่ม

2. ข้อดีอีกประการหนึ่งคือเป็นการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ โดยการเรียนการสอนแนวนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกลุ่ม เนื่องจากผู้เรียนจะเป็นผู้ให้ข้อมูล ประสบการณ์ ตัวอย่าง แนวความคิด ข้อสรุป แก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อพิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ หาข้อเท็จจริงประกอบร่วมกัน อันจะทำให้เกิดการบูรณาการ ประสบการณ์เดิม และความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนตลอดจนคุณลักษณะต่างๆเข้าด้วยกัน

3. เป็นการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเอง การค้นพบเนื้อหาสาระของคุณลักษณะต่างๆด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกสอดคล้องกัน

4. เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะของการยืดหยุ่นเคลื่อนไหวไปตามลักษณะของกลุ่ม การสร้างประเด็นของกลุ่มได้มาจากความต้องการหรือปัญหาสังคม เนื้อหากิจกรรมเข้ากับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมผู้เรียนจึงโยงเข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องจิราภรณ์ หุ่นตระกูล ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูว่า

4.1 ก่อนใช้บทบาทสมมติครูควรศึกษาทำความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินการก่อน

4.2 ครูควรคำนึงถึงความเหมาะสมของสภาพ โรงเรียนและความพร้อมของนักเรียนในการใช้บทบาทสมมติ

4.3 ครูควรมีบุคลิกภาพที่เป็นคนใจเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ไม่ใจร้อนหรือรีบร้อนขัดกลางคันในระหว่างที่นักเรียนแสดงต้องพยายามกระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระและเต็มความสามารถ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักจังหวะที่จะขัดหรือตัดบทในกรณีที่การแสดงเยิ่นเย้อ ไม่ตรงประเด็น

การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกด้วยการกำหนดบทบาทหน้าที่ตามความจำเป็นของเหตุการณ์จะทำให้ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกคิดในบทบาทที่ตนเอง ได้ทดลองสมมุติให้ตนเองเป็นผู้มีบทบาทดังกล่าวในเรื่องจะส่งผลเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างซาบซึ้งพรรณานัน แก่นทอง ศึกษาการใช้บทบาทสมมติเช่นเดียวกัน แต่โยงกับการพัฒนาความรับผิดชอบต่อชุมชน ของนักเรียนชั้นมัธยมชั้นปีที่ 1 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้ผ่านการสอนด้วยบทบาทสมมติ มีพัฒนาการ

ทางด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนสูงกว่าก่อนผ่านกิจกรรมบทบาทสมมติและสูงกว่าใช้วิธีสอนตามปกติพรรณให้ข้อเสนอแนะว่าบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนานักเรียนได้อย่างดี โดยจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านต่างๆหลายด้านเช่นส่งเสริมให้พัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง นักเรียนมีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนและหาหลักยึดเหนี่ยวสำหรับชีวิตของตน อีกทั้งยังพัฒนาความสามัคคี รู้จักการแก้ปัญหา ปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

การเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning) การเรียนการสอนวิธีนี้ให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาค่านิยม บุคลิกลักษณะ จริยธรรม และความเป็นพลเมืองอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสร้างความเป็นพลเมืองวิธีการนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับกิจกรรมในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ ที่จะให้เรียนที่จะเปลี่ยนบทบาทความรับผิดชอบเรียนรู้ที่จะฟังคนอื่น เรียนรู้ที่จะแลกเปลี่ยนทัศนะ ค่านิยม และเรียนรู้ที่บรรลุถึงผลดีที่พึงได้รับร่วมกันอันเป็นสาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตยวิธีการเรียนแบบนี้ สามารถนำมาใช้ร่วมกับการสอนแบบต่างๆ รวมทั้งในการเล่น เดวิดและโรเจอร์ จอห์นสัน บรรยายถึงตัวบ่งชี้ลักษณะที่ดีของการเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจไว้ 2 ประการ คือ

1. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทางบวก คือผู้เรียนต้องคิดว่าการรวมพลังกันคือที่มาของผลดีร่วมกัน ต้องคิดในลักษณะ All for one and one for All หรือ รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย หรือ จมก็จมด้วยกัน

2. ปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (Face to Face Interaction) การทำงานร่วมกัน ต้องการติดต่อสื่อสารกันโดยตรง ทั้งต้องพูด ฟัง อธิบายการแสดงความรู้สึก ทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดลักษณะเหล่านี้

2.1 ความรับผิดชอบของแต่ละคน ผู้เรียนแต่ละคนต้องมีขอบเขตของความรับผิดชอบในงานแตกต่างกันไปตามสัดส่วน ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่ของใครคนคนหนึ่ง

2.2 ทักษะของการสื่อสารและการทำงานกลุ่มเล็ก ผู้เรียนต้องได้รับการสอนเกี่ยวกับการทำงานในกลุ่ม ต้องให้รู้ให้มีทักษะในการทำงาน

2.3 กระบวนการผู้เรียนต้องมีช่วงเวลา วิเคราะห์ อภิปรายถึงวิธีการที่ทำให้กลุ่มของตนดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มพัฒนาขึ้นในปี 2544 อรรณพ หนูชูเชื้อ ได้ศึกษานำวิธีการเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจมาทดลองสอนในชื่อ ว่าวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยเชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาท้องถิ่นของเราของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ 2) นักเรียนที่เรียนวิชาท้องถิ่นของเราด้วยการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือทำให้พฤติกรรม

ประชาธิปไตยหลังการสอนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ 3) นักเรียนที่เรียนวิชาท้องถิ่นของเราด้วยการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือทำให้พฤติกรรมประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

การเรียนการสอนด้วยการรับใช้สังคม (Service - Learning) การเรียนการสอนด้วยวิธีนี้เป็นการเรียนโดยผ่านกิจกรรมที่นักเรียนนำความรู้จากที่ได้ในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่เป็นประโยชน์หรือตรงกับความต้องการ ความจำเป็นของสังคม เช่น กิจกรรมการอ่านหนังสือให้คนชราฟัง กิจกรรมการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์สภาวะน้ำเสียในท้องถิ่น เป็นต้น ข้อดีของการเรียนด้วยวิธีนี้ คือ

1. เป็นการฝึกให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้สภาพความเป็นจริงของสังคมด้วยประสบการณ์ตรง เนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งมีสภาพการณ์ที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างกันก็มีความละเอียดซับซ้อนไม่ตรงกับตำราที่เรียน

2. เปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับจากในชั้นเรียนประยุกต์เข้ากับสถานการณ์จริง ทำให้เกิดต่อยอดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง รวมทั้งอาจจะต้องค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่ออธิบายสถานการณ์ที่พบ

3. ความรู้ที่ได้รับเป็นความรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการแก้ปัญหาการกระทำทุกขั้นตอน ย่อมมีความหมาย มีความชัดเจน สามารถ ตกผลึกอยู่ในความทรงจำ ได้มากกว่าการเรียนจากตำราในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว

4. เป็นการฝึกประสบการณ์ของการเป็นพลเมือง ได้เรียนรู้บทบาทของการเป็นสมาชิกของชุมชน อย่างผู้มีความรู้ ความคิด มีความรู้สึก รับผิดชอบ ตระหนักในบทบาทความรับผิดชอบต่อปัญหา ของชุมชนด้วยตนเอง

วิธีการสอนด้วยการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมและรับใช้สังคม มีหลายวิธีเช่น

มอบงานให้รับผิดชอบ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้บทบาทหน้าที่ที่ทุกคนพึงมีต่อสังคมและผู้อื่น งานในโรงเรียน เช่น งานประจำ ได้แก่ การลดกระดานการทำความสะอาดห้องเรียน การดูแลทำความสะอาด โรงอาหาร เป็นต้น งานช่วยเหลือครู เช่น ช่วยหาข้อมูลในห้องสมุด ช่วยแผนกิจกรรม ช่วยดูแล นักกีฬา เป็นต้น งานในโรงเรียน เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เป็นพิธีกรตอนเช้าแถวตอนเช้า เป็นต้น การให้นักเรียน ช่วยงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน เป็นต้น

โครงการบริการโรงเรียน เป็นโครงการที่อาจจัดแยกเป็นรายบุคคลหรือจัดเป็นกลุ่มชั้นเรียนก็ได้ และสามารถจัดเป็นกิจกรรมพิเศษหรือเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา ได้แก่ กิจกรรมเหล่านี้ การเก็บขยะ วาดภาพเตือนใจ หารายได้ช่วยซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้โรงเรียน ออก

หนังสือพิมพ์โรงเรียนช่วยงานธุรการ โรงเรียนร่วมมือจัดกิจกรรมกับองค์กรเยาวชน เป็นองค์กรปกครองนักเรียน เป็นต้น

โครงการติววิชาและให้ความช่วยเหลือข้ามอายุ เป็นโครงการที่นักเรียนรุ่นพี่ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่รุ่นน้อง โครงการเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนทั้งสองฝ่ายได้รับผลประโยชน์ โดยรุ่นพี่จะได้รับความภาคภูมิใจ ได้ประสบการณ์และทำให้ความรู้แน่นขึ้น ส่วนรุ่นน้องเข้าใจวิชาที่เรียนและได้แบบอย่างของความเป็นคนเก่งวิชาการและเก่งการถ่ายทอด

โครงการรับใช้ชุมชน เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ในชั้นเรียนไปใช้ในโครงการกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น ในรัฐแมริแลนด์ได้ออกกฎให้นักเรียนชั้นมัธยมปลายต้องทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างน้อย 75 ชั่วโมงตลอดหลักสูตร เช่นเดียวกับรัฐนิวยอร์ก ในเขตการศึกษาไรย์และเขตโรเชสเตอร์ ซิตี้ ก็กำหนดเกณฑ์การจบประการหนึ่งของนักเรียนระดับมัธยมปลายโดยกำหนดให้นักเรียนทำกิจกรรมรับใช้ชุมชน เช่นเดียวกัน นอกจากนี้กิจกรรมรับใช้ชุมชนยังมีอีกหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริงของแต่ละถิ่นแต่ละที่ ที่จัดกันมาทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษา ได้แก่ การดูแลเด็กเล็ก การเก็บขยะ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ การช่วยเหลืองานราชการ การดูแลเด็กพิการ การอ่านหนังสือให้คนชราฟังการช่วยเขียนจดหมายให้แก่คนตาบอดหรือผู้ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้หรือใช้ภาษาอังกฤษไม่ได้ การหาทุนให้แก่งานการกุศลในท้องถิ่น การเยี่ยมเยียน คนไข้ อนามัยในโรงพยาบาล เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในต่างประเทศ ตัวอย่างของการใช้วิธีการเรียนในลักษณะนี้ในต่างประเทศ เช่น กรณี ต่อไปนี้

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนวอชิงตัน อะคาเดมี ในรัฐไมน์ ทำการศึกษาและจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการเพิ่มจำนวนประชากรของปลาแซลมอน ในแถบแม่น้ำ East Machias โดยความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชนหลายองค์กรเช่น มหาวิทยาลัยไมน์ โครงการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัยของปลาแซลมอน กองทุนปลาแซลมอนในแอตแลนติก และกองทุนปลาแซลมอนในแถบตะวันออกตอนล่าง โดยนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้นำเอาลูกปลาแซลมอนมาเลี้ยงอนุบาลในบ่อที่มีการควบคุมอุณหภูมิที่ใกล้เคียงกับอุณหภูมิของน้ำจริงและก่อนที่จะปล่อยลงแม่น้ำนักเรียนได้มีการเดินทางไปศึกษาภาวะแวดล้อม วิเคราะห์สภาวะทางด้านฟิสิกส์ เคมีและชีววิทยาอุณหภูมิ วัตถุประสงค์ของน้ำ ศึกษาสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของน้ำ สัมภาษณ์ประชาชนที่เกี่ยวข้อง ท้ายสุดได้จัดทำวิทัศน์เพื่อนำเสนอแนวคิดและข้อเท็จจริงแก่ที่ประชุมสัมมนาผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรื่องน้ำของรัฐแม้ว่าผลของการกระทำอย่างต่อเนื่องของนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้จะไม่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรปลาแซลมอนอย่างมากมากนักเนื่องจากมีปัญหาเชิงซ้อนหลายอย่าง แต่ก็ส่งผลให้ประชาชนมีความตื่นตัวเห็นคุณค่า

ของการอนุรักษ์สถานะแวดล้อมและรักษาคุณภาพของน้ำเพิ่มมากขึ้นที่สำคัญคือทำให้นักเรียนที่ได้มีเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเคมี ชีวะ และฟิสิกส์ได้เกิดประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้ความรู้กับสถานการณ์จริง ได้เรียนรู้ความคิดความเห็นของประชาชนในสถานการณ์จริง รวมทั้งได้เรียนรู้ถึงผลของความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบของคนทั่วไป

2. กรณีที่สองเป็นเรื่องของนักเรียนจากโรงเรียน Centennial HighSchool จัดทำโครงการที่มีชื่อว่า SAFEH2O โดยการนำของครู Ed Rohdeโครงการมีเจตนารมณ์ที่จะให้บริการการตรวจสอบคุณภาพของน้ำให้แก่ชุมชนโดยไม่หวังผลกำไร โดยเริ่มจากการรับสมัครนักเรียนอาสาสมัครจำนวนหนึ่งแล้วขอรับบริจาคเครื่องมือวัดแสง UV และชุดเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพน้ำเพื่อวัดคุณภาพของน้ำดื่ม ระดับความเข้มข้นของความเป็นกรดความเป็นด่างระดับของแบคทีเรียคลอรีน และสารตะกั่ว งานทดลองชิ้นแรกคือเริ่มให้นักเรียนทดสอบน้ำที่อยู่ใกล้ตัวคือน้ำในบ่อน้ำพุของโรงเรียน หลังจากมีความพร้อมและความมั่นใจในเครื่องมือและความเข้าใจของทีมงาน ทางโครงการก็เริ่มให้บริการในวงกว้างขึ้น โดยให้นักเรียนอื่นๆที่สนใจนำน้ำจากที่บ้านมารับการตรวจ และให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป เมื่อเวลาผ่านไป 5 ปี โครงการนี้เริ่มมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น แม้ว่านักเรียนรุ่นบุกเบิกสำเร็จการศึกษาออกไปแต่ก็มีสมาชิกมาเพิ่มขึ้นเป็น 80 คน ในแง่ธุรกิจสามารถมีรายได้ และงบประมาณดำเนินการของตนเองจนจัดเป็นทุนสนับสนุนการเรียนวิทยาศาสตร์ได้ ในแง่การสร้างเครือข่ายสามารถสื่อสารความรู้โดยตรงไปยังชุมชน โรงพยาบาลในท้องถิ่น และโรงเรียนอื่นๆ โครงการสามารถจัดตั้งแผนกวิจัย และพัฒนาโดยงานชิ้นแรกแผนกวิจัยและพัฒนาคือการผลิตสบู่ล้างมือที่ไม่เป็นพิษกับคนและไม่เพิ่มมลภาวะให้แก่ น้ำ (ในประเทศไทยพบว่ามีการวิจัยการเรียนการสอนที่ใช้การเรียนรู้เชื่อมโยงกับชุมชนอยู่หลายงาน ซึ่งผลงานวิจัยได้บ่งชี้ว่าได้ผลดีกว่าการสอนด้วยวิธีปกติ เช่น งานของ ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ ศึกษาการพัฒนาแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า 1) ปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน เป็นปัญหาที่เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับผลกระทบจากพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ชุมชนในฐานะระบบสังคมเสียคุณภาพ โครงการการศึกษาชุมชนได้ถูกนำมาใช้เป็นวิถีทางในการแก้ปัญหาโครงการดังกล่าวเสริมสร้างบูรณาการในชุมชน โดยการให้มีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและจัดการเป้าหมายของโครงการคือการแก้ปัญหาชุมชน และมุ่งหมายให้สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนได้รับประโยชน์จากโครงการ 2) รูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบอิงชุมชนที่ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและรูปแบบอิงสถาบันซึ่งหน่วยงานภายนอกเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งรูปแบบที่ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับชุมชนที่มีผู้นำที่เข้มแข็งและมีศักยภาพพื้นฐาน รูปแบบนี้เน้นแนวความคิดพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมและการใช้ทรัพยากร ตลอดจนภูมิปัญญาภายในชุมชน โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นโดยชุมชนเอง และมีเป้าหมาย

ในการพัฒนาความสามารถของสมาชิกเพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนรูปแบบที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้ริเริ่ม เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับชุมชนที่ประสบปัญหาเกินขอบเขตความสามารถของชุมชน การแก้ปัญหาจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้นว่า องค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานรัฐ หรือโครงการในพระราชดำริ อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมการศึกษาในโครงการดังกล่าวมีเป้าหมายที่จะสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และศักยภาพของสมาชิกเพื่อให้แก้ปัญหาของชุมชนได้เองเช่นกัน ชวลา เวชยันต์ (2544) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า 1) แบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ เป้าหมายหลักการและเหตุผล เทคนิคและวิธีการเรียนการสอน บทบาทผู้เรียน บทบาทผู้สอน สื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน 2) เทคนิคและวิธีการเรียนการสอน มีองค์ประกอบย่อย รวมเรียกว่าเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับองค์ประกอบรองมี 4 ประการ คือ การเรียนวิชาการ การทำกิจกรรมรับใช้สังคม การไตร่ตรอง การประเมินและแสดงผลงาน 3) กระบวนการบูรณาการแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในรายวิชา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือช่วงการเตรียมการ ช่วงการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ช่วงการสรุป นำเสนอ และประเมินผล โดยทุกช่วงจะมีการดำเนินการวิชาการและการไตร่ตรองไปพร้อมกัน 4) กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 5) กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการแก้ปัญหา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5 6) กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งรายวิชาสังคมศึกษา และรายวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่ากรณีศึกษาที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 7) กรณีศึกษาที่ทำการสังเกตพฤติกรรมที่พัฒนาการพฤติกรรมรับใช้สังคม สูงขึ้นตามลำดับพอเพ็ญ ไกรนรา และ คณะ ศึกษาการบูรณาการรูปแบบการเรียนรู้อัตนวิสัยชุมชนกับการเรียนการสอนรายวิชามานุษยวิทยาสุขภาพสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์พบว่า การเรียนรู้วิถีชุมชน มีแนวคิดและกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนององวัตถุประสงค์ของรายวิชามานุษยวิทยาสุขภาพ โดยนำวิธีการทางมานุษยวิทยาไปใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ดังนั้นการนำรูปแบบการเรียนรู้อัตนวิสัยชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว นอกจากจะช่วยลดเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้แล้วนักศึกษายังได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชน อันจะส่งเสริมให้เกิดความคิดใคร่ครวญ (Reflection) เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงกับหลักการ และทฤษฎีต่างๆ ได้

ชัดเจนมากขึ้น ช่วยให้นักศึกษามีความสุข สนุกในการเรียนนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และหลังเรียน คะแนนทดสอบหลังเรียนรู้ (ร้อยละ 71.08) สูงกว่าก่อนเรียนรู้ (ร้อยละ 62.03) อย่างมีนัยสำคัญที่ .001 มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในชุมชน มากกว่าเรียนรู้ในชั้นเรียน นักศึกษามีความสุขต่อการเรียนรู้ในระดับมาก ประชาชนในชุมชนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษา มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษายกเว้นเรื่องระยะเวลา ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกับนักศึกษาว่า มีระยะเวลาเรียนรู้ในชุมชนน้อยเกินไป

กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เพลงและเกม

ไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใด เพลงและเกมยังคงเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้มีส่วนร่วม มีความสุข สนุกสนานโดยซึมซับเนื้อหา เนื้อหาสาระ คติธรรมได้ตามโอกาสอันควรเพลงที่นำมาสอนควรเป็นเพลงที่มีเนื้อความสั้น ง่ายและมีความหมายตรงกับบทเรียนที่สอนอาจเป็นเพลงประเภทกล่อมเด็ก หรือเพลงแปลงเนื่องจากเพลงไทยสากล เพลงพื้นบ้าน เพลงยอดนิยมตามยุคตามสมัย

การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

กรณีตัวอย่างเป็นอีกกิจกรรมการเรียนการสอนหนึ่งที่สามารถหยิบเอาเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องจริง หรือเป็นเรื่องแต่งขึ้นจากเค้าโครงเรื่องจริงที่มีดิชวณให้คิด ได้หลายแง่หลายมุม บางเรื่องอาจจะเป็นประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่สามารถมองได้ทั้งถูกและผิด บางเรื่องเป็นประเด็นถกเถียงกันได้ ในแง่ของการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นพลเมือง กระบวนการเรียนด้วยวิธีนี้จะช่วยฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจในเหตุการณ์อย่างเป็นรูปธรรม กระตุ้นให้หาข้อสรุปอย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ บนฐานของเหตุและผล ฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งมีมุมมองที่แตกต่างกัน และช่วยให้พัฒนาทักษะของการอภิปรายกล้าเสนอความคิดเห็นซึ่งอาจเป็นความเห็นซึ่งแตกต่างจากผู้อื่น

การเรียนรู้จากข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

ในปัจจุบันเป็นยุคที่ข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและหลายช่องทางวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ไม่ซ้ำของแปลกของหายากสำหรับครอบครัวไทยเหมือนดังเช่นแต่ก่อน การติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมจะทำให้มองเห็นมุมมองที่แตกต่างกัน เห็นเคลื่อนไหวทางสังคม ได้เรียนรู้เหตุและผลจากบุคคลที่มีตัวตนจริง มีบทบาทอยู่ในสังคมตามสถานภาพ และหน้าที่ของแต่ละคนอาจารย์อำไพ สุจริตกุล ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการสอนเพื่อพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ว่าต้องใช้วิธีการเร้าใจ ปลูกใจให้เข้มแข็งศึกษาค้นคว้าต่อต้านความคิดและการกระทำที่ผิด อาจหาญในการทำความดี โดยใช้หลัก 3 ประการ คือ

1. โจมตีซึซ็อผิต แสดงความรังเกียจ และประณามคนโกง คนชั่ว คนเห็นแก่ตัว คนทุจริตผิดศีลธรรมด้วยถ้อยคำที่รุนแรงเฉียบขาด
2. ยกย่องการกระทำหรือบุคคลที่ควรยกย่อง ดิเตียนการกระทำของบุคคลที่ควรดิเตียน เปรียบเทียบความดีความชั่วให้เห็นชัดเจนเพื่อนักเรียนจะได้เลือกปฏิบัติได้ถูกต้อง
3. เตือนให้เห็นพิษภัยร้ายแรงของการกระทำชั่ว จนเกิดความรังเกียจที่จะทำชั่วทำบาป โน้มน้ำใจให้กล้ากระทำดี จนเกิดศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะทำความดี และมั่นใจในผลแห่งกรรมดี

การใช้สมุดสะสมคะแนนความดี

กลวิธีการส่งเสริมความดีอีกวิธีหนึ่งคือการใช้สมุดสะสมคะแนนความดีของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานบางโรงเรียนเช่นโรงเรียนมัธยมวัดคูคีตาราม ใช้สมุดสะสมคะแนนความดีเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม กลวิธีนี้พบในโรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาโดยทั่วไป เพียงแต่ปัจจุบันอาจลดความสนใจลงอย่างไรก็ตามหากพิจารณาเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองในมิติกว้างคือพิจารณาไปถึงเรื่องของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ และหน้าที่พลเมือง อาจได้วิธีสอนอย่างหลากหลายดังที่ Howard Kirschenbaum ได้เสนอวิธีการพัฒนาค่านิยม บุคลิกภาพและความเป็นพลเมืองไว้ถึง 100 วิธี (100 Ways to Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings, 1995) เช่น การกำหนดค่านิยมเป้าหมาย วรรณกรรมและสารคดี เรื่องราว โสคตัญญูปกรณ์ การคาดหวัง การอ้างอิง การมีส่วนร่วมในความเชื่อและเหตุผลการมีส่วนร่วมในความรู้สึก การมีส่วนร่วมในระสบการณ์ การใช้แบบอย่างที่ดีเป็นเครื่องเตือนใจ การวิเคราะห์ตัวแบบ เป็นต้นตัวอย่างปฏิบัติจริงของโครงการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตัวอย่างโครงการที่อยู่ในข่ายของการพัฒนาเยาวชนเพื่อความ เป็นพลเมืองได้แก่ โครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องเพื่อสร้างกระแสการพัฒนาคนและสังคมในระดับจุลภาค ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ร่วมกับผู้บริหารงานในระดับจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการนักการเมือง ผู้แทนองค์กรเอกชน และผู้บริหารโรงเรียน ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2540 ถึง ปี พ.ศ. 2544

วัตถุประสงค์ของโครงการคือ

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดี
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีวินัย สำนึกในการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีวิจารณญาณ รู้จักรับผิดชอบชั่วดีกล้ากรองวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารอย่างมีเหตุผล เลือกรูปปฏิบัติในทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับชุมชนและสังคม

ดัชนีชี้วัดลักษณะการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง

หากพิจารณาในเชิงดัชนีชี้วัดลักษณะการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีสามารถประมวลได้ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนด้วยบรรยากาศแบบเปิด คือเป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการอภิปราย ให้ความเห็นในประเด็นปัญหาสังคมที่อาจเป็นเรื่องขัดแย้งทางความคิด หรือยังอาจหาข้อสรุปที่ลงตัวไม่ได้

2. เป็นการเรียนการสอนที่นักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้เหตุการณ์กิจกรรม หรือกรณีต่างๆ ที่เกิดในสังคม ทั้งด้านที่เป็นด้านบวกและลบในสังคมเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ต่างๆ

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการทำประโยชน์หรือเรียกว่าการรับใช้ชุมชน เพื่อฝึกให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทำงานเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น อันเป็นการฝึกให้เกิดจิตสำนึกของการรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม

4. มีการจัดกิจกรรมที่นักเรียนได้มีโอกาสสวมบทบาทซึ่งอาจต้องเป็นบทบาทของประชาชนในอนาคต เช่น เป็นบุคคลในอาชีพที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเรียนรู้ความรู้สึกนึกคิด ปัญหา และการแก้ปัญหาของคนเหล่านั้น

5. นำเอาของที่มีในท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาในท้องถิ่น บุคลากรในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และเข้าใจสิ่งที่มีคุณค่าของท้องถิ่นตนเอง

6. จัดการเรียนการสอนในลักษณะข้ามวิชาหรือข้ามหลักสูตร คือ การนำเอาวิชาต่างๆ ทุกวิชา มาเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความเป็นพลเมือง โดยบูรณาการลักษณะความเป็นพลเมืองเข้ากับเนื้อหาวิชาทุกวิชา

7. จัดให้มีกิจกรรมที่ปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีในลักษณะเชื่อมทุกกิจกรรมของโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความเป็นคนดี ตั้งแต่กิจกรรมกีฬา กิจกรรมลูกเสือ อนุชาต กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

8. จัดให้คณาจารย์ทั้งโรงเรียนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการหรือเป็นคณะทำงานเพื่อจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองอย่างต่อเนื่องและมีแผนการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน กว้างขวางสรุปได้ว่า ดัชนีบ่งชี้การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ดังนี้คือ หลักของบรรยากาศที่เปิดกว้างหลักของการมีส่วนร่วมจากคณาจารย์ นักเรียน และชุมชน หลักการ

ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือชุมชน หลักการเรียนรู้และจัดหลักสูตรแบบข้ามรายวิชา
ข้ามกิจกรรมหลักการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และเหตุการณ์จริงในสังคม

2.8 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของเยาวชน

แม้ว่าเป้าหมายของการศึกษาจะได้รับการกำหนดไว้หลายประการ แต่การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศย่อมเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการสร้างสังคมไทยในอนาคต ดังที่ทราบกันโดยทั่วไปในวงการศึกษาคือความคิดรวบๆ ของลักษณะของคนที่เป็นผลผลิตทางการศึกษาเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข หรือดี เก่งและมีความสุขตามการเน้นของแต่ละบุคคล แต่อย่างไรก็ตามลักษณะที่ควรสร้างให้เป็นคุณลักษณะประจำตัวของเด็กไทยย่อมมีรายละเอียดอีกมากตามความซับซ้อนของสังคมดังเช่นพระราชบัญญัติการศึกษาได้กำหนดเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาว่าเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ข้อความนี้ได้รับการนำมาเป็นแนวทางหลักของการจัดการศึกษาแต่เมื่อลงลึกสู่การปฏิบัติย่อมหาความกระจ่างในเชิงรายละเอียดเพิ่มขึ้น เนื่องจากคำว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความหมายที่กว้างสามารถขยายความออกได้หลายประเด็นตามความแตกต่างทางความคิดในปี 2545 โครงการวิถีการเรียนรู้ของคนไทย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มอบหมายให้เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์และคณะวิจัยเพื่อคำตอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคตเพื่อนำมากำหนดกรอบและแนวทางของการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมและตรงกับความเป็นจริงของสังคมในอนาคตอย่างแท้จริง ท้ายสุดคำตอบที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสารและการระดมความคิดเห็นของท่านผู้รู้ สรุปได้ว่าคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตพึงมี 5 มิติ คือมิติทางด้านร่างกาย มิติด้านจิตใจ มิติด้านความรู้ มิติด้านทักษะความสามารถและมิติด้านลักษณะชีวิตโดยมีคำอธิบายดังนี้

1. มิติด้านร่างกาย คือเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง มี พัฒนาการในด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์แต่ละช่วงวัย
2. มิติด้านจิตใจ คือเป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี
3. มิติด้านความรู้ คือเป็นผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถ ู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ และเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกลโดยสามารถ คาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้

4. มิติด้านทักษะความสามารถ คือเป็นผู้ที่ทักษะในด้านการคิด ทักษะในการสื่อสาร ทักษะภาษาต่างประเทศ รวมทั้งทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ ทักษะการจัดการที่ดี

5. มิติด้านลักษณะชีวิต คือเป็นผู้ที่มีลักษณะชีวิตแห่งความขยันอดทนทุ่มเททำงานหนัก มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ มีวิสัยทัศน์ ทำทุกอย่างอย่างอดิเลิศ มีจิตสำนึกประชาธิปไตย เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีจิตสำนึกต่อผู้อื่นแล้วส่วนรวม รวมทั้งมีชีวิตแห่งการประหยัคคอดอมความพยายามที่จะค้นหาคุณลักษณะของคนไทยปรากฏเป็นงานที่เกี่ยวข้องกันอีกงานคือเอกสารเรื่องวิธีการเรียนรู้ของคนไทย ซึ่งจัดทำโดยคณะทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเสนอความเห็น ว่า หากจะกำหนดคุณลักษณะของคนไทยพึงควรรู้ว่า ชีวิตในอนาคตของเด็กไทยจะต้องเผชิญกับชีวิตเช่นไร ซึ่งสรุปผลจากการระดมความคิดของผู้เชี่ยวชาญว่า ในอนาคตคนไทยจะเป็นดังนี้คือ

1. เป็นชีวิตท่ามกลางภาวะปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยเสริม ได้แก่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลาย คนรวยจะยิ่งรวย คนจนจะยิ่งจน เกิดการรุกทางวัฒนธรรมเชิงบริโภคนิยม ส่วนปัจจัยเสริม ได้แก่คนในสังคมจะให้ความสำคัญต่อการใช้สติปัญญามากขึ้น ความสะดวกในการแสวงหาความรู้และฐานคิดของคนกว้างขวางขึ้น

2. สังคมใหม่มีการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก

3. ความสัมพันธ์ของคนจะห่างเหิน แต่การติดต่อสื่อสารกลับรุกประชิดติดตัว

4. สังคมเทคโนโลยีและข่าวสารก่อให้เกิดการครอบงำทางความคิด และการตัดสินใจ

5. คนในสังคมใหม่เริ่มแสวงหาการเติมเต็มทางจิตวิญญาณ ชีวิตการ ปูพื้นฐานทางศิลปะ วรรณกรรม ดนตรีจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและจากการวิเคราะห์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทยจากพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก และพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเอกสารอื่นๆ พบคุณลักษณะดังนี้และจากการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งประมวลจากพระบรมราโชวาทที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องพระมหาชนก และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากหนังสือคำพ่อสอน รวมทั้งปาฐกถาด้านการศึกษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในหนังสือชื่อ รัตนพิณิจ นิเทศการศึกษา ได้ข้อสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้ ความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญญาที่เฉียบแหลมและกำลังกายที่สมบูรณ์ความเพียรที่บริสุทธิ์ (Pure Perseverance) คือความขยันหมั่นเพียรไม่ทอดทิ้งในกิจการที่ทำ โดยแยกคุณสมบัติออกเป็นสองด้านคือ 1) ความสามารถในการกระทำ และ 2) คุณธรรม จิตสำนึกในการกระทำปัญญาที่เฉียบแหลม คือความฉลาดรู้ และสติปัญญา-

ความคิด ซึ่งเป็นคุณลักษณะของการรู้จริง รู้ครบถ้วน รู้เหตุรู้ผล รู้เท่าทัน รู้เชื่อมโยงความเป็นไทย กับความรู้สากล รู้จักตนเอง รู้จักสังคมกำลังภายในที่สมบูรณ์ หมายถึงการมีสุขภาพะทั้งทางกายและจิต การที่เด็กในช่วงวัยรุ่น ที่มีอายุในช่วง 13 - 18 ปี จะมีคุณลักษณะทั้ง 3 ประการได้ ต้องมีความพร้อม 7 ประการ ได้แก่ ความพร้อมในการแสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ ความพร้อมทางด้าน คุณธรรมและวัฒนธรรมความพร้อมทางด้านทักษะชีวิตและวินัยชีวิต ความพร้อมทางการคิด และจินตนาการ ความพร้อมทางด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์ ความพร้อมทางการทำงานและความสามารถในการงานอาชีพ และความพร้อมของสมรรถนะในการแข่งขัน ในส่วนของความ พร้อมในทางการทำงานและความสามารถในการอาชีพ เอกสารวิถีการเรียนรู้เสนอของเด็กจะต้องมี ลักษณะเหล่านี้เป็นฐานคือ 1) การเรียนวิชาการอย่างเป็นระบบกับการเรียนรู้ในการทำงาน 2) การนำ ผู้เรียนออกสู่สถานประกอบการในชุมชน กับการนำความรู้เรื่องงานอาชีพในชุมชนเข้าสู่ชั้นเรียน 3) การปลูกฝังคุณธรรมการทำงานกับการเรียนรู้คุณธรรมจากการทำงานจริง 4) การฝึกทักษะ ความสามารถเฉพาะตน กับการทำงานเป็นกลุ่มการสร้างทีมงาน 5) การฝึกใช้แรงงาน (ฝึกทำ) กับการฝึกใช้ปัญญาในการทำงาน (ฝึกคิด ประยุกต์) 6) การฝึกหาความเป็นเลิศในงาน กับการ ประเมินผลงานแต่ละขั้นตอนสมพงษ์ จิตระดับ (2546) ได้เสนอความเห็นว่าคุณลักษณะของเด็กไทยที่ พึงประสงค์ ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความมั่นใจในตนเองแบบสากล แต่อ่อนน้อมถ่อมตนแบบวัฒนธรรมไทย
2. มีความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ ภาษาคอมพิวเตอร์ และวัฒนธรรม ที่หลากหลาย (Global literacy)
3. รู้จักสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบ จิตสำนึกสาธารณะในการเมืองระบอบ ประชาธิปไตย
4. ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักพึ่งตนเอง มีแนวทางมัชฌิมา ปฏิบัติา เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
5. มีความสามารถเป็นผู้ประกอบการ ในธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อมได้
6. มีทักษะการจัดการและการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. รู้จักคุณค่าของตนเอง ยอมรับความแตกต่างแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนและเกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย
8. เป็นคนเก่ง คนดีและเป็นคนมีความสุข รู้จักปรับตนเองในกระแสโลกาภิวัตน์ ได้อย่างสมดุลย์ แยกแยะและรู้เท่าทัน
9. มีทักษะชีวิตในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีภูมิคุ้มกันของจิตใจที่เข้มแข็ง จนสามารถปฏิเสธภัยอันตรายต่างๆที่กระตุ้นยั่วยู่ให้หลงผิดได้

10. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย การดำรงรักษา ถักทอสานต่อวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ได้ความคิดเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะไม่ต่างจากลักษณะที่กำหนดในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาเดิมมากนัก ดังที่พรรณผกา กุศลสถาพร ได้วิจัยคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือและเคยใช้เป็นหนังสือเรียนของระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 พบว่ามี 24 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที ความมีระเบียบ ความเสียสละ การรู้จักสามัคคี ความประหยัดมัธยัสถ์ ความยุติธรรม ความอดุสาหะขยันหมั่นเพียร ความมีเมตตากรุณา การพึ่งตนเองได้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การมีศักดิ์และความจริง ความมีสติรู้จักผิดชอบชั่วดี ความอดทนอดกลั้นการตรงต่อเวลา ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม ความใฝ่รู้ การรู้จักประมาณตน การไม่เบียดเบียนกัน การมีสัมมาคารวะ การส่งเสริมคนทำความดี และความกล้าทางจริยธรรมกล่าวโดยรวม คุณลักษณะของเยาวชนไทยที่เหมาะสมกับความเป็นพลเมืองไทย คือ คุณลักษณะที่ขยายรายละเอียดจากเป้าหมายของการศึกษาคือ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข เพียงแต่ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนในความคิดเรื่องความเก่งเนื่องจากความเก่งกับความมีปัญญาหลายครั้งไม่ได้เป็นเรื่องเดียวกัน แม้ว่าทางการศึกษากำกับความเก่งด้วยลักษณะของความคิดก็ตาม เนื่องจากความคิดเรื่องความดีเอง ก็มีหลายแง่มุมยกตัวอย่างเช่นคนคนหนึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจเป็นเรื่องหมิ่นเหม่ต่อการผิดจริยธรรม แต่คนคนนั้นฉลาดหรือเก่งพอที่จะทำเรื่องนั้นให้ถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎหมายรวมทั้งกติกาของสังคมประชาธิปไตยไม่สามารถเอาความผิดจากการกระทำนั้นได้ คนก็อาจได้ชื่อว่าเป็นคนเก่ง พร้อมทั้งมีความสุขอยู่ในสังคมปัจจุบันได้ เช่นเดียวกันอย่างไรก็ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทยควรมี 3 มิติคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความคิดความเชื่อและด้านการปฏิบัติตน

ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่

1. มีความรู้ความเข้าใจหลักและระเบียบการปกครองประเทศในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น
2. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
3. มีความรู้ความเข้าใจในความเกี่ยวโยงกันของสถานภาพของผู้คนกลุ่มต่างในสังคมในเชิงซ้อน
4. มีความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครองในมิติสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และการเมืองภาคประชาชน เข้าใจเรื่องของสิทธิชุมชนทุนทางสังคมอันหลากหลาย
5. มีความรู้ความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศไทย

6. มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิธีชีวิตอย่างใหม่ตามควรแก่วิชาชีพของตน

ด้านความคิดเห็น/ เจตคติ

1. มีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. มีเจตคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร

3. เป็นผู้มีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์บ้านเมือง

4. เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิตและค่านิยมของไทย

5. เห็นคุณค่า และผูกความเป็นชาติร่วมกับผู้อื่น

6. มีความคิดเห็นที่ทันสมัย

ด้านการปฏิบัติตน

1. ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย กฎศีลธรรมและกฎกติกาของชุมชนท้องถิ่น ประเทศชาติ

2. ปฏิบัติตนตามหลักสิทธิหน้าที่ของพลเมือง

3. ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นเรื่องของการจรรโลงความถูกต้อง ความเป็นระเบียบ ความดีงามของสังคม

ความเป็นพลเมืองที่การเรียนการสอนพึงสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนนั้นควรถือแนวทางตามที่เป็นเป้าหมายการศึกษาปัจจุบันวางไว้เพียงแต่ต้องทำให้ครอบคลุมความคิดเรื่องความเป็นพลเมืองต้องมีความหลากหลายเนื่องจากในปัจจุบันนิยามความคิดเรื่องนี้มีมิติกว้างมากขึ้น จากเดิมที่อธิบายความเป็นพลเมืองดีว่าหมายถึงการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมือง และศีลธรรมอันดีของสังคม เนื่องด้วยภารกิจที่พึงปฏิบัติต่อสังคมเองก็มีความหลากหลายมีติมากขึ้น เช่น การเป็นพลเมืองดีอาจไม่ได้จำกัดเพียงการไปลงคะแนนเลือกตั้งเท่านั้นหรือไม่ใช่เพียงการยอมรับแนวทางที่รัฐกำหนดโดยไม่มีการโต้แย้งถกเถียง หาเหตุหาผลอันเหมาะสม ไม่ขัดกับหลักการอื่นซึ่งอาจมีความหมายสูงกว่านโยบายของรัฐ เช่นหลักแห่งสิทธิมนุษยชน เป็นต้น อีกทั้งความสำคัญของความเป็นพลเมืองดีมีผลต่อปัญหาสังคม ถ้าประชาชนมีความรับผิดชอบและมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นพลเมืองดีแล้วปัญหาของสังคมก็จะน้อยลง หรืออาจจะไม่เกิดปัญหาเลยก็ได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าพลเมืองศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยเตรียมเด็กสำหรับการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตแต่ยังคงช่วยทำให้เด็กๆ เป็นพลเมืองดีตั้งแต่วัยเด็ก

สรุปได้ว่าผู้บริหารที่เหมาะสมแก่การพัฒนาผู้เรียนเพื่อความเป็นพลเมืองจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความปลอดภัยของผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำในลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ และที่สำคัญอีกด้านของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีคือลักษณะประจำตน หรือที่เรียกกันว่าการครองตน คือการมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจากการอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรม จริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

ในส่วนของการพัฒนาครู สำนักงานการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ศึกษาเพื่อตอบสนองแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุข โดยมีกิจกรรมหลายมิติแต่ในส่วนครู ได้เน้นที่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อยอมรับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ซึ่งให้ความสำคัญที่ผู้เรียน โดยกระบวนทัศน์ใหม่ที่ต้องการคือ ครูต้องมองภาพรวมของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ครูต้องมองผู้เรียนด้วยความรัก ความเข้าใจ ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ มีพลังที่จะเรียนรู้ เป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ และต้องเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การสอนของครู ครูเน้นกระบวนกรมากกว่าเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้เป็นโครงสร้างที่ยืดหยุ่น หลากหลาย ให้ความสำคัญทั้งความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถในการพัฒนาการทางอารมณ์ สามารถปรับและยืดหยุ่นได้อย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ในแต่ละท้องถิ่น ที่จะต้องนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนทุกด้านซึ่งผลได้สุดท้ายคือความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย

ลักษณะกระบวนกรเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีมีหลายวิธี โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่มได้ตามลักษณะเด่นของการสอน ได้แก่ การใช้กิจกรรมกลุ่ม หรือการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ การเรียนโดยการใช้สื่อการสอน เช่นการใช้ข่าว ใช้ของจำลอง และสื่อสมัยใหม่อื่น

การให้นักเรียนกระทำกิจกรรมเช่นการวาดภาพ การเล่านิทาน หรือการกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งกระบวนการเรียนการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองมีหลากหลายวิธี แต่ละวิธีนั้นสามารถช่วยยกระดับความรู้ ทักษะคติและความตั้งใจที่จะกระทำกิจกรรมตามหน้าที่ของความเป็นพลเมืองของเยาวชนได้ ขอเพียงแต่ครูต้องรู้และต้องเข้าใจการใช้วิธีการต่างๆอย่างเหมาะสม โดยหลีกเลี่ยงการสอนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งด้วยเวลาที่ยาวนาน หากจะกล่าวแบบกำปั้นทุบดินตามยุคสมัยก็คือ ควรใช้การสอนแบบใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นกลาง แต่อย่างไรก็ตาม การสอนด้วยวิธีอื่นในลักษณะเน้นความสำคัญของครูก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่อาจทิ้งไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม มีทักษะคติที่ดีต่อการกระทำความดี การได้รับคำสอนจากต้นแบบที่ดีมีคุณธรรมก็เป็นเรื่องจำเป็นเช่นเดียวกัน หากพิจารณาในเชิงดัชนีบ่งชี้การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองได้แก่ หลักของบรรยากาศที่เปิดกว้าง หลักของการมีส่วนร่วมจากคณาจารย์ นักเรียน และชุมชน หลักการกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและชุมชน หลักการเรียนและจัดหลักสูตรแบบบูรณาการรายวิชา และเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเหตุการณ์จริงในสังคม

บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล และเพื่อทราบแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยความเรียบร้อย บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการ

เป็นการจัดเตรียมโครงการวิจัยอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาและค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัย ตลอดจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ปริญญาและขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่บัณฑิตวิทยาลัยแต่งตั้ง สอบและรับข้อเสนอจากคณะกรรมการมาปรับปรุงแก้ไขโครงการวิจัย จัดทำโครงการวิจัยที่สมบูรณ์ เสนอโครงการวิจัยที่สมบูรณ์ต่อภาควิชาเพื่อนำเสนอบัณฑิตวิทยาลัยพิจารณา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยทำการศึกษาและกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยและเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) มาสังเคราะห์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ปรีกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับแก้ตามคำแนะนำ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษาในระดับผู้บริหารระดับสูง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) โดยผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive samplings)

3. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและผลการสัมภาษณ์มาสร้างประเด็นปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

4. นำประเด็นปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ไปสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire)

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำประเด็นปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากขั้นที่ 1 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionative) แบบลิเคิร์ต (Likert Scale)¹ เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

2. นำแบบสอบถามที่ได้ไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ ที่เรียกว่า IOC (Index of Item Objective Congruence) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแบบสอบถาม หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มที่ใช้วิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่สังกัดเทศบาลเมืองทุกแห่งทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณ

¹Rensis Likert, **The Human Organization** (New York: McGraw-Hill, 1961), 74.

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)²

3. นำแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จากผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา ศิษยานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 412 คน

4. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อยืนยันปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

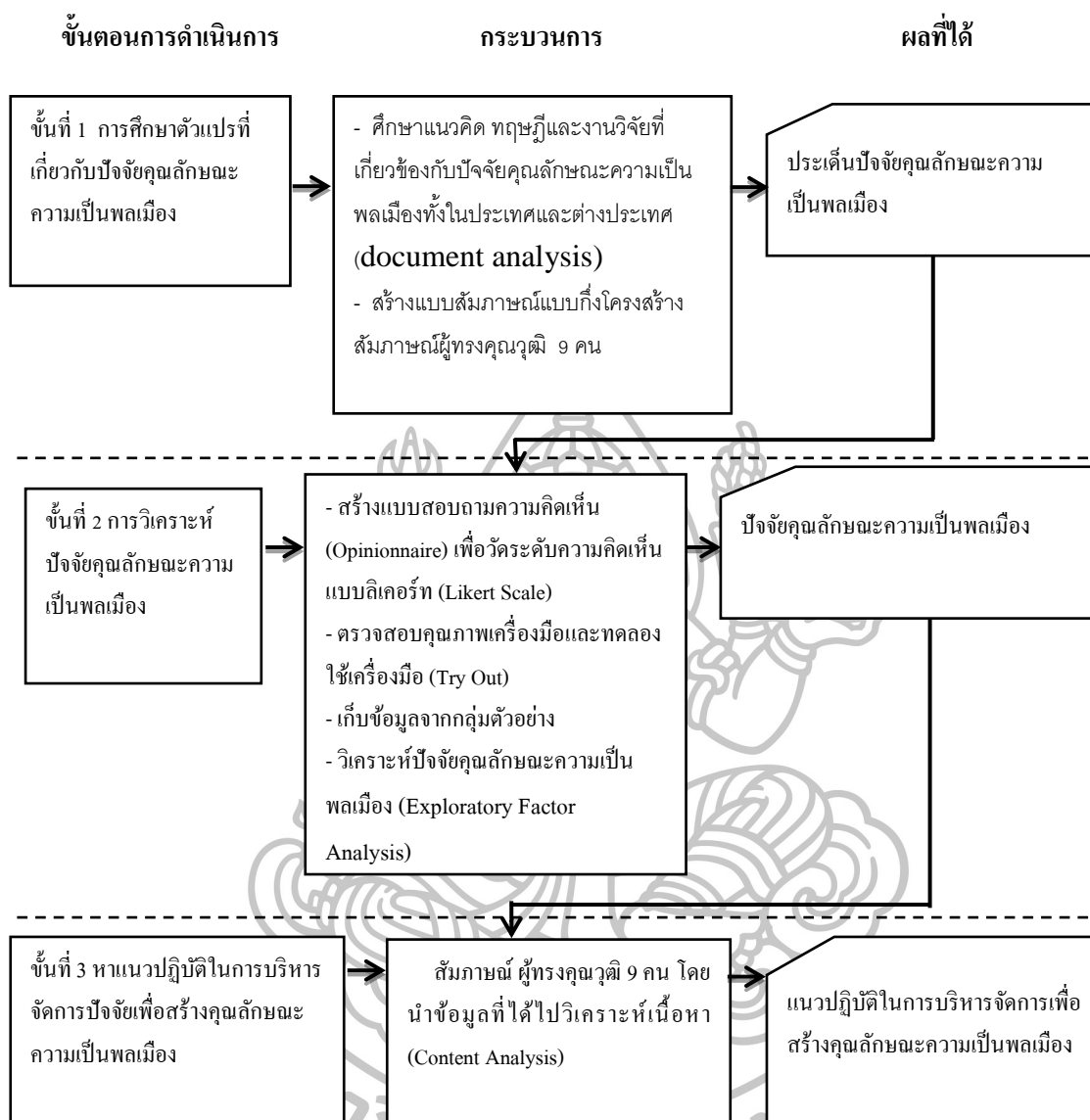
ขั้นที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง

1. วิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลโดยการนำปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากขั้นที่ 2 มาทำการสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อค้นพบการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งได้แนวปฏิบัติของแต่ละปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัย นำเสนอร่างรายงานการวิจัยต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ จัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอรายงานการวิจัยต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อพิจารณาขออนุมัติสำเร็จการศึกษา และเผยแพร่ผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการหรือตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ

² Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Test*, 4 th ed. (New York : Harper and Row Publishing,1984), 126.

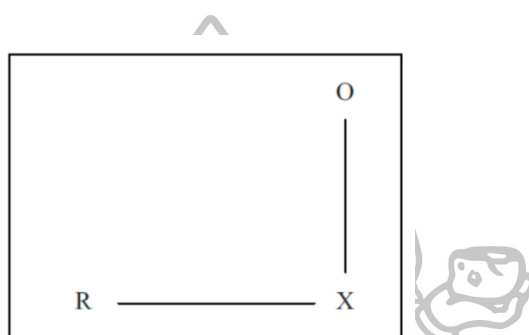
ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาวะการณ์ โดยไม่มีการทดลอง (the one shot, non-Experimental Case Study) ซึ่งเขียนเป็นแผนภูมิ (Diagram) ได้ดังนี้

ภาพที่ 3 แผนแบบการวิจัย

- เมื่อ R หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
 X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการ
 สร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน
 O หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 1 ศึกษาค้นคว้าตัวแปรเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน โดยศึกษา วิเคราะห์และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้งในและต่างประเทศ แล้วนำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์เป็นบทความที่แสดงแนวคิดของผู้วิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้เชี่ยวชาญให้ทราบถึงปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนที่ได้จากการศึกษาเอกสาร จากนั้นนำปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษาในระดับผู้บริหารระดับสูง ใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) นำข้อมูลจากความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาสังเคราะห์เป็นประเด็นปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ได้จากการสังเคราะห์จากความคิดเห็นและประสบการณ์

ของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้มาจากขั้นที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเป็นการตรวจสอบสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง (The One - Shot, Non-Experimental, Case Study design) ซึ่งจัดอยู่ในประเภทของการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มาวิเคราะห์ย้อนแย้ง

ขั้นที่ 3 การหาแนวปฏิบัติการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ได้มาจากขั้นที่ 2 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในแนวปฏิบัติของแต่ละปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

1. ประชากร ได้แก่ เทศบาลเมืองที่มีโรงเรียนในสังกัดที่จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง 135 เทศบาล โดยในแต่ละเทศบาลผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน

2. ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการเปิดตารางของ เคอร์ซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)³ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 เทศบาล โดยในแต่ละเทศบาลผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน รวมทั้งหมด 412 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ความคิดเห็น

การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาสรุปร่วมกับหลักการแนวคิด ทฤษฎี ในการกำหนดตัวแปรที่ศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Samplings) โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้/มีประสบการณ์โดยตรงกับการบริหารจัดการศึกษา หรือ
2. มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ระดับเทศบาล)
3. เป็นผู้มีความรู้ที่ดีและมีวิสัยทัศน์มีองค์ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองศึกษา

³ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545),

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการนำแนวคิดที่มาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง นำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ผนวกเข้ากับแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสรุปเป็นข้อกระทงคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็นในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐานและตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา/วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนที่ได้มาจากการสรุปผลการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) การสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาตัวแปรของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนผู้วิจัยใช้การศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา และการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) สอบถามความคิดเห็นจากครูผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากนั้นใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เพื่อหาแนวปฏิบัติ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการศึกษา

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างเครื่องมือเพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ตัวแปรที่เป็นกรอบแนวคิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้
 - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองศึกษา
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
 2. วิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ได้จากการศึกษาแล้วจัดทำเป็นข้อสรุป (บทความ)
 3. นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มาเป็นความรู้ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
 4. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) แล้วนำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา
 5. นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Samplings) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คือ เป็นผู้บริหารระดับสูง
- ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างวิธีการสัมภาษณ์ใช้แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุดและลึกที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่สอดคล้องกัน
6. นำบทสรุปจากการสัมภาษณ์ และข้อสรุปจากการศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเป็นตัวแปร แล้วนำมาสร้างเป็นข้อกระทงคำถามของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเครื่องมือในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Opinionnaire) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้
 - 1.1 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ให้ครอบคลุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง โดยใช้ข้อคำถามจากตัวแปรที่ได้จากการสรุปผลวิเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและ

ผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นที่ 1 และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 114 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา/วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check-list) และเติมคำลงในช่องว่าง จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจำนวน 114 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าจัดอันดับ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's five rating scale)⁴ มีรายละเอียดดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

1.2 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความตรง (Content Validity) แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ ที่เรียกว่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.05 ขึ้นไป และนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปทดลองใช้ (Try Out) แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

⁴ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7

(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540), 107-108.

ตามวิธีของ ครอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficients)⁵ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ .98

ขั้นที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำร่างองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 2 ไปสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางปฏิบัติโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดย

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อทดลองเครื่องมือเพื่อการวิจัย
3. ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงบัณฑิตวิทยาลัย ผ่านทางภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหาร เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล
4. ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 412 คน โดยการเก็บข้อมูลได้ดำเนินการ ดังนี้
 - 4.1 การสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
 - 4.2 การส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง
 - 4.3 การเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง
 - 4.4 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ใช้สถิติดังนี้

⁵ Lee J. Cronbach, **Essentials of Psychological Testing**, 4th ed. (New York: Harper and Row Publishers, 1984), 161.

3.1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัย คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ย \bar{X} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายโดยใช้แนวคิดของเบสท์ (Best)⁶ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 แสดงว่า ตัวแปรของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แสดงว่า ตัวแปรของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แสดงว่า ตัวแปรของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แสดงว่า ตัวแปรของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แสดงว่า ตัวแปรของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ “PCA” (Principal Component Analysis) และหมุนแกนขององค์ประกอบแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการวาริแมกซ์ (Varimax rotation) ซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่ง โดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ (Practically Significant)⁷ มีตัวแปรแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามเกณฑ์ของไคเซอร์ (Kaiser)⁸

⁶John W. Best, **Research in Education** (Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1970), 190.

⁷Andrew L. Comrey and Howard B. Lee, **A First Course in Factor Analysis**, 2 nd ed. (New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1992), 625.

⁸Tabachnik G. Barbara and Linda S. Fidell, **Using Multivariate Statistics** (New York: Harper and Row, 1983), 411.

4. การวิเคราะห์หาแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการกำหนดลำดับความสำคัญที่ 3 แนวทางแรก

สรุป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อทราบปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล และเพื่อทราบแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ขั้นตอนที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุป ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และขั้นตอนที่ 3 การหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ด้วยสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประชากร ได้แก่ เทศบาลเมืองจำนวน 135 เทศบาล ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการเปิดตารางของ เคอร์ซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 103 เทศบาล ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน รวมทั้งหมด 412 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) 2) แบบสอบถาม (Opinionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อทราบปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล 2.) เพื่อทราบแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการวิจัย ประมวลข้อมูล การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง คือ เทศบาลเมืองที่มีโรงเรียนในสังกัดที่จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จำนวน 103 เทศบาล โดยแต่ละเทศบาลผู้ให้ข้อมูลคือ ส่วนที่ 1 ผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ส่วนที่ 2 ผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มงานหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 412 คน และได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืนมา 88 เทศบาล รวม 352 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85% โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และวิเคราะห์น้ำหนักของตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบมาเป็นเกณฑ์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง โดยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางและแผนภูมิประกอบคำบรรยายผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน รายงานตามลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง จากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยและเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) มาสังเคราะห์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ปริญญาจารย์ที่ปรึกษา และ

ปรับแก้ตามคำแนะนำ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษาในระดับผู้บริหารระดับสูง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) โดยผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive samplings) ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ดำรงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองปรากฏดังตารางที่ 3 แสดงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองปรากฏดังตารางที่ 4 ดังต่อไปนี้

การวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ตัวเลขแทนชื่อ แทนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้เครื่องหมาย แทนสาระสำคัญที่นำมาใช้จากการศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ผู้วิจัยอ้างอิงถึง เพื่อประกอบการศึกษา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สัญลักษณ์ตัวเลขแทนชื่อ แทนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลำดับ	ชื่อ / แหล่งที่อ้างอิง	ลำดับ	ชื่อ / แหล่งที่อ้างอิง	ลำดับ	ชื่อ / แหล่งที่อ้างอิง
1	Abowitz & Harnish	21	Smart,D	41	พฤทธิสาร ชมพล
2	Banks,J.A	22	Stray	42	เพียงกมล มานะรัตน์
3	Birzea	23	Westheimer,J	43	ยพธนา วรณปีติกุล
4	Borhaug	24	กระมล ทองธรรมชาติ	44	ฤชดา เทพายากุล
5	Citizenship working	25	จินตนา ศรีนุกุล	45	รววิทย์ มีมาก
6	Cogan and Derricott	26	ชัยอนันต์ สมทวนิช	46	วารภรณ์ สามโกเศศ
7	Crick บทความ	27	ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์	47	วารสารพฤติกรรม
8	Davies, Gregory and	28	ไพบยันต์ ชัยพร	48	วิชัย ต้นศิริ
9	Ekman	29	ณรงค์ บณสวชวัลย์	49	วิมล จิโรจพันธ์
10	fenton	30	คจเดือน พันธมนาวิน	50	ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมท
11	Foucault	31	ถวิลวดี บุรีกุล	51	สถาบันพระปกเกล้า
12	Harvighurst	32	ทศพร มณีศรีขำ	52	สมพร ใช้บางยาง
13	HKEID	33	ท่าน ว.วชิระ เมธี	53	สำนักงาน
14	Hua,C.W	34	ทิพย์พพร ดันติสุนทร	54	สำนักงานเลขาธิการ
15	Huahas	35	ชัยรัช วิภักดิ์มิประเทศ	55	สุขุม นวลสกุล
16	Lary Gerston	36	นิภาพรรณ เจนสันติกุล	56	หลักสูตรการศึกษา
17	Lindwtrom	37	ประเวศ วะสี	57	อเนก เหล่าธรรม
18	Marshall	38	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล		

ตารางที่ 3 สัญลักษณ์ตัวเลขแทนชื่อ แทนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ / แหล่งที่อ้างอิง	ลำดับ	ชื่อ / แหล่งที่อ้างอิง	ลำดับ	ชื่อ / แหล่งที่อ้างอิง
19	Mary Print งานวิจัย	39	ผศ.วิชัย ภูโยธิน		
20	Sherwood	40	พระเทพวิสุทธิเมธี		

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตารางที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ข้อ	รายการ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	เป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ	✓									
2	มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีเหมาะสม	✓									
3	เข้าใจในเรื่องสิทธิและเคารพสิทธิของผู้อื่น	✓									
4	มีความรักชาติ ศาสน กษัตริย์		✓								
5	รู้บทบาทสถานภาพของตนเอง			✓							
6	มีความยุติธรรม			✓							
7	สามารถมองปัญหาในสภาพปัจจุบันได้						✓				
8	สามารถแก้ปัญหาและความขัดแย้งโดยวิธีสันติ						✓				
9	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข										
10	มีความภูมิใจในตนเอง										
11	มีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและคิดอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์						✓				
12	ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและการ เปลี่ยนแปลงของสังคม						✓				
13	มีพฤติกรรมรักษาสีสิ่งแวดลอม						✓				
14	มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี						✓		✓		
15	มีความรู้ทักษะในการดำรงชีวิต						✓				
16	มีทักษะการเรียนรู้นวัตกรรม สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ						✓				
17	ตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของผู้อื่น								✓		

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	เป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ	✓		✓			✓			✓	
2	มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีเหมาะสม							✓			
3	เข้าใจในเรื่องสิทธิและเคารพสิทธิของผู้อื่น	✓		✓			✓	✓			✓
4	มีความรักชาติ ศาสน กษัตริย์										
5	รู้บทบาทสถานภาพของตนเอง										
6	มีความยุติธรรม										
7	สามารถมองปัญหาในสภาพปัจจุบันได้			✓							
8	สามารถแก้ปัญหาและความขัดแย้งโดยวิธีสันติ			✓							
9	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข			✓							
10	มีความภูมิใจในตนเอง										
11	มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์		✓	✓							
12	ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของสังคม			✓							
13	มีพฤติกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อม										
14	มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี									✓	
15	มีความรู้ทักษะในการดำรงชีวิต										
16	มีทักษะการเรียนรู้วัฒนธรรม สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ										
17	ตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของผู้อื่น										
18	ความเข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางสังคม			✓							
19	รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ชุมชนและสังคม				✓		✓			✓	

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
82	ไม่เป็นบุคคลที่มีความลำเอียง										
83	เป็นบุคคลที่มีความคิดรวบยอดได้ดี										
84	เป็นบุคคลที่มีค่านิยมและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม										
85	เป็นบุคคลที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่										
86	เป็นผู้กล้าแสดงออกทางที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม										
87	เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง										
88	เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สถาบัน และทางการเมือง										✓
89	เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำทางการเมือง										✓
90	บุคคลเสมอภาคกันในกฎหมาย บุคคลจักต้องรับโทษในการกระทำผิดอันใด										
91	เป็นผู้ใช้สิทธิ์และมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง					✓			✓		
92	เป็นบุคคลที่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา										
93	เป็นบุคคลที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี										
94	เป็นบุคคลที่มีสมรรถภาพทางกายสามารถปฏิบัติกิจกรรมภายในชีวิตประจำวัน					✓					

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
1	เป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ									✓	
2	มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีเหมาะสม										
3	เข้าใจในเรื่องสิทธิและเคารพสิทธิของผู้อื่น				✓	✓			✓	✓	
4	มีความรักชาติ ศาสน กษัตริย์										
5	รู้บทบาทสถานภาพของตนเอง										
6	มีความยุติธรรม										
7	สามารถมองปัญหาในสภาพปัจจุบันได้										
8	สามารถแก้ปัญหาและความขัดแย้งโดยวิธีสันติ										
9	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข										
10	มีความภูมิใจในตนเอง	✓									
11	มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์				✓						
12	ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของสังคม				✓						
13	มีพฤติกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อม										
14	มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี		✓							✓	
15	มีความรู้ทักษะในการดำรงชีวิต										
16	มีทักษะการเรียนรู้วัฒนธรรม สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ										
17	ตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของผู้อื่น										
18	ความเข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางสังคม										
19	รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ชุมชนและสังคม			✓	✓	✓			✓	✓	

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
20	รักชาติ ศาสน กษัตริย์			✓							
21	มีความรู้เกี่ยวกับสังคมนานาชาติ										
22	สามารถตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็น										
23	มีความกระตือรือร้น										
24	เชื่อมั่นในเกียรติภูมิ										
25	มีเหตุมีผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น									✓	
26	เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ แสวงหา ความรู้		✓		✓			✓			✓
27	มีลักษณะนำคบบมองโลกในแง่ดี										
28	สามารถพึ่งตนเองได้ และแก้ปัญหาได้ด้วย ตนเอง					✓					
29	มีความสามารถในการปกครองตนเอง										
30	เป็นผู้ประสบความสำเร็จ										
31	มีศีลธรรม										
32	มีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อ ส่วนร่วม มากกว่าส่วนตัว				✓			✓			
33	เข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา										
34	มีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ										
35	เป็นผู้เคารพกฎหมาย ไม่ละเมิดอำนาจศาล	✓								✓	
36	มีจิตใจผูกพัน										
37	มีความเมตตากรุณา										
38	ตั้งใจเรียนสม่ำเสมอ										
39	มีความซื่อสัตย์										
40	มีศักดิ์ศรีในตนเอง							✓			
41	ปฏิบัติตามตามกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยของ สังคม			✓							

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
42	ตรงต่อเวลา			✓							
43	เป็นบุคคลที่ไม่ดองลอย										
44	ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น										
45	สุจริต	✓									
46	เคารพความแตกต่าง					✓			✓		
47	เคารพความเสมอภาพ					✓					
48	เคารพกติกา					✓			✓		
49	รู้จักประหยัด										
50	มีความปรองดองไม่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท										
51	ขยันหมั่นเพียร										
52	กล้าแสดงความคิดเห็น										
53	เป็นคนอ่อนน้อม										
54	เป็นคนมีความสุข คือสุขภาพดีทางกายและใจ ร่าเริงแจ่มใส แข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์										
55	มีวุฒิภาวะทางอารมณ์										
56	รักท้องถิ่นที่อยู่										
57	มีความไว้วางใจ และปฏิบัติตาม กระบวนการประชาธิปไตย										
58	เป็นผู้มีความเสียสละต่อส่วนร่วม			✓							
59	เป็นผู้มีการกระทำอย่างตรงไปตรงไป										
60	เป็นบุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่										
61	เป็นบุคคลที่รู้จักการประนีประนอม										
62	ต้องรู้จักสิทธิเสรีภาพ										
63	มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล										
64	เป็นผู้มีความตระหนัก						✓				

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
1	เป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ		✓					✓			
2	มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีเหมาะสม										
3	เข้าใจในเรื่องสิทธิและเคารพสิทธิของผู้อื่น				✓		✓	✓			
4	มีความรักชาติ ศาสน กษัตริย์										
5	รู้บทบาทสถานภาพของตนเอง										
6	มีความยุติธรรม										
7	สามารถมองปัญหาในสภาพปัจจุบันได้										
8	สามารถแก้ปัญหาและความขัดแย้งโดยวิธีสันติ						✓	✓			
9	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข							✓			
10	มีความภูมิใจในตนเอง										
11	มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์										
12	ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต และการเปลี่ยนแปลงของสังคม							✓			
13	มีพฤติกรรมรักษาสีสิ่งแวดลอม									✓	
14	มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี										
15	มีความรู้ทักษะในการดำรงชีวิต										
16	มีทักษะการเรียนรู้วัฒนธรรม สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ						✓				
17	ตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของผู้อื่น							✓			
18	ความเข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางสังคม						✓			✓	

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
61	เป็นบุคคลที่รู้จักการประนีประนอม		✓								
62	ต้องรู้จักสิทธิเสรีภาพ								✓		
63	มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล										
64	เป็นผู้มีความตระหนัก										
65	เป็นผู้มีทักษะและมีความสามารถ										
66	รู้จักการรวมตัวเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดี										
67	สามารถติดต่อสื่อสารได้ดี										
68	เป็นบุคคลที่มีทัศนคติ และเจตคติในเชิงบวก										
69	สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมได้ดี										
70	เข้าใจถึงสิทธิมนุษยชน										
71	มีค่านิยมตามระบอบประชาธิปไตย										
72	มีความเป็นอิสระ										
73	เข้าใจถึงความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล										
74	เห็นคุณค่าในความเป็นคน										
75	รู้จักพบปะกับบุคคลภายนอกและชุมชน			✓							
76	มีความเอื้อเฟื้อต่อบุคคลในสัญชาติเดียวกัน			✓							
77	ไม่ประทุษร้ายต่อบุคคลอื่นที่มีสัญชาติเดียวกัน			✓							
78	รู้จักและรักชาติตนเอง					✓					
79	ไม่เป็นบุคคลที่ชักนำบุคคลอื่นไปในทางที่ผิด					✓					
80	เป็นผู้มีมิตรภาพที่ดี					✓					

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
96	เป็นผู้เสียงูบิคามารดาและบุตรด้วยความ เต็มใจ										
97	เป็นบุคคลที่รู้จักหน้าที่ของตน						✓				
98	เป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย มีความเสมอ ภาคและมีความยุติธรรม										
99	เป็นบุคคลที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น										

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	51	52	53	54	55	56	57
1	เป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ							
2	มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีเหมาะสม						✓	
3	เข้าใจในเรื่องสิทธิและเคารพสิทธิของผู้อื่น	✓	✓		✓		✓	
4	มีความรักชาติ ศาสน กษัตริย์							
5	รู้บทบาทสถานภาพของตนเอง							
6	มีความยุติธรรม							
7	สามารถมองปัญหาในสภาพปัจจุบันได้							
8	สามารถแก้ปัญหาและความขัดแย้ง โดยวิธีสันติ							
9	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข	✓	✓					
10	มีความภูมิใจในตนเอง	✓						

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	51	52	53	54	55	56	57
11	มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์							
12	ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของสังคม							
13	มีพฤติกรรมรักษาสีเสื้อ	✓		✓				
14	มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี							
15	มีความรู้ทักษะในการดำรงชีวิต							
16	มีทักษะการเรียนรู้วัฒนธรรม สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ							
17	ตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของผู้อื่น							
18	ความเข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางสังคม		✓		✓	✓		
19	รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ชุมชนและสังคม							
20	รักชาติ ศาสน กษัตริย์							
21	มีความรู้เกี่ยวกับสังคมนานาชาติ							
22	สามารถตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็น							✓
23	มีความกระตือรือร้น							
24	เชื่อมั่นในเกียรติภูมิ					✓		
25	มีเหตุมีผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	✓						
26	เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ แสวงหาความรู้							
27	มีลักษณะน่าคบมองโลกในแง่ดี	✓			✓			✓
28	สามารถพึ่งตนเองได้ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง							
29	มีความสามารถในการปกครองตนเอง							
30	เป็นผู้ประสบความสำเร็จ	✓						
31	มีศีลธรรม		✓			✓		✓
32	มีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อส่วนร่วม มากกว่าส่วนตัว		✓					
33	เข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา	✓	✓					
34	มีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ	✓			✓			

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	51	52	53	54	55	56	57
35	เป็นผู้เคารพกฎหมายไม่ละเมิดอำนาจศาล							
36	มีจิตใจผูกพัน							
37	มีความเมตตากรุณา							
38	ตั้งใจเรียนสม่ำเสมอ		✓					
39	มีความซื่อสัตย์							
40	มีศักดิ์ศรีในตนเอง					✓		
41	ปฏิบัติตามกฏเกณฑ์ระเบียบวินัยของสังคม							
42	ตรงต่อเวลา							
43	เป็นบุคคลที่ไม่ล่องลอย	✓						
44	ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น							
45	สุจริต				✓			
46	เคารพความแตกต่าง							
47	เคารพความเสมอภาพ						✓	
48	เคารพกติกา							
49	รู้จักประหยัด	✓	✓					
50	มีความปรองดองไม่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท							
51	ขยันหมั่นเพียร							
52	กล้าแสดงความคิดเห็น							
53	เป็นคนอบอุ่น	✓		✓				
54	เป็นคนมีความสุข คือสุขภาพดีทางกายและใจ ร่าเริง แจ่มใส แข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์	✓						
55	มีวุฒิภาวะทางอารมณ์	✓						
56	รักท้องถิ่นที่อยู่	✓		✓				
57	มีความไว้วางใจ และปฏิบัติตามกระบวนการ ประชาธิปไตย		✓					
58	เป็นผู้มีความเสียสละต่อส่วนร่วม		✓					

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	51	52	53	54	55	56	57
59	เป็นผู้มีการกระทำอย่างตรงไปตรงไป		✓					
60	เป็นบุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่					✓		
61	เป็นบุคคลที่รู้จักการประนีประนอม							
62	ต้องรู้จักสิทธิเสรีภาพ							
63	มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล							
64	เป็นผู้มีความตระหนัก							
65	เป็นผู้มีทักษะและมีความสามารถ							
66	รู้จักการรวมตัวเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดี							
67	สามารถติดต่อสื่อสารได้ดี							
68	เป็นบุคคลที่มีทัศนคติ และเจตคติในเชิงบวก							
69	สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมได้ดี							
70	เข้าใจถึงสิทธิมนุษยชน							
71	มีค่านิยมตามระบอบประชาธิปไตย							
72	มีความเป็นอิสระ							
73	เข้าใจถึงความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล							
74	เห็นคุณค่าในความเป็นคน							
75	รู้จักพบปะกับบุคคลภายนอกและชุมชน							
76	มีความเอื้อเฟื้อต่อบุคคลในสัญชาติเดียวกัน							
77	ไม่ประทุษร้ายต่อบุคคลอื่นที่มีสัญชาติเดียวกัน							
78	รู้จักและรักชาติตนเอง							
79	ไม่เป็นบุคคลที่ชักนำบุคคลอื่นไปในทางที่ผิด							
80	เป็นผู้มีมิตรภาพที่ดี							
81	เป็นบุคคลที่รู้จักกตัญญู							
82	ไม่เป็นบุคคลที่มีความลำเอียง							
83	เป็นบุคคลที่มีความคิดรวบยอดได้ดี							

ตารางที่ 4 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัย
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	51	52	53	54	55	56	57
84	เป็นบุคคลที่มีค่านิยมและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม							
85	เป็นบุคคลที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่							
86	เป็นผู้กล้าแสดงออกทางที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม							
87	เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง						✓	
88	เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สถาบัน และทางการเมือง							
89	เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำทางการเมือง	✓						
84	เป็นบุคคลที่มีค่านิยมและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม							
85	เป็นบุคคลที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่							
86	เป็นผู้กล้าแสดงออกทางที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม							
87	เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง						✓	
88	เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สถาบัน และทางการเมือง							
89	เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำทางการเมือง	✓						
90	บุคคลเสมอภาคกันในกฎหมาย บุคคลจักต้องรับโทษในการกระทำผิดอันใด							
91	เป็นผู้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง							
92	เป็นบุคคลที่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา			✓				
93	เป็นบุคคลที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี							
94	เป็นบุคคลที่มีสมรรถภาพทางกายสามารถปฏิบัติกิจกรรมภายในชีวิตประจำวัน							
95	เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบเสียภาษีอากร							
96	เป็นผู้เลี้ยงดูบิดามารดาและบุตรด้วยความเต็มใจ							
97	เป็นบุคคลที่รู้จักหน้าที่ของตน				✓			
98	เป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย มีความเสมอภาคและมีความยุติธรรม							
99	เป็นบุคคลที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น							

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัยคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิริญทวี	ดร.วิทยา ศรีชมภู	ดร.ธนะสิทธิ์ ศิริวรรณ	ดร.เคลียวย่าจันทร์	ดร.ดำรง ศีรธำ	ดร.จันทน์ เจริญศรี	ดร.บรรเจดพร ผู้แสนสุข	ดร.ภักดี นุรีกุล	ดร.กฤษณี เพ็ชรทวีพรเดช
15	มีความรู้ทักษะในการดำรงชีวิต	✓		✓		✓	✓		✓	✓
16	มีทักษะการเรียนรู้นวัตกรรม คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ	✓								
17	ตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของ ผู้อื่น	✓					✓			✓
18	ความเข้าใจ ขอมรับและอดทนต่อ ความแตกต่างทางสังคม	✓						✓		
19	รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของ ตนเอง ชุมชนและสังคม	✓								
20	รักชาติ ศาสน กษัตริย์	✓								
21	มีความรู้เกี่ยวกับสังคมนานาชาติ	✓								
22	สามารถตั้งคำถามและแสดง ความคิดเห็น			✓				✓		✓
23	มีความกระตือรือร้น			✓						
24	เชื่อมั่นในเกียรติภูมิ			✓		✓				
25	มีเหตุมีผลยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น			✓						
26	เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ แสวงหาความรู้					✓				
27	มีลักษณะน่าคบมองโลกในแง่ดี									
28	สามารถพึ่งตนเองได้ และแก้ปัญหาได้ ด้วยตนเอง					✓				

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัยคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิริญทวี	ดร.วิทยา ศิริขมพู	ดร.ธนะสิทธิ์ ศิริวรรณ	ดร.เคลียวยานินทร์	ดร.ดำรง ศีรอร่าม	ดร.จันทน์ เจริญศรี	ดร.บรรเจดพร ผู้แสนสุข	ดร.ถิลาดี นุรีกุล	ดร.กฤษณี เพ็ชรทวีพรเดช
29	มีความสามารถในการปกครองตนเอง					✓				
30	เป็นผู้ประสบความสำเร็จ					✓				
31	มีศีลธรรม	✓					✓			✓
32	มีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อส่วนร่วม มากกว่าส่วนตัว					✓				
33	เข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา		✓		✓	✓		✓	✓	
34	มีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ	✓								
35	เป็นผู้เคารพกฎหมาย ไม่ละเมิดอำนาจ ศาล									
36	มีจิตใจผูกพัน			✓				✓		
37	มีความเมตตากรุณา									
38	ตั้งใจเรียนสม่ำเสมอ						✓			
39	มีความซื่อสัตย์	✓							✓	
40	มีศักดิ์ศรีในตนเอง					✓				
41	ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ระเบียบวินัย ของสังคม									
42	ตรงต่อเวลา			✓						
43	เป็นบุคคลที่ไม่ต้องลอย									
44	ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น									
45	สุจริต			✓						

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีปัจจัยคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมือง (ต่อ)

ข้อ	รายการ	รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิริญทวี	ดร.วิภา ศิริขมพู	ดร.ธนะสิทธิ์ ศิริวรรณ	ดร.เคลียวยานินทร์	ดร.ดำรง ศิริอร่าม	ดร.จันทน์ เจริญศรี	ดร.บรรเจดพร ผู้แสนสุข	ดร.ถิลาดี นุรีกุล	ดร.กฤษณี เพ็ชรทวีพรเดช
92	เป็นบุคคลที่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา		✓	✓		✓				✓
93	เป็นบุคคลที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี						✓	✓		
94	เป็นบุคคลที่มีสมรรถภาพทางกายสามารถปฏิบัติกิจกรรมภายในชีวิตประจำวัน									
95	เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบเสียภาษีอากร									
96	เป็นผู้เลื่อมใสศรัทธาและบุตรด้วยความเต็มใจ	✓							✓	✓
97	เป็นบุคคลที่รู้จักหน้าที่ของตน					✓			✓	
98	เป็นบุคคลที่เคารพกฎหมาย มีความเสมอภาคและมีความยุติธรรม			✓						
99	เป็นบุคคลที่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น				✓		✓		✓	

3. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและผลการสัมภาษณ์มาสร้างตัวแปร ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

4. นำตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไปสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยในขั้นต่อไป

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากขั้นที่ 1 มาจัดทำเครื่องมือวิจัยในลักษณะของแบบสอบถาม (Opinionative) แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง จำนวน 130 ข้อ

2. นำเครื่องมือการวิจัยที่จัดทำขึ้น ไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ ที่เรียกว่า IOC (Index of Item Objective Congruence) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ที่ค่าระหว่าง 0.6 – 1.0 และตัดข้อคำถามรวมทั้งปรับปรุงข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เหลือข้อคำถาม 114 ข้อ

3. นำเครื่องมือการวิจัยที่ได้ปรับแก้ตามผู้เชี่ยวชาญแนะนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 40 คน นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.98

4. นำเครื่องมือการวิจัย ที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง จากผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน ที่สังกัดเทศบาลเมืองทุกแห่งทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรให้ดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังเทศบาลเมืองที่มีโรงเรียนในสังกัด ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

5. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ด้วยวิธีสกัดตัวแปรองค์ประกอบ

(Principle component analysis: PCA) เพื่อหาองค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง

5.1 ผลการข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ส่วนที่ 2 ผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มงานหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	87	24.72
หญิง	265	75.28
รวม	352	100.00
อายุ		
20 – 30 ปี	44	12.50
31 – 40 ปี	134	38.07
41 – 50 ปี	105	29.83
50 ปีขึ้นไป	69	19.60
รวม	352	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	20	5.68
ปริญญาโท	330	93.75
ปริญญาเอก	2	0.57
รวม	352	100.00
ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน		
ผู้อำนวยการสำนัก / กองการศึกษา	88	25.00
ศึกษานิเทศก์ / หัวหน้าฝ่ายการศึกษา	88	25.00
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	88	25.00
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	88	25.00
รวม	352	100

ตารางที่ 6 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน		
ไม่เกิน 5 ปี	71	20.17
5 – 10 ปี	105	29.83
10 – 15 ปี	81	23.01
15 – 20 ปี	31	8.81
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	64	18.18
รวม	352	100.00

จากตารางที่ 6 แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ามีเพศหญิงตอบแบบสอบถามมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิงจำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 87 คิดเป็นร้อยละ 24.7

สถานภาพเกี่ยวกับอายุของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 รองลงมา อายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 อายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 69 คนคิดเป็นร้อยละ 19.6 และอันดับสุดท้ายอายุอยู่ระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 44 คนคิดเป็นร้อยละ 12.5

สถานภาพเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒិการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 330 คน คิดเป็นร้อยละ 93.8 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 และอันดับสุดท้ายมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

สถานภาพเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถาม คือผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ศึกษาพิเศษ/หัวหน้าฝ่ายการศึกษา จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0

สถานภาพเกี่ยวกับประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานมากที่สุดคือ 5 ปี - 10 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 รองลงมา มากกว่า 10 -15 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 ระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 20.2 ระยะเวลา 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2 และอันดับสุดท้าย ระยะเวลา 15 – 20 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8

5.2 การวิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับตัวแปรองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 10 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยที่เป็นเหตุแห่งการยอมรับปฏิบัติตามโดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสต์ (Best.) มีรายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1	มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล เอื้ออาทรกันโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.70	0.65	มาก
2	มีโอกาสร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน	3.85	0.50	มาก
3	สร้างโอกาสในการคัดเลือกสถานักเรียนเพื่อกำหนดนโยบาย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม	3.78	0.59	มาก
4	มีความคิด ความรู้สึก และความเชื่อที่ดีและแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อบุคคล และสถานการณ์ ต่างๆ ได้ดี	4.05	0.42	มาก
5	เคารพในสิทธิและการตัดสินใจของผู้อื่นรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.39	0.32	มาก
6	มีสิทธิและความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดโดยกฎหมายเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนในสังคม	4.26	0.34	มาก
7	มีความสามัคคี ประองคองในหมู่คณะ และภูมิใจ เชิดชูความเป็นไทย	4.42	0.38	มาก
8	ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	4.53	0.33	มากที่สุด

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
9	มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	4.57	0.34	มากที่สุด
10	รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	4.61	0.30	มากที่สุด
11	แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระกรณียกิจ	4.63	0.33	มากที่สุด
12	ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์	4.54	0.33	มากที่สุด
13	รู้บทบาทสถานภาพที่ตนควรปฏิบัติในการทำงานและงานที่ต้องกระทำว่าต้องปฏิบัติอย่างไรกลุ่มคนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่	4.40	0.35	มาก
14	เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม ชอบธรรม มีเหตุผลและมีความรู้สึกผิดชอบ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน	4.37	0.32	มาก
15	สามารถมองปัญหาได้ในฐานะสมาชิกของสังคมโลกาภิวัตน์ได้	4.10	0.37	มาก
16	สามารถการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์	4.20	0.36	มาก
17	มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหาคความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี	4.22	0.37	มาก
18	มีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลืองาน ประนีประนอมรวมทั้งการให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อบุคคลที่ทำงานร่วมกัน	4.34	0.31	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
19	สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสกับผู้ร่วมงานอยู่เสมอ	4.43	0.30	มาก
20	คิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช้อคติหรืออารมณ์ของตนเองเป็นสำคัญ	4.20	0.33	มาก
21	สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องใดควรเชื่อไม่ควรเชื่อ และสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ	4.23	0.36	มาก
22	รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความต้องการของตนเอง และจากสภาพแวดล้อมสังคมรอบตัว	4.23	0.31	มาก
23	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของสังคมให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข	4.29	0.30	มาก
24	รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างประหยัด นำกลับมาใช้ซ้ำให้เกิดประโยชน์ได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	4.33	0.28	มาก
25	รู้จักซ่อมแซมและบำบัดฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีอายุการใช้งานได้ยาวนาน	4.17	0.31	มาก
26	รู้จักรับผิดชอบ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว และปฏิบัติตามหลักธรรม	4.45	0.30	มาก
27	ประพฤติปฏิบัติ กระทำแต่สิ่งที่ดี ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ตามคุณธรรมที่มีในจิตใจ	4.43	0.30	มาก
28	สามารถทำงานต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีการฝึกฝนการทำงานจนงานสำเร็จตามเป้าหมาย	4.30	0.31	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
29	สามารถศึกษาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นำมาเชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคตได้	4.26	0.32	มาก
30	สร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ที่คุ้มค่า และประเมินผลความคิดของตนเอง เพื่อปรับปรุงและเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ของตนอยู่ตลอดเวลา	4.18	0.33	มาก
31	สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี	4.15	0.33	มาก
32	มีความตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของผู้อื่นในสังคมได้ดี	4.24	0.30	มาก
33	เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค มุ่งมั่นทำงานให้บังเกิดผลดีโดยไม่ให้ผู้อื่นเดือดร้อน	4.38	0.77	มาก
34	มีความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมของตนได้ดี	4.28	0.31	มาก
35	ปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความราบรื่น	4.38	0.29	มาก
36	ปฏิบัติงานสำเร็จทันเวลาและทันต่อเหตุการณ์ ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	4.30	0.32	มาก
37	เข้าใจถึงความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมทั้งในระดับพื้นที่และระดับทั่วโลก	4.15	0.38	มาก
38	สามารถตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้ตอบใช้ความคิด นำความรู้ และประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานสรุปหาคำตอบได้	4.07	0.32	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
39	พุดแสดงความรู้สึก ความเห็นของคนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากการอ่าน การดู การฟัง ได้อย่างมีเหตุมีผล	4.18	0.31	มาก
40	มีพฤติกรรมที่แสดงออกมาในเชิงสร้างสรรค์ เชิงบวก เพื่อความถูกต้อง เหมาะสม ให้เกียรติ ตามกาลเทศะ	4.26	0.31	มาก
41	เป็นผู้ที่มีความเพียร ขวนขวายในสิ่งที่กระทำ รักก้าวหน้า และรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ ได้ดีที่สุด	4.31	0.33	มาก
42	รับฟังและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้โอกาสผู้อื่นได้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่แตกต่างกัน	4.35	0.30	มาก
43	มีนิสัยใฝ่รู้ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	4.26	0.32	มาก
44	สามารถประยุกต์ความรู้ที่มี นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.30	0.30	มาก
45	สนใจข่าวสารและกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	4.24	0.31	มาก
46	เป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี มั่นคงทางจิตใจ ให้กำลังใจตนเองและผู้อื่น	4.29	0.32	มาก
47	มีความหวัง ความมุ่งมั่นที่จะหาวิธีบรรลุเป้าหมายและพัฒนาแรงจูงใจเพื่อการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง	4.20	0.31	มาก
48	ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถแยกแยะอุปสรรคทั้งหลายด้วยทัศนคติเชิงบวก	4.26	0.30	มาก
49	สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและพร้อมที่จะเรียนรู้ไปตลอดชีวิต	4.29	0.32	มาก
50	สามารถทำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในวิสัยทัศน์, ค่านิยม และทำงานร่วมกัน ได้จนประสบผลสำเร็จ	4.14	0.36	มาก
51	แสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่นยอมรับในคุณค่าของตนเองได้	4.17	0.35	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
52	ประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้อื่นเดือดร้อนเสียหาย และสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นด้วย	4.31	0.32	มาก
53	ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก	4.36	0.33	มาก
54	ช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวม เสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข	4.33	0.34	มาก
55	บำเพ็ญประโยชน์ได้หลายวิธีตาม โอกาสอันควร และควรปฏิบัติอยู่ตลอดเวลาจนเป็นนิสัย	4.26	0.32	มาก
56	ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง เสียสละ สิ่งของตนมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเพื่อแม่ ให้กับส่วนรวม	4.26	0.34	มาก
57	มีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคม แก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ร่วมกันกับคนในสังคม	4.26	0.38	มาก
58	มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม	4.40	0.36	มาก
59	ยอมรับในสิทธิและอำนาจในทางกฎหมาย ไม่ละเมิดอำนาจศาล	4.34	0.31	มาก
60	เป็นบุคคลในกฎหมาย ดำรงอยู่บนความเสมอภาคและความเป็นธรรม	4.38	0.33	มาก
61	ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎกติกาทางสังคมและศีลธรรมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข	4.36	0.31	มาก
62	มีความรู้เท่าทันทั้งงานกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี	4.27	0.33	มาก
63	มีความห่วงใยและเอื้ออาทรต่อกัน ก่อให้เกิด พันธะที่จะต้องปฏิบัติต่อกันในทางที่ดี	4.32	0.34	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
64	มีพฤติกรรมที่แสดงความสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนและมีสมาธิในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียน	4.28	0.32	มาก
65	มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการมุ่งพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดในวิชาต่างๆ	4.21	0.34	มาก
66	มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ประพฤติตนงดเว้นการโกหก การคดโกง หรือการลักขโมย	4.37	0.35	มาก
67	มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร และความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ	4.41	0.31	มาก
68	มีความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ทุกๆ เรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตรประจำวันของตนเอง	4.29	0.32	มาก
69	มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภาระหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำ ให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด	4.39	0.32	มาก
70	กระทำการใดๆที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจ	4.35	0.35	มาก
71	เข้าใจและให้ความเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีความแตกต่างจากความคิดเห็นของตนเอง	4.33	0.31	มาก
72	ประพฤติปฏิบัติปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกัน หรือไม่เลือกปฏิบัติ	4.31	0.31	มาก
73	ปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลด้วยความเคารพต่อสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	4.35	0.34	มาก
74	ปฏิบัติตามกฎจราจร กฎระเบียบของสถานศึกษา และการมีมารยาทในโอกาสต่าง ๆ	4.34	0.32	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
75	นำหลักคุณธรรมมาปฏิบัติตนตามระเบียบกติกาสังคม	4.32	0.32	มาก
76	รู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็นอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด	4.26	0.33	มาก
77	รู้จักเก็บออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น ใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ของตน	4.28	0.39	มาก
78	ไม่ใช้ความรุนแรง ยุติปัญหา สามารถเจรจาตกลงอย่างสันติภาพ	4.31	0.37	มาก
79	รักใคร่ปรองดองในหมู่เพื่อนและเพื่อน ไม่ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท	4.38	0.32	มาก
80	มีความเอาใจใส่และตั้งใจทำงาน มีความอดทน ไม่ท้อแท้ ท้อถอยกับงานที่ได้รับมอบหมาย	4.33	0.34	มาก
81	รีบเร่งทำงานด้วยความรวดเร็วไว รอบคอบ ทำงานตรงเวลา และเสร็จทันเวลา	4.33	0.32	มาก
82	เป็นผู้มีภูมิรู้ มีความเป็นผู้ใหญ่ทางบุคลิกภาพและพฤติกรรมทางอารมณ์ที่มั่นคง	4.19	0.34	มาก
83	เห็นคุณค่าของสถานะแวดล้อมในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่	4.27	0.33	มาก
84	มีความมั่นใจในระบอบประชาธิปไตยและปฏิบัติตามกระบวนการประชาธิปไตย	4.27	0.32	มาก
85	เป็นผู้มีความจริงใจ ไม่อคติ ไม่ใช้เล่ห์เหลี่ยม หรือกลโกง	4.41	0.36	มาก
86	ปฏิบัติตาม ปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาตามระเบียบปฏิบัติ	4.43	0.29	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
87	มีพฤติกรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ และมีไมตรีจิตต่อกัน ไม่หวาดระแวง แกรงใจกัน	4.35	0.30	มาก
88	เป็นผู้ที่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนที่ ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง	4.35	0.30	มาก
89	เป็นผู้ที่รู้จักให้มากกว่ารับ โดยการแสดงน้ำใจต่อคนรอบข้าง ทุกครั้งที่มีโอกาส	4.34	0.33	มาก
90	รู้จักการใช้สิทธิและกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างอิสระ และไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น	4.30	0.34	มาก
91	ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจนก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น	4.32	0.29	มาก
92	ชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ได้จากการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือจากการลงมือปฏิบัติ	4.21	0.32	มาก
93	มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมและเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.25	0.33	มาก
94	สามารถถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกให้ผู้อื่น ได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ	4.16	0.34	มาก
95	เป็นผู้ที่มีความคิดหรือความเชื่อ ที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตอบสนองของบุคคลในเชิงบวก	4.26	0.32	มาก
96	เป็นผู้ที่คิดถึงแต่สิ่งที่ดีและน่านิยม จิตใจที่เป็นเชิงบวก คิดถึงแต่ความสุข ความยินดี ต่อทุกๆสถานการณ์	4.34	0.33	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
97	รู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข	4.29	0.34	มาก
98	มีความเป็นอิสระ เข้าใจถึงความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล เห็นคุณค่าในความเป็นคน	4.30	0.35	มาก
99	ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของศาสนา	4.44	0.33	มาก
100	นำหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน	4.36	0.32	มาก
101	ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน	4.39	0.33	มาก
102	สามารถสื่อสารและแสดงถึงลักษณะของสิ่งๆ หนึ่งที่ให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่ายและมีความเป็นเอกภาพ เอกลักษณะในตัวของมันเอง	4.28	0.28	มาก
103	ใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับของประเทศ	4.38	0.37	มาก
104	ให้ความเคารพ นอบน้อม เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา	4.52	0.32	มากที่สุด
105	มีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาผู้มีอุปการะคุณ	4.57	0.35	มากที่สุด
106	สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.42	0.35	มาก
107	ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากบุคคลอื่นเพื่อให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	4.38	0.31	มาก
108	รู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นบถื่อ เชื่อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ	4.41	0.37	มาก

ตารางที่ 7 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล (ต่อ)

(n=88)

ที่	รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
109	ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ	4.39	0.31	มาก
110	ปฏิบัติตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตัวและสังคม	4.41	0.29	มาก
111	มีความรู้ความเข้าใจกติกาและกฎเกณฑ์ทางสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามครรลองของสังคม	4.38	0.31	มาก
112	การอยู่อย่างมีสันติ มีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิทธิ์พื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน	4.44	0.30	มาก
113	มีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างบุคคล	4.42	0.31	มาก
114	แสดงความตั้งใจที่แท้จริง ที่จะรับฟัง และเข้าใจผู้พูด	4.41	0.33	มาก
เฉลี่ยรวม		4.31	0.37	

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง โดยภาพรวมตัวแปรทั้ง 114 ข้อ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.31$, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองในระดับมากที่สุดคือ ข้อ 8,9,10,11,12,104,105 และค่าตัวแปรรองลงมา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก มีทั้งสิ้น 107 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) อยู่ระหว่าง 3.50 - 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.3 - 0.65 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากค่ามากที่สุดไปน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 1, 3, 2, 4, 3, 8, 15, 50, 31, 37, 94, 25, 51, 30, 39, 82, 16, 20, 47, 65, 92, 17, 21, 22, 32, 45, 93, 6, 29, 40, 43, 48, 55, 56, 57, 76, 95, 62, 83, 84, 34, 64, 77, 102, 23, 46, 49, 68, 97, 28, 36, 44, 90, 98, 41, 52, 72, 78, 63, 75, 91, 24, 54, 71, 80, 81, 18, 59, 74, 89, 96, 42, 70, 73, 87, 88, 53, 61, 100, 14, 66, 33, 35, 60, 79, 103, 107, 111, 5, 69, 101, 109, 13, 58, 67, 85, 108, 110, 114, 7, 106, 113, 19, 27, 86, 99, 112 และ 26

5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้วยการใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมที่ใช้ในองค์ประกอบนั้น โคมเรย์ และลี (Comrey and Lee) เสนอแนวทางในการพิจารณาจำนวนตัวอย่างที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งงานวิจัยนี้เก็บแบบสอบถามได้จำนวน 352 ฉบับ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principle component analysis : PCA) โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ซึ่งเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบ พิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) ซึ่งมากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นๆไป และอธิบายตัวแปรตั้งแต่ 5 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) ใช้สถิติตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันโดยพิจารณาค่า KMO and Bartlett's Test โดยค่า Kaiser-Meyer- Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และสถิติทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่จากวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ผลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่า KMO- Meyer- Olkin and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.961
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	37310.349
df		6441
Sig.		.000

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบ KMO Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy ของข้อมูลที่เก็บได้จากการวิจัยได้เท่ากับ .961 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.8 แสดงว่าข้อมูลชุดนั้นสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีมาก ดังนั้นข้อมูลนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดี การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยค่าสถิติทดสอบ Bartlett's of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ (sig 0.00<0.05) แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

5.4 ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยวิธีการสกัดปัจจัยแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis หรือ PCA) และด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) โดยใช้วิธีแปรแมกซ์ (Varimax rotation) โดยทำการสกัดปัจจัย (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA) ผลการสกัดตัวแปรขององค์ประกอบเครื่องมือปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองแสดงเฉพาะองค์ประกอบค่าไอเกน (eigen value) 1 ขึ้นไป ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรเครื่องมือปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองก่อนและหลังหมุน แกนแบบอโรทอนอล

องค์ประกอบ (component)	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความแปรปรวน (eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)	ค่าความแปรปรวน (eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)	ค่าความแปรปรวน (eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)
1	50.186	44.023	44.023	50.186	44.023	44.023	14.357	12.594	12.594
2	4.903	4.301	48.323	4.903	4.301	48.323	10.396	9.119	21.713
3	4.230	3.710	52.034	4.230	3.710	52.034	9.673	8.485	30.198
4	2.475	2.171	54.204	2.475	2.171	54.204	8.573	7.520	37.718
5	2.334	2.048	56.252	2.334	2.048	56.252	7.540	6.614	44.332
6	1.882	1.651	57.903	1.882	1.651	57.903	5.694	4.995	49.327
7	1.842	1.615	59.518	1.842	1.615	59.518	4.123	3.616	52.943
8	1.632	1.432	60.950	1.632	1.432	60.950	3.630	3.185	56.128
9	1.498	1.314	62.264	1.498	1.314	62.264	2.915	2.557	58.685
10	1.438	1.261	63.526	1.438	1.261	63.526	2.551	2.238	60.923

ตารางที่ 9 องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรเครื่องมือปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองก่อนและหลังหมุน แกนแบบออโรคอนอล (ต่อ)

องค์ประกอบ (component)	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared			Rotation Sums of Squared		
	ค่าความแปรปรวน (eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)	Loadings			Loadings		
				ค่าความแปรปรวน (eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)	ค่าความแปรปรวน (eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance)
11	1.340	1.176	64.701	1.340	1.176	64.701	2.231	1.957	62.880
12	1.285	1.127	65.828	1.285	1.127	65.828	2.093	1.836	64.716
13	1.207	1.059	66.887	1.207	1.059	66.887	1.608	1.410	66.127
14	1.176	1.032	67.918	1.176	1.032	67.918	1.411	1.238	67.365
15	1.127	0.989	68.907	1.127	0.989	68.907	1.343	1.178	68.542
16	1.087	0.953	69.860	1.087	0.953	69.860	1.272	1.116	69.658
17	1.018	0.893	70.753	1.018	0.893	70.753	1.248	1.095	70.753

จากตารางที่ 9 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่มีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (eigen value) 1 ขึ้นไป ได้จำนวนองค์ประกอบ (component) ทั้งหมด 17 องค์ประกอบ ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) ระหว่าง 0.893 – 44.023 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) เท่ากับร้อยละ 70.753 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 17 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 70.753 เมื่อนำองค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรหรือค่าไอเกน (eigen value) เท่ากับ 1 ขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) จำนวน 17 องค์ประกอบ ไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวร์แมกซ์ (Varimax method) เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้น และสรุปเป็นองค์ประกอบปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าเป็น 1 องค์ประกอบ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัว

แปรที่มีค่านำหนักองค์ประกอบ (factor loading) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ซึ่งพบว่า ได้ 7 องค์ประกอบ มีค่าร้อยละของความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 1.095 – 12.594 และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสม เท่ากับ 70.753 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 7 สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับ 69.288

เมื่อนำองค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรหรือค่าไอเกน (eigen value) เท่ากับ 1 ขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) จำนวน 17 องค์ประกอบไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax method) และการเลือกตัวบ่งชี้จากจำนวนตัวแปรในแต่ละตัวบ่งชี้ที่ต้องมีตัวแปรบรรยายตัวบ่งชี้ นั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้น ปรากฏดังตารางที่ 10 แสดงค่านำหนักปัจจัย (factor loading) หลังจากหมุนแกน (Rotated Component Matrix) และค่าความร่วมกัน (Communality)

ตารางที่ 10 ค่านำหนักปัจจัย (factor loading) หลังจากหมุนแกน (Rotated Component Matrix)

ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ						
	1	2	3	4	5	6	7
112	.714						
100	.709						
103	.693						
99	.676						
109	.669						
113	.668						
108	.666						
107	.662						
110	.657						
114	.653						
101	.646						
102	.639						
104	.635						
111	.625						
106	.620						

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) หลังจากหมุนแกน (Rotated Component Matrix)
(ต่อ)

ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ						
	1	2	3	4	5	6	7
105	.582						
39		.639					
38		.612					
45		.609					
37		.609					
36		.590					
48		.574					
44		.562					
31		.555					
66			.700				
69			.681				
67			.642				
68			.577				
73			.572				
17				.748			
15				.699			
16				.678			
18				.667			
14				.615			
13				.584			
1				.572			
4					.669		
95					.666		
97					.633		
96					.613		

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) หลังจากหมุนแกน (Rotated Component Matrix)

(ต่อ)

ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ						
	1	2	3	4	5	6	7
93					.570		
9						.817	
11						.790	
10						.765	
8						.694	
12						.641	
1							.766
2							.757
4							.578

จากตารางที่ 10 พบว่า องค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรหรือค่าไอเกน (eigen value) เท่ากับ 1 ขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) จำนวน 17 องค์ประกอบ ไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวร์ิเมกซ์ (Varimax method) เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่านำหนักองค์ประกอบ (factor loading) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป จำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรบรรยายขององค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ซึ่งพบว่า ได้ 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 49 ตัวแปร คือ ตัวแปรที่ 112, 100, 103, 99, 109, 113, 108, 107, 110, 114, 101, 102, 104, 111, 106, 105, 39, 38, 45, 37, 36, 48, 44, 31, 66, 69, 67, 68, 73, 17, 15, 16, 18, 14, 13, 21, 94, 95, 97, 96, 93, 9, 11, 10, 8, 12, 1, 2, 4

ผู้วิจัยได้แสดงตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ทั้งหมด 49 ตัวบ่งชี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์เอกสารของผู้วิจัยได้แสดงองค์ประกอบที่มีตัวแปรที่มีค่านำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ที่มีค่าเท่ากับ 0.5 และมีจำนวนตัวแปรบรรยายขององค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 องค์ประกอบที่มีตัวแปรที่มีค่านำหนักองค์ประกอบ (Factor loading)

เท่ากับ 0.5 และมีจำนวนตัวแปรบรรยายขององค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป

องค์ประกอบ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	จำนวนตัวแปร
1	112, 100, 103, 99, 109, 113, 108, 107, 110, 114, 101, 102, 104, 111, 106, 105	16
2	39, 38, 45, 37, 36, 48, 44, 31	8
3	66, 69, 67, 68, 73	5
4	17, 15, 16, 18, 14, 13, 21	7
5	94, 95, 97, 96, 93	5
6	9, 11, 10, 8, 12	5
7	1, 2, 4	3
รวมทั้งสิ้น		49

จากตารางที่ 11 พบว่า องค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง มีทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ 49 ตัวแปร โดยองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 16 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 8 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 7 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 6 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 7 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 3 ตัวแปร

5.5 นำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจนำไปกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้องค์ประกอบ จำนวนทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์ประกอบ รายละเอียดดังตารางที่ 12 ดังนี้

ตารางที่ 12 องค์ประกอบที่ 1

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	112	การอยู่อย่างมีสันติ มีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิทธิ์พื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน	0.714
2	100	นำหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน	0.709
3	103	ใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับของประเทศ	0.693
4	99	ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของศาสนา	0.676
5	109	ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ	0.669
6	113	มีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างบุคคล	0.668
7	108	รู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นับถือ เชื่อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ	0.666
8	107	ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากบุคคลอื่นเพื่อให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	0.662
9	110	ปฏิบัติตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม	0.657
10	114	แสดงความตั้งใจที่แท้จริง ที่จะรับฟัง และเข้าใจผู้พูด	0.653
11	101	ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน	0.646
12	102	สามารถสื่อสารและแสดงถึงลักษณะของสิ่งๆ หนึ่งที่ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ โดยง่ายและมีความเป็นเอกภาพ เอกลักษณะในตัวของตนเอง	0.639
13	104	ให้ความเคารพ นอบน้อม เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา	0.635

ตารางที่ 12 องค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
14	111	มีความรู้ความเข้าใจจิตติกาและกฎเกณฑ์ทางสังคม รวมทั้งปฏิบัติตาม ครรลองของสังคม	0.625
15	106	สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	0.62
16	105	มีความกตัญญูทวาทที่ต่อบิดามารดาผู้มีอุปการะคุณ	0.582
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value)			14.357
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of variance)			12.594
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative % of variance)			12.594

จากตารางที่ 12 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 16 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) คือตัวแปรที่ 112, 100, 103, 99, 109, 113, 108, 107, 110, 114, 101, 102, 104, 111, 106 และ 105 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.582–0.714 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) เท่ากับ 14.357 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (percentage of variance) เท่ากับ 11.526 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative percentage of variance) เท่ากับ 12.594 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 16 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายขององค์ประกอบได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) กับองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบแล้ว โดยแต่ละตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 1 ที่มีทั้งหมด 16 ข้อ และเมื่อพิจารณาจากการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรย่อยทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่โดยภาพรวมตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน คือ มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันส่วนตัวแปรย่อยอื่นๆ เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติตามตามสิทธิพื้นฐาน โดยยึดความสันติ ความเท่าเทียม มีความกตัญญูทวาทที่และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในองค์ประกอบนี้ว่า “มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน”

ตารางที่ 13 องค์ประกอบที่ 2

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	39	พุดแสดงความรู้สึก ความเห็นของตนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การฟัง ได้อย่างมีเหตุมีผล	0.639
2	38	สามารถตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้ตอบใช้ความคิด นำความรู้และ ประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานสรุปหาคำตอบได้	0.612
3	45	สนใจข่าวสารและกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	0.609
4	37	เข้าใจถึงความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมทั้งในระดับพื้นที่และ ระดับทั่วโลก	0.609
5	36	ปฏิบัติงานสำเร็จทันเวลาและทันต่อเหตุการณ์ ภายใต้อาคารณัติที่ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	0.59
6	48	ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถแยกแยะอุปสรรคทั้งหลาย ด้วยทัศนคติเชิงบวก	0.574
7	44	สามารถประยุกต์ความรู้ที่มี นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	0.562
8	31	สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี	0.555
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value)			10.396
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of variance)			9.119
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative % of variance)			21.713

จากตารางที่ 13 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 8 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) คือตัวแปรที่ 39, 38, 45, 37, 36, 48, 44 และ 31 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.555–0.639 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) เท่ากับ 10.396 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (percentage of variance) เท่ากับ 9.119 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative percentage of variance) เท่ากับ 21.713 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายขององค์ประกอบได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) กับองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบแล้ว โดยแต่ละตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 2 ที่มีทั้งหมด 8 ข้อ และเมื่อพิจารณาจากการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรย่อยทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 ส่วนใหญ่โดยภาพรวมตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง คือ “มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม”

ส่วนตัวแปรย่อยอื่นๆ เกี่ยวข้องกับ ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม สนใจข่าวสารและ กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อปัจจัย คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในองค์ประกอบนี้ว่า "มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม"

ตารางที่ 14 องค์ประกอบที่ 3

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	66	มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ประพฤติตนงดเว้นการโกหก การคดโกง หรือการลักขโมย	0.7
2	69	มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภารกิจหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด	0.681
3	67	มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร และความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ	0.642
4	68	มีความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ทุกๆเรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตรประจำวันของตนเอง	0.577
5	73	ปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลด้วยความเคารพต่อสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	0.572
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value)			9.673
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of variance)			8.485
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative % of variance)			30.198

จากตารางที่ 14 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) คือตัวแปรที่ 66, 69, 67, 68 และ 73ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.572 – 0.7 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) เท่ากับ 9.673ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (percentage of variance) เท่ากับ 8.485และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative percentage of variance) เท่ากับ 30.198 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) กับองค์ประกอบทั้ง 7

องค์ประกอบแล้ว โดยแต่ละตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 3 ที่มีทั้งหมด 5 ข้อ และเมื่อพิจารณาจากการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรย่อยทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 3 ส่วนใหญ่โดยภาพรวมตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน คือ “มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ” ส่วนตัวแปรย่อยอื่นๆ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนอย่างผู้มีความสำนึก รับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงไปตรงมาและมีความซื่อสัตย์ ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในองค์ประกอบนี้ว่า “มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ”

ตารางที่ 15 องค์ประกอบที่ 4

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนักองค์ประกอบ
1	17	มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี	0.748
2	15	สามารถมองปัญหาได้ในฐานะสมาชิกของสังคมโลกาภิวัตน์ได้	0.699
3	16	สามารถการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย อย่างมีเหตุมีผลและสร้างสรรค์	0.678
4	18	มีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลืองาน ประนีประนอมรวมทั้งการให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อบุคคลที่ทำงานร่วมกัน	0.667
5	14	เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม ชอบธรรม มีเหตุผลและมีความรู้สึกผิดชอบ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน	0.615
6	13	รู้บทบาทสถานภาพที่ตนควรปฏิบัติในการทำงานและงานที่ต้องกระทำว่าต้องปฏิบัติอย่างไรกลุ่มคนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่	0.584
7	21	สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องใดควรเชื่อ ไม่ควรเชื่อ และสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ	0.572
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value)			8.573
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of variance)			7.520
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative % of variance)			37.718

จากตารางที่ 15 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 7 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) คือตัวแปรที่ 17, 15, 16, 18, 14, 13c และ 21 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.572–0.748 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) เท่ากับ 8.573 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (percentage of variance) เท่ากับ 7.520 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative percentage of variance) เท่ากับ 37.718 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายขององค์ประกอบได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) กับองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบแล้ว โดยแต่ละตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 4 ที่มีทั้งหมด 7 ข้อ และเมื่อพิจารณาจากการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรย่อยทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 ส่วนใหญ่โดยภาพรวมตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน คือ “มีใจเป็นธรรม” ส่วนตัวแปรย่อยอื่นๆ เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความจริงใจต่อการขัดความขัดแย้ง มีความเที่ยงธรรม ชอบธรรม ประนีประนอม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในองค์ประกอบนี้ว่า “มีใจเป็นธรรม”

ตารางที่ 16 องค์ประกอบที่ 5

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนักองค์ประกอบ
1	94	สามารถถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกให้ผู้อื่น ได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ	0.669
2	95	เป็นผู้ที่มีความรู้สึก ความคิดหรือความเชื่อ ที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตอบสนองของบุคคลในเชิงบวก	0.666
3	97	รู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข	0.633
4	96	เป็นผู้ที่คิดถึงแต่สิ่งที่ดีและน่ารื่นรมย์ จิตใจที่เป็นเชิงบวก คิดถึงแต่ความสุข ความยินดี ต่อทุกๆ สถานการณ์	0.613
5	93	มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมและเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0.57
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value)			7.540
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of variance)			6.614
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative % of variance)			44.332

จากตารางที่ 16 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) คือตัวแปรที่ 94, 95, 97, 96 และ 93 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.57 - 0.669 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) เท่ากับ 7.540 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (percentage of variance) เท่ากับ 6.614 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative percentage of variance) เท่ากับ 44.332 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) กับองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบแล้ว โดยแต่ละตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 5 ที่มีทั้งหมด 5 ข้อ และเมื่อพิจารณาจากการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรย่อยทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 5 ส่วนใหญ่โดยภาพรวมตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน คือ “มีทัศนคติในเชิงบวก” ส่วนตัวแปรย่อยอื่นๆ เกี่ยวข้องกับ การมีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี มีมุมมองต่อสังคมในเชิงบวก ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในองค์ประกอบนี้ว่า “มีทัศนคติในเชิงบวก”

ตารางที่ 17 องค์ประกอบที่ 6

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนักองค์ประกอบ
1	9	มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	0.817
2	11	แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระราชกรณียกิจ	0.79
3	10	รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	0.765
4	8	ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	0.694
5	12	ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์	0.641
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value)			5.469
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of variance)			4.995
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative % of variance)			49.327

จากตารางที่ 17 พบว่า องค์ประกอบที่ 6 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) คือตัวแปรที่ 9, 11, 10, 8 และ 12 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.641 - 0.817 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) เท่ากับ 5.694 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (percentage of variance) เท่ากับ 4.995 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative percentage of variance) เท่ากับ 49.327 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) กับองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบแล้ว โดยแต่ละตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 6 ที่มีทั้งหมด 5 ข้อ และเมื่อพิจารณาจากการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรย่อยทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 6 ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่โดยภาพรวมตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน คือ “มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ส่วนตัวแปรย่อยอื่นๆ เกี่ยวข้องกับ มีความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติ และปฏิบัติตนตามหลักศาสนาผู้วิจัยจึงตั้งชื่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในองค์ประกอบนี้ว่า “มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์”

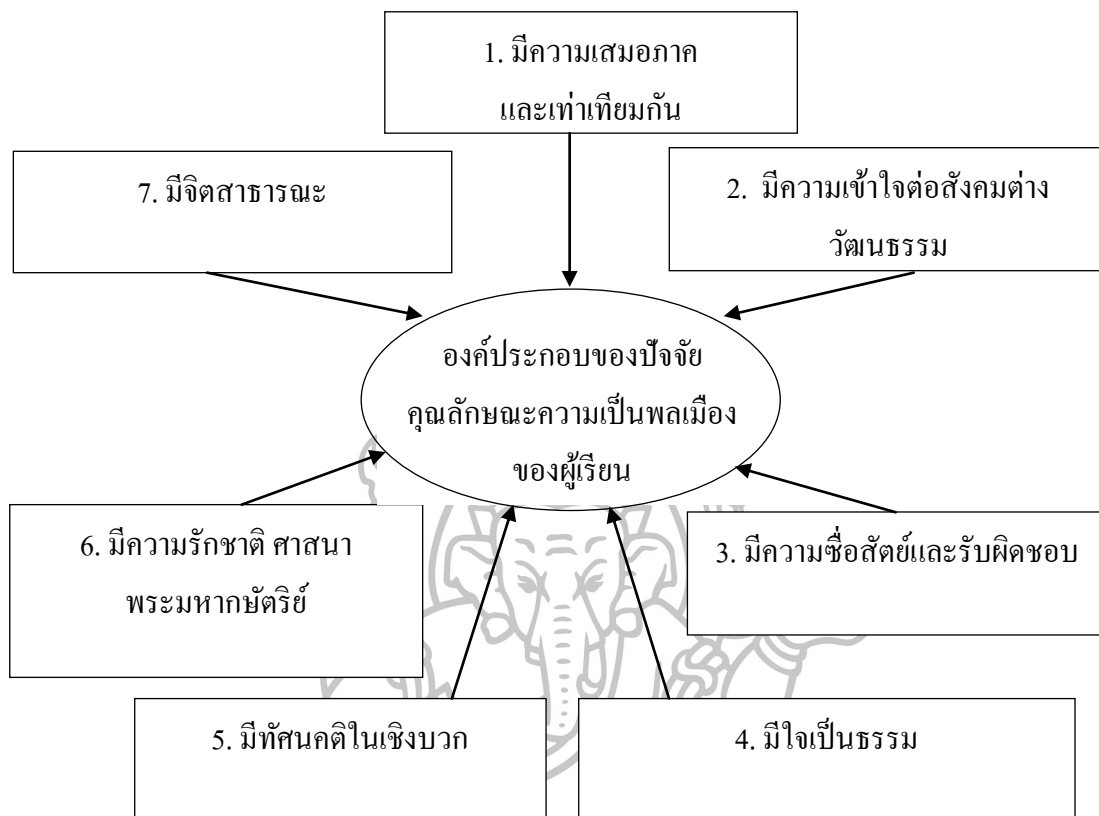
ตารางที่ 18 องค์ประกอบที่ 7

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนักองค์ประกอบ
1	1	มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล เอื้ออาทรกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน	0.766
2	2	มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือชุมชน	0.757
3	4	มีความคิด ความรู้สึก และความเชื่อที่ดีและแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อบุคคล และสถานการณ์ ต่างๆ ได้ดี	0.578
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value)			4.123
ค่าร้อยละความแปรปรวนของตัวแปร (% of variance)			3.616
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative % of variance)			52.943

จากตารางที่ 18 พบว่า องค์ประกอบที่ 7 มีตัวแปรสำคัญบรรยายจำนวน 3 ตัวแปร เรียงลำดับความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) คือตัวแปรที่ 1, 2 และ 4 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.578 - 0.766 ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) เท่ากับ 4.123 ค่าร้อยละของความแปรปรวนของตัวแปร (percentage of variance) เท่ากับ 3.616 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (cumulative percentage of variance) เท่ากับ 52.943 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigen value) กับองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบแล้ว โดยแต่ละตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ 7 ที่มีทั้งหมด 3 ข้อ และเมื่อพิจารณาจากการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรย่อยทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 7 ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่โดยภาพรวมตัวแปรจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน คือ “มีจิตสาธารณะ” ส่วนตัวแปรย่อยอื่นๆ เกี่ยวข้องกับ ความมีน้ำใจไมตรี มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม ผู้วิจัยจึงตั้งชื่อปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ในองค์ประกอบนี้ว่า “มีจิตสาธารณะ”

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ว่ามีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ มีตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้บรรยาย เป็น 49 ตัวแปร แสดงเป็นแผนได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงองค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

ตอนที่ 3 หาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล โดยการนำปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากขั้นที่ 2 มาทำการสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และขอค้นพบการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งได้แนวปฏิบัติของแต่ละปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยนำองค์ประกอบ จำนวน 49 ตัวแปร มาจัดลำดับตามความถี่ของความเห็นชอบแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาของแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนแนวปฏิบัติในแต่ละรายการไว้ที่ 3 แนวปฏิบัติเป็นอย่างน้อย ดังรายละเอียดในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 1 มี
ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
1	การอยู่อย่างมีสันติ มีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน	กำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ	ชี้แนะให้ผู้เรียนรับรู้ว่าทุกคนเป็นสมาชิกของสังคมย่อมได้รับปัจจัยพื้นฐานเหมือนกัน	สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนรู้จักอยู่ร่วมกันในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน
2	นำหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน	จัดองค์การบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย	บริหารหลักสูตรโดยแปลงหลักสูตรแต่ละรายวิชาไปสู่การสอนให้บรรลุผล	การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
3	ใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับ	สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมในการเลือกตั้ง	ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการณรงค์การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	ให้ความรู้ อบรมการใช้สิทธิในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
4	ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของศาสนา	ให้มีการรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น	ปลูกฝังการข้อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว	สนับสนุนให้มีความกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม
5	ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ	จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะต่างๆให้เห็นคุณค่าจากการเรียนรู้	กระตุ้นให้เกิดการทำงานที่มีแนวคิดเป็นอิสระเปิดกว้างทางในสังคม	ปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้เรียนให้มีความกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ
6	มีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างบุคคล	สนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนสามารถรับฟังและยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า	ให้คำชี้แนะในการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

ตารางที่ 19 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์กรประกอบที่ 1 มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
7	รู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นับถือ เชื้อพียง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ	ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงความสำนึกรับผิดชอบของแต่ละบุคคล	ส่งเสริมให้รู้จักการเคารพคุณค่าที่มีอยู่ภายในของแต่ละบุคคล	สนับสนุนให้ได้รับประสบการณ์ตามความต้องการของแต่ละบุคคล
8	ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากบุคคลอื่นเพื่อให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	สร้างบรรยากาศที่เป็นอิสระและมีการอภิปรายได้อย่างเปิดเผยกว้างในสังคม	เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เปิดใจที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง	ให้รู้จักการช่วยการทำงานตามจุดมุ่งหวังที่ตั้งไว้อย่างสันติ
9	ปฏิบัติตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตัวและสังคม	สร้างความตระหนักให้เคารพระเบียบของสังคม	ฝึกฝนทักษะและสอนให้รู้บทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดเจตคติ ค่านิยมที่ดี สร้างนิสัยที่ดีด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
10	แสดงความตั้งใจที่แท้จริงที่จะรับฟัง และเข้าใจผู้พูด	สร้างความสนใจและความต้องการที่จะฟัง	พิจารณาจุดมุ่งหมายในการพูดของผู้พูด รวมทั้งเหตุผลที่นำมาสนับสนุนการพูด	ชี้แนะให้ผู้เรียนรู้หลักสำคัญในการฟังเพื่อพิจารณาคุณค่าของสิ่งที่ฟัง
11	ให้ความสำคัญกับความ เป็นธรรมและเท่าเทียมกัน	ให้คำชี้แนะในการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันอย่างมีเหตุผล ไม่เลือกปฏิบัติ	ให้รู้จักสิทธิของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น	สร้างความตระหนักในความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

ตารางที่ 19 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 1 มี
ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
12	สามารถสื่อสารและแสดงถึงลักษณะของสิ่งๆ หนึ่งที่ให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่าย และมีความเป็นเอกภาพเอกลักษณ์ในตัวของตนเอง	จัดกิจกรรมเพื่อสรุบทหาแนวทางการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารในทีม	Workshop การจัดการสื่อสารในสถานการณ์ที่กำหนด	Role Play แสดงออกถึงบทบาทในกิจกรรมพัฒนาตนเองสื่อสารอย่างสร้างสรรค์
13	ให้ความเคารพ นอบน้อม เชื้อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา	ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังให้เกิดความกตัญญูทั้งทางตรงและทางอ้อม	ปลูกฝังความกตัญญูลงในจิตใจของผู้เรียนพร้อมกับการให้วิชาความรู้คู่กันไป	ให้ผู้เรียนได้พูดถึงบุคคลในครอบครัวในสาระเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่สภาพแวดล้อมของผู้เรียน
14	มีความรู้ความเข้าใจกติกาและกฎเกณฑ์ทางสังคมรวมทั้งปฏิบัติตามครรลองของสังคม	อบรมสั่งสอนการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และรู้ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรในการอยู่ร่วมกัน	สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพข้อตกลงของคนส่วนใหญ่	ปลูกการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของชุมชนและไม่ทำลายสิ่งของที่เป็นของสาธารณะ
15	สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	สร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด	จัดชั้นเรียนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับผู้อื่นและปรับตัวให้เข้ากับนิสัยของเพื่อนร่วมกลุ่มได้	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรองและคิดสะท้อนโดยสามารถกำหนดเป้าหมายในการทำงานได้

ตารางที่ 19 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน องค์กรประกอบที่ 1 มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
15	สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	สร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด	จัดชั้นเรียนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับผู้อื่นและปรับตัวให้เข้ากับนิสัยของเพื่อนร่วมกลุ่มได้	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดไปตรงและคิดสะท้อนโดยสามารถกำหนดเป้าหมายในการทำงานได้
16	มีความกตัญญูทวาทิตต่อบิดามารดาผู้มีอุปการะคุณ	สร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ทั้ง 3 เรื่องหลักๆ คือ 1. การให้ชีวิต 2. การให้ต้นแบบร่างกายที่เป็นคน 3. การให้ต้นแบบทางจิตใจ และให้รู้วิธีตอบแทนที่เหมาะสม	ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมของครอบครัว	ปลูกฝังความมีระเบียบวินัย มีน้ำใจช่วยเหลืองานบ้าน มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ตารางที่ 20 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 2 มี
ความเข้าใจสังคมต่างวัฒนธรรม

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
1 พุดแสดงความรู้สึก ความเห็น ของตนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การฟัง ได้ อย่างมีเหตุมีผล	จัดการเรียนการสอนที่ ผู้สอนต้องเคารพใน ความคิดของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการ ให้ผู้เรียนอภิปราย แสดงความคิดเห็นให้ มากขึ้น	ส่งเสริมการแสดงออก ทั้งการคิดการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบ ความรู้จากการสงสัย และสามารถแสวงหา คำตอบได้อย่างมีเหตุมี ผล	สนับสนุนให้ผู้เรียน กล้าเสนอความคิดเห็น ต่อส่วนร่วม
2 สามารถตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้ ผู้ตอบใช้ความคิด นำความรู้ และประสบการณ์เดิมมาเป็น พื้นฐานสรุปหาคำตอบได้	ออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนและ ให้สรุปความรู้เองโดย ครูคอยช่วยกระตุ้น หรือชี้แนะ	จัดกิจกรรมพัฒนา ทักษะให้ผู้เรียน สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินค่าได้	ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การวิพากษ์วิจารณ์ และเสนอแนวทางการ ปรับปรุงงานส่วน บุคคลและทีม
3 สนใจข่าวสารและกระแสการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	จัดการเรียนการสอนที่ ใช้ข่าวสารมาเป็นสื่อ การเรียนการสอนใน ชั้นเรียน	ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์สร้างประเด็น คำถามจากเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่ เกิดขึ้นในปัจจุบัน	เปิดโอกาสให้ผู้เรียน นำความรู้ที่ได้จากชั้น เรียนประยุกต์เข้ากับ สถานการณ์จริงที่ เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวันของ สังคม
4 เข้าใจถึงความแตกต่างกัน ระหว่างวัฒนธรรมทั้งในระดับ ท้องถิ่นและระดับทั่วโลก	ให้ความรู้ความเข้าใจ หลักระเบียบการ ปกครองประเทศใน ระดับประเทศและ ระดับท้องถิ่น	ให้ความรู้ความเข้าใจ ความเกี่ยวโยงกัน ของสถานภาพของ ผู้คนกลุ่มต่างๆ ใน สังคมเชิงซ้อน	ให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่องของสิทธิชุมชน ทุนทางสังคมอัน หลากหลาย

ตารางที่ 20 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 2 มี
ความเข้าใจสังคมต่างวัฒนธรรม (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
5 ปฏิบัติงานสำเร็จทันเวลาและ ทันต่อเหตุการณ์ ภายใต้อาคาร สถานที่ที่เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา	พัฒนาทักษะการทำงานให้ผู้เรียน สามารถร่วมกันวางแผนปฏิบัติงาน และปฏิบัติตามแผนงานอย่างเต็ม ความสามารถ	ส่งเสริมให้ผู้เรียน ร่วมกันจัดสรรงานตาม ความถนัดของแต่ละ บุคคลและเผยแพร่ ผลสำเร็จของงานด้วย ความภาคภูมิใจ	ให้โอกาสผู้เรียนใน การเปิดทักษะทาง ความคิด นำข่าว เอา เรื่องเหตุการณ์ปัจจุบัน เรื่องใกล้ตัวมาสนทนา ในกลุ่ม
6 ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความ เป็นจริง สามารถแยกแยะ อุปสรรคทั้งหลายด้วยทักษะ เชิงบวก	พัฒนาความรู้และ สร้างความเข้าใจใน การพัฒนาทัศนคติ และสมรรถนะของ ผู้เรียนในเชิงบวก	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมี เสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นอย่าง ตรงไปตรงมา ยอมรับ ในสิ่งที่เกิดขึ้นตาม สภาพจริง	จัดกิจกรรมศึกษาดูงาน เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตใน สังคมเพื่อให้ผู้เรียน สามารถสะท้อนกลับ ถึงความคิดเห็นและ สามารถหาทางออก ของความขัดแย้งหรือ ปัญหาต่างๆได้
7 สามารถประยุกต์ความรู้ที่มี นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้	เสริมสร้างความรู้และ ประสบการณ์ให้ ผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการ นำความรู้ต่างๆมา ประยุกต์ใช้ใน กิจกรรม	จัดกิจกรรมร่วมกับ ชุมชน โดยให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมเน้นการพัฒนา ทักษะทางสังคม	ส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ประสบการณ์การ เรียนรู้ด้วยตนเอง โดย จัดกิจกรรมพาผู้เรียน ออกไปศึกษาในแหล่ง เรียนรู้ต่างๆ
8 สามารถใช้เครื่องมือสื่อสาร และเทคโนโลยีใหม่ๆได้เป็น อย่างดี	สร้างความตระหนัก ถึงการใช้เทคโนโลยี ในการรับรู้ข่าวสาร ต่างๆ	ใช้สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีที่ หลากหลายมาส่งเสริม การเรียนรู้ทั้งใน ห้องเรียนและนอก ห้องเรียน	ให้ความรู้ความเข้าใจ ถึงข้อดีข้อเสียของการ ใช้เทคโนโลยีและ เครื่องมือสื่อสารแก่ ผู้เรียน

ตารางที่ 21 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 3 มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
1 มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ประพฤติตนงดเว้นการโกหก การคดโกง หรือการลักขโมย	จัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านการฝึกวิเคราะห์จำแนกคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมให้กับผู้เรียน	ฝึกฝนวินัย การทำงานร่วมกับผู้อื่น การดูแลรักษาสິงของต่างๆ ที่เป็นทั้งเครื่องใช้ของตนเองและของส่วนรวม ไม่ล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น	ให้ความรู้ความเข้าใจถึงอันติสงส์ของการรักษาศีล 5 และการพัฒนาตัวเอง ต้องเริ่มที่กายและวาจา มีความฉลาดในการเลือกสิ่งที่จะทำ และฉลาดในการเลือกสิ่งที่จะไม่ทำ
2 มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภารกิจหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด	เสริมพลังแรงหนุนทางสภาพจิตให้เกิดความมุ่งมั่นหรืออุดมการณ์และให้มีความพยายามปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	ปลูกฝังแนวทางให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมเคยชินเพื่อเป็นพื้นฐานและสามารถปฏิบัติต่อเนื่องจนเป็นพฤติกรรมเคยชินที่ดี	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกหรือวางระเบียบวินัย เพื่อให้ผู้เรียนมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานตามกิจกรรมหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมาย
3 มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร และความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ	ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตอย่างถูกต้อง และให้เห็นโทษของการไม่ซื่อสัตย์สุจริตว่าจะส่งผลต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง	ฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่พูดจริง ทำจริง จริงใจ มีความพร้อมทางความประพฤติผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์เหมาะสม	ให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาประโยชน์ของความซื่อสัตย์และโทษของความไม่ซื่อสัตย์ว่าเป็นอย่างไร ให้สามารถฝึกหัดควบคุมตนให้ได้ โดยเริ่มจากการควบคุมทางกายและวากาก่อน ด้วยการประพฤติตามหลักศีล 5

ตารางที่ 21 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 3 มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
4 มีความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ทุกๆเรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตรประจำวันของตนเอง	ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักจัดเวลาให้พอเหมาะ กับกิจกรรมต่างๆ เพื่อความเป็นระเบียบของชีวิต	ให้ผู้เรียนได้อภิปรายสรุปความหมายและการกระทำที่แสดงถึงการตรงต่อเวลา	ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตรงต่อเวลา รักษาเวลาที่นัดหมาย เข้าร่วมกิจกรรมตามข้อตกลงที่กำหนด
5 ปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	พัฒนากระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเน้นกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนรู้จักการเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกัน	ฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาและเชื่อมโยงตนเองกับปัญหา สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น โดยแยกแยะ “ข้อเท็จจริง” ที่เป็นวัตถุวิสัย กับ “ความคิดเห็น” ที่เป็นอัตวิสัย	สร้างความตระหนักในการคำนึงถึงส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่น และสังคม ผ่านการลงทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆที่สถานศึกษาและผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ตารางที่ 22 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 4 มีใจเป็นธรรม

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
1	มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี	จัดกิจกรรมที่ตอบสนองความหลากหลายของความคิดเห็นหรือมุมมองที่แตกต่างกันของผู้เรียน ไม่แสดงความลำเอียงไปตามความคิดเห็นที่อาจมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในสังคม	พัฒนารูปแบบการสอนผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนทุกคนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและสามารถคลี่คลายปัญหาอย่างมีเหตุมีผล	ปลูกฝังการปฏิบัติตนกับเพื่อนร่วมงานอย่างเป็นไปตามหลักของมิตรภาพ เสมอภาค
2	สามารถมองปัญหาได้ในฐานะสมาชิกของสังคมโลกาภิวัตน์ได้	จัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน	ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้าหาความรู้และลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	จัดกิจกรรมปลูกฝังให้ผู้เรียนเข้าถึงความสุขโดยไม่อิงวัตถุ ให้สร้างความสุขที่ได้จากการทำความดี ได้ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น จากการทำสิ่งที่ยากให้สำเร็จได้ และสร้างความสุขจากสมาธิภาวนา

ตารางที่ 22 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 4 มีใจเป็นธรรม (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
3 สามารถการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย อย่างมีเหตุมีผลและสร้างสรรค์	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ระดมสมองเพื่อค้นหาปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข อย่างมีเหตุมีผลและสร้างสรรค์	พัฒนาการสอนให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง โดยใช้ข่าวและเหตุการณ์ หรือศึกษากรณีตัวอย่าง นำปัญหาให้ผู้เรียนวิเคราะห์ แก้ปัญหา และเกิดประสบการณ์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	สอนให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติจริง ด้วยการให้ประสบการณ์ตรง ให้มากที่สุด เช่น การปฏิบัติตามกฎจราจร การเคารพกฎหมาย และวินัย โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นถึงผลการปฏิบัตินั้นเป็นผลดีต่อการดำรงชีวิต
4 มีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลืองาน ประนีประนอมรวมทั้งการให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อบุคคลที่ทำงานร่วมกัน	สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประชุม หรือปรึกษา กิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ	ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมต่างๆ อย่างพร้อมเพรียง เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจนกระทั่งสำเร็จลุล่วง	ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ เฉพาะและมีการเชื่อมโยงงานที่ทำให้ประสาน สอดคล้องกัน

ตารางที่ 22 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 4 มีใจเป็นธรรม (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
5	เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม ชอบธรรม มีเหตุผลและมีความรู้สึกผิดชอบ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน	ปลูกฝังผู้เรียนให้ไม่มีอคติ 4 คือ ความลำเอียงเพราะรัก เพราะชัง เพราะหลง เพราะกลัว และต้องฟังด้วยความถ่อมตน ตอบอย่างมีสติปัญญา ใช้ความคิดอย่างเจียบสงบ และตัดสินใจอย่างเที่ยงธรรม	จัดการเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ ฟังพาท้ายซึ่งกันและกัน ในทางบวก	สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนต้องคิดในลักษณะ All for one and one for All (รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย หรือจมกั้จมด้วยกัน)
6	รู้บทบาทสถานภาพที่ตนควรปฏิบัติในการทำงานและงานที่ต้องกระทำว่าต้องปฏิบัติอย่างไรกลุ่มคนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออก รู้จักอภิปราย แสดงความคิดเห็น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ	สร้างบรรยากาศของผู้เรียนให้อึดต่อการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ตารางที่ 22 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 4 มีใจ
เป็นธรรม (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติ ที่ 1	แนวทางการปฏิบัติ ที่ 2	แนวทางการปฏิบัติ ที่ 3
7 สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องใดควรเชื่อไม่ควรเชื่อ และสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ	มุ่งเน้นให้การพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ อธิบาย อภิปราย และเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน	จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ถาม ตอบ ยกตัวอย่าง สาธิตใช้กรณีศึกษาและข่าว โดยใช้กระบวนการกลุ่ม หรือแสดงบทบาทสมมุติ	จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสำรวจ การสัมภาษณ์ ทัศนศึกษา การทำโครงการ เป็นต้น

ตารางที่ 23 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 5 มีทัศนคติเชิงบวก

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
1 สามารถถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกรับรู้ให้ผู้อื่น ได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นก่อนแล้วจึงแสดงความคิดเห็นตาม พร้อมเหตุประกอบ	จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ถาม ตอบ ยกตัวอย่าง สาธิตใช้กรณีศึกษา และข่าว โดยใช้กระบวนการกลุ่ม หรือแสดงบทบาทสมมุติ	มุ่งเน้นให้การพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ อธิบาย อภิปราย และเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน

ตารางที่ 23 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 5 มีทัศนคติเชิงบวก (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
2 เป็นผู้ที่มีความรู้สึก ความคิด หรือความเชื่อ ที่จะแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมตอบสนองของบุคคลในเชิงบวก	สนับสนุนให้ผู้เรียน แสดงความคิดเห็น ด้วยเหตุผลของเขา โดยที่ไม่ด่วนตัดสิน คำตอบหรือมองเจตคติของผู้เรียนว่าถูกหรือผิด	ฟังและสะท้อน ความรู้สึก และเรื่องราวของคำตอบของผู้เรียนแต่ละคน	ใช้คำพูดกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เพื่อแก้ปัญหาและคำตอบด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล และประเมินความรู้สึกในเชิงบวก
3 รู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานกลุ่มร่วมกัน เน้นบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย	ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักการยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น ไม่บังคับข่มขู่ให้ผู้อื่นคิดตามเรา และมีการตัดสินใจร่วมกัน	จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้แสดงความคิดเห็นด้วยการใช้เหตุผลอย่างสันติ
4 เป็นผู้ที่คิดถึงแต่สิ่งที่ดีและนำริ้นรมย์ จิตใจที่เป็นเชิงบวก คิดถึงแต่ความสุข ความยินดี ต่อทุกๆสถานการณ์	กล่าวแสดงความรู้สึกชื่นชมพร้อมทั้งเหตุผล เมื่อผู้เรียนกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือตอบคำถามได้ถูกต้อง	ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักชื่นชมซึ่งกันและกัน ไม่ใช้คำพูดดูถูกตนเองและดูถูกผู้อื่น ไม่วิพากษ์วิจารณ์เพื่อนในเชิงลบและแสดงออกด้วยความจริงใจ	ฝึกความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น สนับสนุนผู้อื่น มีทักษะการเจรจาต่อรอง ฝึกกระบวนการตัดสินใจ และการคิดไตร่ตรอง

ตารางที่ 23 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 5 มีทัศนคติเชิงบวก (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
5	มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดีสามารถอยู่ในสังคมและเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	สร้างให้ผู้เรียนตระหนักว่ามนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของสังคม ให้ผู้เรียนมีความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องส่วนตัวและสังคม	สร้างให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของแบบแผนประเพณีของชีวิตในสังคม การรักษามโนธรรมนิยม และสำนึกรับผิดชอบของแต่ละบุคคล	ปลูกฝังทักษะการคิดและการตัดสินใจในเชิงธรรม และทักษะที่จำเป็นต่อการแก้ไขเชิงจริยธรรมในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องและมีเหตุผล

ตารางที่ 24 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 6 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง		แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
		แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
1	มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	ให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	สอนให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของคนไทยทุกคน	ให้ความรู้ความเข้าใจ ความสำคัญของสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้องได้แก่ ธงชาติ เพลงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เอกลักษณ์อื่นๆ

ตารางที่ 24 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 6 มี
ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
2 แสดงความจงรักภักดี เทิดทูน พระเกียรติและเผยแพร่พระ ราชกรณียกิจ	จัดกิจกรรมเพื่อให้ ผู้เรียนแสดงความ จงรักภักดีในวันสำคัญ ต่างๆ เช่น วันเฉลิม พระชนมพรรษาฯ วัน แม่ วันพ่อ วันจักรี วัน ฉัตรมงคล เป็นต้น	น้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยการสอนให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี สร้างทักษะทางอารมณ์ ให้ผู้รู้จักบริ โภคด้วย ปัญญา เดือดร้อน- ปฏิบัติซื่อสัตย์และวัตถุ ต่างๆ ปรับปรุงตนเอง ให้ดีขึ้น	ปลูกฝังให้ผู้เรียนแสดง ความเคารพต่อ พระมหากษัตริย์ เช่น ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลง สรรเสริญพระบารมี การไม่พูดจาจบจ้วง หรือกล่าวหา ก็ถือเป็น การปลูกฝังให้ลูกรัก สถาบัน พระมหากษัตริย์ด้วย เช่นกัน
3 รักษาและส่งเสริมระบอบ ประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข	ให้ผู้เรียนร่วม สอดส่องป้องกัน ภัย และแก้ไขความ เสียหายที่ กระทบกระเทือน ความมั่นคงของ สถาบัน พระมหากษัตริย์	ปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิด ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้ ให้ เกิดการพัฒนา ทั้งด้าน พฤติกรรม จิตใจ และ ปัญญา โดยการฝึก ปฏิบัติจริงให้เกิดการ เรียนรู้ทั้งในและนอก ห้องเรียน	ปลูกฝัง ทัศนคติที่ดีงาม ให้มี ความรักต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความ เป็นไทย และมีความ เอาใจใส่ต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม โดยผ่าน กิจกรรมที่เน้นให้ ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

ตารางที่ 24 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 6 มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ต่อ)

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
4 ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	ให้ผู้เรียนได้เข้าใจเรื่องศาสนาโดยการสอนให้ผู้เรียนรู้จักหลักคำสอนตามศาสนาที่ตนนับถือ	นำผู้เรียนไปสถานที่สำคัญทางศาสนาและจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาให้ผู้เรียนเพื่อให้ ชิม ชับ หลักรรรม คำสอนต่างๆ ชัดเจนจิตใจ และจะทำให้เกิดความรักศาสนาหรือเป็นคนที่มีศาสนาอยู่ในหัวใจสืบไป	ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักการของศาสนาที่ตนนับถือและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเองและแบ่งปันให้ผู้อื่นได้พบกับความสงบความสุขที่เกิดขึ้นภายในตัวเรา เป็นกัลยาณมิตรต่อกันช่วยกันสร้างสังคมให้มีแต่สิ่งที่ดีงาม
5 ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์	จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความจงรักภักดีในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ วันแม่ วันพ่อ วันจักรี วันฉัตรมงคล โดยมีการปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ หรือปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นราชกุศล	กล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณต่างๆ ให้ผู้เรียนได้ระลึกถึง เช่น การประดิษฐ์ตัวอักษรไทย การเลิกทาส การพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง การบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ฯลฯ	ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมทำความดีถวายเป็นพระราชกุศลตามพระพระบรมราโชวาทโดยให้ความเคารพ, ความพอดี, มีความรู้ตน, จะต้องรับและจะต้องให้, อ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ, พุดจริง ทำจริง, หนังสือเป็นอมสิน, การเอาชนะใจตนและ ความซื่อสัตย์

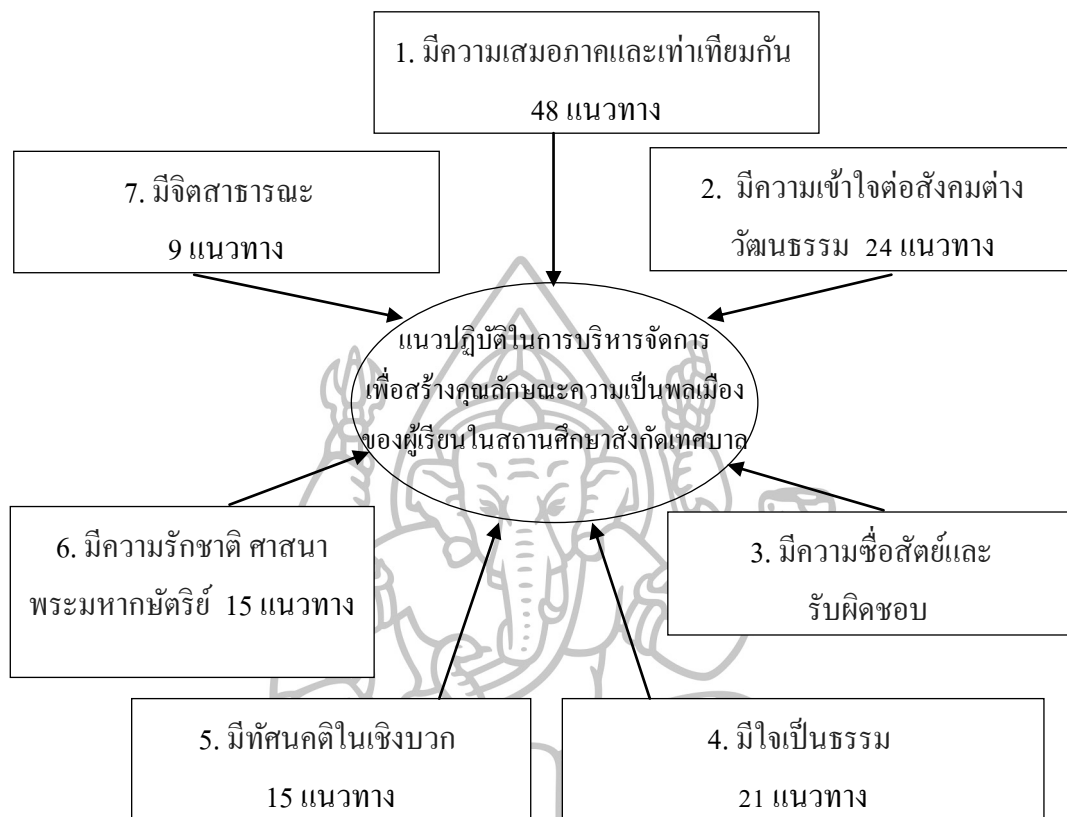
ตารางที่ 25 แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนองค์ประกอบที่ 7 มีจิต
สาธารณะ

ปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมือง	แนวปฏิบัติในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน		
	แนวทางการปฏิบัติที่ 1	แนวทางการปฏิบัติที่ 2	แนวทางการปฏิบัติที่ 3
1 มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล เอื้ออาทรกันโดยไม่ หวังผลตอบแทน	จัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนหรือกิจกรรม พิเศษที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนตระหนักเห็น คุณค่าของการกระทำ ความดี โดยอบรมให้ ผู้เรียนรู้จักการแสดง น้ำใจจากเหตุการณ์ ประจำวัน	สร้างเสริมผู้เรียนให้มี จิตสาธารณะในการ กระทำที่เกื้อกูลต่อ สังคม ให้เห็นถึงการ แสดงน้ำใจ เช่น การ บริจาคทรัพย์สิน ช่วยเหลือผู้ที่ประสบ เหตุการณ์ร้ายแรงจาก ภัยต่างๆ	แสดงความรัก ความ ภาคภูมิใจเมื่อผู้เรียน แสดงความมีน้ำใจต่อ พ่อแม่ ครู เพื่อนๆ หรือ บุคคลอื่น เพื่อเสริมแรง บวกในความมีน้ำใจไม่ ตรีต่อผู้อื่น
2 มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิด ประโยชน์ต่อตนเองหรือชุมชน	สร้างความตระหนัก ให้ผู้เรียนรู้และ คำนึงถึงสังคมส่วน ร่วม มีความ รับผิดชอบต่อตัวเอง ในการกระทำใดๆเพื่อ ไม่ให้เกิดผลกระทบ ต่อส่วนร่วม	ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วม ทำกิจกรรมจิตอาสา รู้จักการเสียสละเวลา ทำประโยชน์เพื่อสังคม เช่นการทำความ สะอาดที่สาธารณะ ต่างๆ	ให้ผู้เรียนตระหนักว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคม มีความ กระตือรือร้นที่จะ รับผิดชอบและร่วม แก้ไขปัญหาสังคมโดย เริ่มต้นที่ตนเอง
3 มีความคิด ความรู้สึก และ ความเชื่อที่ดี แสดงพฤติกรรม ตอบสนองต่อบุคคล ตาม สถานการณ์ต่างๆ ได้ดี	สร้างจิตสำนึกให้ ผู้เรียนรู้บทบาทและ หน้าที่ของตัวเองและ ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด	ฝึกฝนให้ผู้เรียนเคารพ กติกา ร่วมกันวิเคราะห์ แก้ปัญหาของชุมชน ด้วยการลงมือทำ	พัฒนาความสามารถ ของผู้เรียนให้เป็นผู้มี อิสระทางความคิด คิด วิพากษ์ แสดงทางเลือก อย่างมีเหตุผล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสังกัดเทศบาล” พบว่าการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสังกัดเทศบาลสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง รวมทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ คือ 1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (Being Democratic) 2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม (Understanding Cross-Cultural Society) 3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ (Being Honest and Responsible) 4) มีใจเป็นธรรม (Being Fair) 5) มีทัศนคติในเชิงบวก (Having Positive Attitude) 6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (Adoring the Nation, Religion, and the King) 7) มีจิตสาธารณะ (Having Public Mind) ซึ่งมีตัวแปรรวมทั้งสิ้น 49 ตัวแปร

2. แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล มีจำนวนทั้งหมด 147 แนวทางการปฏิบัติ โดยแบ่งเป็นแต่ละองค์ประกอบคือ 1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (Having equity and equality) มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 48 แนวทาง 2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม (Understanding Cross-Cultural Society) มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 24 แนวทาง 3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ (Being Honest and Responsible) มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 15 แนวทาง 4) มีใจเป็นธรรม (Being Fair) มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 21 แนวทาง 5) มีทัศนคติในเชิงบวก (Having Positive Attitude) มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 15 แนวทาง 6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (Adoring the Nation, Religion, and the King) มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 15 แนวทาง 7) มีจิตสาธารณะ (Having Public Mind) มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 9 แนวทาง สรุปได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 สรุปจำนวนแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล 2) เพื่อทราบแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้วิจัยได้ ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง จากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยและเว็บไซต์ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) มาสังเคราะห์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ปรีกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับแก้ตามคำแนะนำ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษาในระดับผู้บริหารระดับสูง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) โดยผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive samplings) ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและผลการสัมภาษณ์มาสร้างตัวแปรปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง มาจัดทำเครื่องมือวิจัยในลักษณะของแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองจำนวน 130 ข้อ และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ ที่เรียกว่า IOC (Index of Item Objective Congruence) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ที่ค่าระหว่าง 0.6 – 1.0 และตัดข้อคำถามรวมทั้งปรับปรุงข้อความตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เหลือข้อคำถาม 114 ข้อ นำเครื่องมือการวิจัยที่ได้ปรับแก้ตามผู้เชี่ยวชาญแนะนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 40 คน นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability)

ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(Coefficient) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.98 นำเครื่องมือการวิจัย ที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง จากผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่าย 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมที่ใช้ในองค์ประกอบ โคมเรย์และลี (Comrey and Lee) เสนอแนวทางในการพิจารณาจำนวนตัวอย่างที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืนมา 88 เทศบาล รวม 352 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85% จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principle component analysis: PCA) โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ซึ่งเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบ พิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) ซึ่งมากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นๆ ไป และอธิบายตัวแปรตั้งแต่ 5 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) ใช้สถิติตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันโดยพิจารณาค่า KMO and Bartlett's Test โดยค่า Kaiser-Meyer- Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และสถิติทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ได้ผลการทดสอบ KMO Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy ของข้อมูลที่เก็บได้จากการวิจัยได้เท่ากับ .961 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.8 แสดงว่าข้อมูลชุดนั้นสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีมาก ดังนั้นข้อมูลนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดี การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยค่าสถิติทดสอบ Bartlett's of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ (sig 0.00<0.05) หลังจากนั้นพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่มีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (eigen value) 1 ขึ้นไป ได้จำนวนองค์ประกอบ (component) ทั้งหมด 17 องค์ประกอบนำไปหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax method) และการเลือกตัวแปรซึ่งจากจำนวนตัวแปรในแต่ละตัวบ่งชี้ที่ต้องมีตัวแปรบรรยายตัวบ่งชี้ นั้น ๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งพบว่า ได้ 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 49 ตัวแปรโดยองค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 16 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 8 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 7 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 6 มีตัวแปรบรรยายจำนวน

5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 7 มีตัวแปรบรรยายจำนวน 3 ตัวแปร นำผลการการวิเคราะห์ตั้งชื่อ องค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างองค์ประกอบ คือ 1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน 2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม 3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ 4) มีใจเป็นธรรม 5) มีทัศนคติในเชิงบวก 6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 7) มีจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 3 หาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล โดยทำการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และสรุป ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และข้อค้นพบการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นโดยใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis) นำมาสรุปแนวปฏิบัติของแต่ละองค์ประกอบ กำหนดจำนวนแนวปฏิบัติในแต่ละรายการไว้ที่ 3 แนวปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล” สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง รวมทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ คือ 1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน 2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม 3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ 4) มีใจเป็นธรรม 5) มีทัศนคติในเชิงบวก 6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 7) มีจิตสาธารณะ ซึ่งมีตัวแปรรวมทั้งสิ้น 49 ตัวแปร

2. แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง มีจำนวนทั้งหมด 147 แนวทางการปฏิบัติ โดยแบ่งเป็นแต่ละองค์ประกอบคือ 1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยมีประเด็นองค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ การอยู่อย่างมีสันติ มีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน, นำหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน, ใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับ, ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของศาสนา, ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ, มีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างบุคคล, รู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพนับถือ เชื่อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่างๆ ด้วยความเต็มใจ, ได้รับความร่วมมือและการการยอมรับจากบุคคลอื่นเพื่อให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้, ปฏิบัติตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตนและสังคม, แสดง

ความตั้งใจที่แท้จริง ที่จะรับฟัง และเข้าใจผู้พูด, ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน, สามารถสื่อสารและแสดงถึงลักษณะของสิ่งๆ หนึ่งที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่ายและมีความเป็นเอกภาพ เอกลักษณ์ในตัวของมันเอง, ให้ความเคารพ นอบน้อม เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา, มีความรู้ความเข้าใจศกศึกษาและกฎเกณฑ์ทางสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามครรลองของสังคม, สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้, มีความกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดาผู้มีอุปการะคุณมีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 48 แนวทาง 2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรมโดยมีประเด็นองค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ พูดแสดงความรู้สึกเห็นของตต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การฟัง ได้อย่างมีเหตุมีผล, สามารถตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้ตอบใช้ความคิด นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานสรุปหาคำตอบได้, สนใจข่าวสารและกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น, เข้าใจถึงความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับทั่วโลก, ปฏิบัติงานสำเร็จทันเวลาและทันต่อเหตุการณ์ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา, ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถแยกแยะอุปสรรคทั้งหลายด้วยทัศนคติเชิงบวก, สามารถประยุกต์ความรู้ที่มี นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้, สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 24 แนวทาง 3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ โดยมีประเด็นองค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ประพฤติตนงดเว้นการโกหก การคดโกง หรือการลักขโมย, มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภารกิจหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด, มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร และความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ, มีความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ทุกๆเรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตรประจำวันของตนเอง, ปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 15 แนวทาง 4) มีใจเป็นธรรม โดยมีประเด็นองค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี, สามารถมองปัญหาได้ในฐานะสมาชิกของสังคมโลกาภิวัตน์ได้, สามารถการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย อย่างมีเหตุมีผลและสร้างสรรค์, มีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลืองาน ประณีประนอมรวมทั้งการให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อบุคคลที่ทำงานร่วมกัน, เป็นผู้มีความเที่ยงธรรมชอบธรรม มีเหตุผลและมีความรู้ลึกซึ้งดีชอบ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน, รู้บทบาทสถานภาพที่ตนควรปฏิบัติในการงานและงานที่ต้องกระทำว่าต้องปฏิบัติอย่างไรกลุ่มคนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่, สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องใดควรเชื่อไม่ควรเชื่อ และสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 21 แนวทาง 5) มีทัศนคติในเชิงบวก โดยมีประเด็นองค์ประกอบของ

ปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ สามารถถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกให้ผู้อื่น ได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ, เป็นผู้ที่มีความรู้สึก ความคิดหรือความเชื่อ ที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมตอบสนองของบุคคลในเชิงบวก, รู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข, เป็นผู้ที่คิดถึงแต่สิ่งที่ดีและนำรื่นรมย์ จิตใจที่เป็นเชิงบวก คิดถึงแต่ความสุข ความยินดี ต่อทุกๆ สถานการณ์, มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมและเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 15 แนวทาง 6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยมีประเด็นองค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์, แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระราชกรณียกิจ, รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข, ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ, ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 15 แนวทาง 7) มีจิตสาธารณะ โดยมีประเด็นองค์ประกอบของปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล เอื้ออาทรกันโดยไม่หวังผลตอบแทน, มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือชุมชน, มีความคิด ความรู้สึก และความเชื่อที่ดี แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อบุคคล ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 9 แนวทาง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่ค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อความชัดเจนและนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

1.1 ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ประกอบไปด้วย 1) มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน 2) มีความเข้าใจต่อสังคมต่างวัฒนธรรม 3) มีความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ 4) มีใจเป็นธรรม 5) มีทัศนคติในเชิงบวก 6) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 7) มีจิตสาธารณะ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ละปัจจัยล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ เชื่อมโยง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของอานันท์ ปันยารชุน มีความเห็นว่าการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองควรมีลักษณะเป็นการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ

ด้านสิทธิหน้าที่พลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับวัย โดยให้เด็กฝึกฝนและฝึกปฏิบัติ เรียนรู้จากตัวอย่างที่ดี เช่น รู้จักเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ เคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของสังคมและเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งจะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกในสิทธิหน้าที่ รู้จักความเป็นประชาธิปไตยและพัฒนาบุคลิกภาพ ประชาธิปไตยของตนเองและส่วนรวม และสอดคล้องกับแนวความคิดของ Professor Bernard Brick ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า พลเมืองที่ดีโดยเน้นความสำคัญที่ประชาธิปไตยยุคใหม่ ซึ่งจะ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและ ศิลธรรม 2. ต้องมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน 3. ต้องมีความรู้ในเรื่องการเมือง จุดมุ่งหมายของ การเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองไว้ว่า เพื่อความมั่นคง และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่ เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการส่งเสริมให้ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาของนักเรียนให้เป็นพลเมืองในลักษณะมีความ กระตือรือร้น (Active Citizen) และในการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียนแต่ละคน โรงเรียนและสังคมต้องเข้ามามีส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับท้องถิ่นและชุมชนใกล้โรงเรียน และ สอดคล้องกับแนวความคิดของ Citizenship ให้ความเห็นที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวโดยเห็นว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีต้องมี 4 ประการสำคัญ ดังนี้ 1. ความคิดรวบยอด 2. ค่านิยมและแนวทางปฏิบัติ 3. ทักษะและความสามารถ 4. ความรู้และความ เข้าใจ และสอดคล้องกับแนวความคิดของ HKEID ได้ให้ข้อสรุปว่าพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมใน ศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะดังนี้ 1. มีความสามารถที่มองปัญหาและแก้ปัญหาได้ในฐานะของคนใน สังคมโลกาภิวัตน์ 2. มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบหน้าที่และ บทบาทของตนเอง 3. มีความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับ และอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม 4. มีความสามารถที่คิดในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ (critical way) และคิดอย่างเป็นระบบ 5. มี เจตนาธรรมที่จะแก้ปัญหาคความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี 6. มีเจตนาธรรมที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและ อุปนิสัยการบริโภคให้เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 7. มีความสามารถที่จะรับรู้และปกป้องสิทธิ ของมนุษยชาติ สิทธิสตรีและสิทธิของชนกลุ่มน้อย 8. มีเจตนาธรรมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรม ทางการเมืองทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

1.2 ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล เมืองส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเรื่องของคุณธรรม ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าคุณธรรม จริยธรรมนับได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มี คุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพ นั้นๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อ

ตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย สอดคล้องกับคำกล่าวของระเมธีธรรมาภรณ์ ประยูร ชมมจิตโต กล่าวว่า คุณธรรมคือคุณสมบัติที่ดีของจิตใจ ถ้าปลูกฝังเรื่องคุณธรรมได้จะเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในด้านอื่นๆให้ดีขึ้นต่อไป โดย และยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ Professor Bernard Crick ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าพลเมืองที่ดีโดยเน้นความสำคัญที่ ประชาธิปไตยยุคใหม่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1. ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและศีลธรรม 2. ต้องมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน และ 3. ต้องมีความรู้ในเรื่องการเมือง

2. แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

2.1 แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลส่วนใหญ่มีจุดเน้นในเรื่องของการสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนรับบทบาทและหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เพราะผู้เรียนถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญ การขับเคลื่อนการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจะมีประสิทธิภาพได้ดีที่สุดต้องเริ่มต้นตั้งแต่การสร้างความตระหนักและแรงจูงใจของผู้เรียนให้เห็นความสำคัญก่อนเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่านซึ่งมีความเห็นตรงกันว่า การสร้างความเข้าใจ แรงจูงใจ แรงบันดาลใจให้นักเรียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอันจะนำไปสู่พัฒนาตนเองต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของอนุสรณ์ กาลศิษฐ์ กล่าวถึงความตระหนักว่า หมายถึง ความสำนึกซึ่งบุคคลเคยมีการรับรู้หรือเคยมีความรู้มาก่อน เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความสำนึกหรือความตระหนักขึ้น ความตระหนักมีความหมายเหมือนกับความสำนึกเป็นสภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาต่าง ๆ อันเกิดจากความรู้และความสำนึกต่างๆ มาแล้ว โดยมีการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญของตนที่มีต่อสิ่งนั้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ทนงศักดิ์ ประสภกิตติคุณ ได้สรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนัก ไว้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักคือ 1. ประสบการณ์ที่มีต่อการรับรู้ 2. ความเคยชินต่อสภาพแวดล้อม จะมีผลทำให้บุคคลตระหนักหรือไม่ตระหนักต่อสิ่งที่เกิดขึ้น 3. การเอาใจใส่และการให้คุณค่า ถ้ามนุษย์ใส่ใจในเรื่องใดมากก็จะมี ความตระหนักในเรื่องนั้นมากขึ้น 4. ลักษณะและรูปแบบของสิ่งเร้า ถ้าสิ่งเร้าสามารถทำให้ผู้พบเห็นเกิดความสนใจย่อมทำให้ผู้พบเห็นเกิดการรับรู้และการตระหนักมากขึ้น 5.ระยะเวลาและความถี่ในการรับรู้ถ้ามนุษย์ได้รับการรับรู้บ่อยครั้งหรือนานเท่าไรจะทำให้มีโอกาสเกิดความตระหนักมากขึ้นเท่านั้น

2.2 จากผลการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย การวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนผู้สนับสนุนปัจจัยต่างๆ เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารคือแกนหลักของโรงเรียน ในการนำพากิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ หากผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจและมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ก็สามารถส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของสมพงษ์ เกษมสิน(2526 : 4) ที่กล่าวไว้ว่าการบริหารมีความสำคัญและเติบโตมาพร้อมกับการดำรงชีพของมนุษย์ และช่วยให้นักบริหารอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข จำนวน ประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้องค์กรต่างๆ ต้องขยายงานด้านการบริหารให้กว้างขวาง ยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและวิทยาการ (Technology) ในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการบริหารยังเป็นวิธีการที่สำคัญที่จะนำ สังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า และจะช่วยชี้ให้ทราบถึงแนวโน้มของความเจริญ และความเสื่อม ในอนาคต ความสำเร็จของการบริหารจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทาง การเมือง (Political Sociocultural Factor Environment) รวมทั้งการมีลักษณะต้องใช้ในการวินิจฉัยสังการ เป็นเครื่องมือแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหาร ดังจะเห็นได้ว่า ชีวิตประจำวันของมนุษย์แม้แต่ในครอบครัวหรือในองค์กร ย่อมมีส่วนเกี่ยวพันกัน การบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการบริหารจึงมีความจำเป็นต่อการดำรงชีพอย่างชาญฉลาด นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารและจัดการศึกษาของ ผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิมคือ ศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้มีความรู้เรื่องปฏิรูปการศึกษา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นผู้นำทางวิชาการ ในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน มีมนุษยสัมพันธ์กับทุกคน เป็นนักประสานงานที่ดี บริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและการครองตนที่ดี มีความซื่อสัตย์ และโปร่งใสและสอดคล้องกับงานวิจัยของชาวลิต สุไลมานให้ข้อเสนอในงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะที่พึงปรารถนาของผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนเพื่อความเป็นพลเมืองคือ ผู้บริหารต้องสนับสนุนครูให้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้กว้างขวางขึ้น, พัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้ปรากฏอยู่ในโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ, ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของคนไทยซึ่งเคยเป็นประเด็นสำคัญที่กระทรวงศึกษาธิการเคยรณรงค์อยู่ในโรงเรียนทั่วประเทศ มีใจความสำคัญคือให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด อดทน และอดกลั้นต่อ

สิ่งเข้ยว่น นอกจากน้ีสำนกงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารที่เหมาะสมแก่การพัฒนาผู้เรียนเพื่อความเป็นพลเมืองจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับกรมการสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความปลอดภัยของผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำในลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ และที่สำคัญอีกด้านของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีคือลักษณะประจำตน หรือที่เรียกกันว่าการครองตน คือการมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจากการอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรมจริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

2.3 จากผลการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนครูผู้สอน คือกลไกสำคัญในการสร้างให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เนื่องจากครูคือผู้ที่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลาของการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ถึงแม้จะถือกันว่าคุณครูปัจจุบันคือยุคของเทคโนโลยีสื่อสาร ซึ่งมีความพยายามนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนที่เน้นกิจกรรม เน้นกระบวนการเรียนรู้แต่ครูผู้สอนก็ยังคงมีความสำคัญสำหรับนักเรียนในฐานะที่พึ่งทางด้านภูมิรู้และภูมิธรรม แม้ว่าครูอาจจะไม่ได้รับการกล่าวถึงในฐานะปฐนียบุคคลคือบุคคลที่ควรบูชาเช่นแต่เดิม แต่ในฐานะของผู้อำนวยความสะดวกแก่การเรียนการสอนของนักเรียน หรือกัลยาณมิตรของศิษย์แต่ครูก็ยังคงเป็นผู้ยกระดับจิตวิญญาณหรือผู้นำทางวิญญาณของศิษย์ตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุอยู่ตลอดไปมีข้อเสนออยู่จำนวนมากเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูสำหรับการทำหน้าที่พัฒนาศิษย์ให้เป็นคนดีของสังคม สอดคล้องกับแนวความคิดของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เห็นว่าลักษณะของครูที่เหมาะสมกับการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะของความเป็นพลเมืองดี ดังนี้ คือ 1. มองเห็นภาพของงานตลอดแนว ได้แก่ 1.1 รู้ขั้นตอนของการทำงาน 1.2 รู้ลักษณะของงาน (ยาก

หรือง่าย) 1.3 จัดนักเรียนให้เหมาะสมกับงาน 2. รู้จุดประสงค์ของงานว่าทำเพื่ออะไร 3. มีความสามารถกระตุ้นและเสริมแรง ได้แก่ 3.1 รู้วิธีและสามารถเร้าความสนใจ กระตุ้นเสริมแรงให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและเสนอผลงาน 3.2 เสริมแรงทันทีที่นักเรียนตอบถูก 4. มีความสามารถในการประเมิน ตรวจสอบ รายงานผลและนำไปใช้ได้แก่ 4.1 รู้วิธีประเมิน วิธีตรวจสอบผลงาน 4.2 สร้างหรือเลือกเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสม 5. รู้พื้นฐานและความสามารถของนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่ 5.1 รู้ความสามารถ ความถนัดของนักเรียน 5.2 รู้จักเด็ก (จุดเด่น จุดด้อย) 6. มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ ในการทำงานกลุ่มให้นักเรียนได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ 6.1 กระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม ตามบทบาทหน้าที่ 6.2 วางแผนจัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม 7. มีความสามารถในการเลือกสถานการณ์ออกแบบบันทึก การจัดทำข้อมูลและนำไปใช้ได้เหมาะสม 8. มีความสามารถในการสื่อสารความหมายและการใช้คำถามกระตุ้นชี้แนะได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

2.4 แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลหลายแนวทางจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถเข้าถึงความรู้และข้อมูลต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง สอดคล้องกับแนวความคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิม เสนอหลักการการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มพูน ความเป็นพลเมืองที่ดีดังนี้คือ 1. ออกแบบพฤติกรรม การเรียนรู้ให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติ แล้วนักเรียนสรุปความรู้เองโดยครูคอยช่วยกระตุ้น หรือชี้แนะ 2. เลือกกิจกรรม วิธีการ ความซับซ้อนของเรื่องให้เหมาะสมกับนักเรียน 3. กิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมขั้นแรกควรเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนในชั้นสูงขั้นควรให้กิจกรรมที่มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า 4. มองภาพของงานให้ตลอดแนวโดยรู้ลักษณะงานของเป็นขั้นเป็นตอนชัดเจน 5. ใช้เทคนิคหลายแบบเพื่อเร้าความสนใจนักเรียนอยู่ตลอดเวลา 6. จัดกิจกรรมที่เน้นสาระสำคัญต่อเนื่อง ไม่กระโดดข้ามไปข้ามมา 7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถจัดอย่างบูรณาการได้ทุกกลุ่มประสบการณ์ และสอดคล้องกับโครงการการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย กองวิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้รวบรวมรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ในด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้จำนวนหนึ่ง ได้แก่ การสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้สถานการณ์จำลองการใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน การใช้สื่อของจริง ของจำลอง และสื่อสมัยใหม่ การใช้เพลง การวาดภาพ การเล่านิทาน นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองมีหลายวิธี โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้ตามลักษณะเด่นของการสอนนั้น ได้แก่ 1. การใช้กิจกรรมกลุ่ม หรือการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ 2. การเรียนโดยการใช้สื่อการสอน เช่น การใช้ข่าว ใช้ของจำลอง และสื่อ

สมัยใหม่อื่น 3.การให้นักเรียนกระทำกิจกรรมเช่นการวาดภาพ การเล่านิทาน 4. การกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งกระบวนการเรียนการเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองมีหลากหลายวิธี แต่ละวิธีนั้นสามารถช่วยยกระดับความรู้ ทักษะคิดและความตั้งใจที่จะกระทำกิจกรรมตามหน้าที่ของความเป็นพลเมืองของเยาวชนได้ ขอเพียงแต่ครูต้องรู้และต้องเข้าใจการใช้วิธีการต่างๆอย่างเหมาะสม โดยหลีกเลี่ยงการสอนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งด้วยเวลาที่ยาวนาน หากจะกล่าวแบบกำปั้นทุบดินตามยุคสมัยก็คือ ควรใช้การสอนแบบใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั่นกลาง แต่อย่างไรก็ตาม การสอนด้วยวิธีอื่นในลักษณะเน้นความสำคัญของครูก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่อาจทิ้งไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม มีทักษะคิดที่ดีต่อการกระทำความดี การได้รับคำสอนจากต้นแบบที่ดีมีคุณธรรมก็เป็นเรื่องจำเป็นเช่นเดียวกัน หากพิจารณาในเชิงดัชนีบ่งชี้การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองได้แก่ หลักของบรรยากาศที่เปิดกว้าง หลักของการมีส่วนร่วมจากคณาจารย์ นักเรียน และชุมชน หลักการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและชุมชน หลักการเรียนและจัดหลักสูตรแบบข้ามรายวิชา ข้ามกิจกรรม และหลักการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเหตุการณ์จริงในสังคม

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ดังนี้

1. สถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน โดยจัดให้เป็นสาระสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล
2. สถานศึกษาควรมีการทำแผนยุทธศาสตร์หรือแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี โดยจัดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ กำหนดบทบาทของผู้เรียนให้สอดคล้องตามปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอย่างเหมาะสมและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
3. สถานศึกษาควรกำหนดจุดมุ่งหมายภารกิจการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยเน้นความตระหนักและความสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นต้นแบบของผู้เรียน
4. ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เน้นการปฏิบัติจริงในสังคมภายในและภายนอกสถานศึกษา

5. ครูผู้สอนควรมีการประเมินพฤติกรรมความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยทำให้ได้สารสนเทศในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในแต่ละระดับชั้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร
2. วิจัยพฤติกรรมความเป็นพลเมืองของผู้เรียนเพื่อให้มีข้อมูลเฉพาะบริบทตรงตามธรรมชาติของผู้เรียน ทำให้สามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองได้ตรงตามปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล
3. พัฒนาแบบวัด แบบประเมินพฤติกรรม ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน
4. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ . กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546.
- ทิพย์พพร ดันตีสุนทร. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2554.
- ชนสวรรค์ เจริญเมือง. แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังวิชา, 2548.
- _____. แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง. นนทบุรี: โรงพิมพ์คลังวิชา, 2549.
- ธีระ รุญเจริญ. ผู้ความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2549.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ประเวศ วะสี. การพัฒนาการศึกษาในอนาคต ในแนวทางการพัฒนาการศึกษาในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535.
- ปริญญา เทวานมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างเสริมสุขภาพ, 2555.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์ องค์การทางการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, 2545.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- สมพงษ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ. สังคมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- สมยศ นาวิการ. ความสำเร็จทางการบริหาร (Managerial Achievement). กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2546.
- สมาน อัสวภูมิ. การศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาการพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ รุ่นที่ 1. กรุงเทพฯ: สกศ. ภาพพิมพ์, 2549.
- สถาบันนโยบายการศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา. แนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา, 2557.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “สถิติอาชญากรรม 5 กลุ่ม.” รายงานข้อมูลสถิติกระบวนการยุติธรรม ประจำปี 2550 – 2554, 2554.

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2557. เข้าถึงได้จาก <http://old.rmutto.ac.th/fileupload /%E0%B8%84A3.pdf>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ, 2548.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. วิเคราะห์เด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: บางกอกบลู๊ค, 2588.

อนเนก เหล่าธรรมทัศน์. การเมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2554.

อุทัย หิรัญโต. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2523.

อรุณ จันทวานิช. แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค, 2547.

ภาษาต่างประเทศ

Barbara, Tabachnik G., and Linda S. Fidell. **Using Multivariate Statistics**. New York: Harper and Row, 1983.

Best, John W. **Research in Education**. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1970.

Comrey, Andrew L., and Howard B. Lee. **A First Course in Factor Analysis**. 2 nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1992.

Cronbach, Lee J. **Essentials of Psychological Testing**. 4th ed. New York: Harper and Row Publishers, 1984.

Davis, L.T. “Motive and motivation: social context, civic orientation ,and political behavior.” Dissertation , Ph.d. Political science, The University of Chicago, 2005.

Eston, D., and J. Dennis. **Children in political system**. NY: McgrawHill, 1969.

Heater, D. **Of Citizenship The civic ideal in word history**. London: Longman, 1990.

Likert, Rensis. **The Human Organization**. New York: McGraw-Hill, 1961.

Rush, M. **Political and society**. Ny: Prentice Hall, 1992.

Watson, R.J., and Lindgren, **Psychology of the Child and thd odolescent**. NY: McGraw-Hill, 1979.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ผู้เชี่ยวชาญสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1.	รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและกิจการนิสิต วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยพะเยา
2.	ดร.วิทยา ศรีชมพู่	ผู้อำนวยการ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
3.	ดร.ชนะสิทธิ์ ศิริวรรณ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนสตรีรัตนบุรี
4.	ดร.เฉลียว ยาจันทร์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนบางบัวทอง
5.	ดร. คำรงค์ ศรีอร่าม	ผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี
6.	ดร. จันทนี เจริญศรี	อาจารย์สาขาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7.	ดร.บรรเจตพร สู่แสนสุข	รองผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมการจัด การศึกษา สพฐ.
8.	ดร.ถวิลวดี บุรีกุล	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
9.	ดร.กฤษฏี เพ็ชรทวีพรเดช	ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนบดินทรเดชา อาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา

ที่ ศธ 0520.203.2 / 317

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

28 มีนาคม 2559

เรื่อง ขอสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน ดร.วิทยา ศรีชมภู

ด้วย นางสุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก รหัสนักศึกษา 55252926 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติ ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมและมีองค์ความรู้เกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญให้นักศึกษา สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์ / โทรสาร 034 - 219136

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ที่ ศธ 0520.203.2 / 598

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑๑ เมษายน 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สมทรง สิทธิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางสุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก รหัสนักศึกษา 55252926 นักศึกษาระดับปริญญาตรี
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ได้รับอนุมัติคุณวุฒิบัตรเรื่อง “ปัจจัยและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์)

รองหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
ปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ฝ่ายธุรการ

โทรศัพท์ / โทรสาร 0-3421-9136

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1	ดร.สมทรง สิทธิ	อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2	ดร.รัชชัยย์ ศรีสุวรรณ	ผู้แทน ก.ค.ศ. นายก ส.บ.ม.ท ผู้อำนวยการ โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง จังหวัดราชบุรี
3	ดร.อราม สุวรรณชัยรม	ผู้อำนวยการกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
4	ดร.พริ้มเพรา วราพันธุ์พิพิธ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาลท่าพระ สังกัดเทศบาลตำบลท่าพระ จังหวัดขอนแก่น
5	ดร.ชเกียรติกมล ทองงอก	ครู วิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนเทศบาลวารินวิชาชาติ สังกัดเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

สรุปค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน
เกี่ยวกับตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
1	มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล เอื้อ อาหารกันโดยไม่หวังผลตอบแทน	1	1	1	1	1	1
2	มีโอกาสในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน	1	1	0	1	1	0.8
3	มีโอกาสในการคัดเลือกสถานักเรียน และการกำหนดนโยบายทั้ง โดยทางตรง และทางอ้อม	1	1	0	0	1	0.6
4	มีความคิด ความรู้ดี และความเชื่อที่ดี และแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อ บุคคล และสถานการณ์ ต่างๆ ได้ดี	1	1	0	1	1	0.8
5	เคารพในสิทธิและการตัดสินใจของผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	1	1	1	1	1	1
6	มีสิทธิและความรับผิดชอบที่ถูกกำหนด โดยกฎหมายเข้าใจบทบาทและหน้าที่ ของตนในสังคม	1	1	0	0	1	0.6
7	มีความสามัคคี ประองดองในหมู่คณะ และภูมิใจ เชิดชูความเป็นไทย	1	1	0	1	1	0.8
8	ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
9	มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับ สถาบันพระมหากษัตริย์	1	1	1	1	1	1
10	รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	1	1	1	1	1	1
11	แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติ และเผยแพร่พระกรณียกิจ	1	1	1	1	1	1
12	ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็น พระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญ เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์	1	1	1	1	1	1
13	รู้บทบาทสถานภาพที่ตนควรปฏิบัติใน การงานและงานที่ต้องกระทำว่าต้อง ปฏิบัติอย่างไรกลุ่มคนหรือสังคมที่ตน อาศัยอยู่	1	1	0	1	1	0.8
14	เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม ชอบธรรม มี เหตุผลและมีความรู้สึกผิดชอบ ปฏิบัติ ต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน	1	1	0	1	1	0.8
15	สามารถมองปัญหาได้ในฐานะสมาชิก ของสังคมโลกาภิวัตน์ได้	1	1	1	1	1	1
16	สามารถการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญใน ชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย อย่างมีเหตุมีผลและสร้างสรรค์	1	1	1	1	1	1
17	มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหา ความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี	1	1	0	1	1	0.8

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
18	มีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลือ งาน ประนีประนอมรวมทั้งการให้ข้อมูล ที่ชัดเจนต่อบุคคลที่ทำงานร่วมกัน	1	1	0	1	1	0.8
19	สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสกับผู้ร่วมงานอยู่เสมอ	1	1	0	1	1	0.8
20	รู้สึกนับถือตนเอง มีความเคารพยอมรับ ในตนเองว่ามีความสำคัญ และเชื่อมั่นใน ตนเอง	-1	0	0	0	1	0
21	เห็นคุณค่าในตนเอง เป็นคนเข้มแข็ง มั่นคง มีความสามารถ มีความสามารถที่ จะกระทำการต่างๆ ได้ดี	-1	1	0	1	0	0.2
22	มีความรู้สึกถึงคุณค่าที่บุคคลอื่นมีต่อตน	1	0	1	0	0	0.4
23	คิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล คิด ตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช้อคติหรือ อารมณ์ของตนเองเป็นสำคัญ	1	1	0	1	1	0.8
24	รับรู้ต่อความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจ ผู้อื่น ทำให้รับรู้สถานการณ์ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี	0	0	1	0	1	0.4
25	สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องใดควรเชื่อไม่ ควรเชื่อ และสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ	1	1	1	1	1	1
26	รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากความต้องการของตนเอง และจาก สภาพแวดล้อมสังคมนรอบตัว	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
27	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะ แวดล้อมของสังคมให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างมีความสุข	1	1	1	1	1	1
28	รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่าง ประหยัด นำกลับมาใช้ซ้ำให้เกิด ประโยชน์ได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	1	1	0	1	1	0.8
29	รู้จักซ่อมแซมและบำบัดฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติให้มีอายุการใช้งาน ได้ยาวนาน	1	1	1	1	1	1
30	รู้จักรับผิดชอบ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อการ กระทำความชั่ว และปฏิบัติตาม หลักธรรม	1	1	1	1	1	1
31	ประพฤติปฏิบัติ กระทำแต่สิ่งที่ดี ทั้ง ทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ ตาม คุณธรรมที่มีในจิตใจ	1	1	0	1	1	0.8
32	มีความรู้และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ที่เรียน	-1	1	1	1	0	0.4
33	รู้จักความถนัดความสามารถ จุดเด่น จุด ด้อยของตนเองในการทำงานด้านต่างๆ	-1	1	1	0	0	0.2
34	สามารถทำงานต่างๆได้ด้วยตนเอง มีการ ฝึกฝนการทำงาน จนงานสำเร็จตาม เป้าหมาย	0	1	1	1	1	0.8
35	สามารถศึกษาความรู้จากสื่อและแหล่ง เรียนรู้ต่างๆนำมาเชื่อมโยงกับชีวิตและ การดำเนินชีวิตในอนาคตได้	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
36	สร้างสรรค์ความคิดใหม่ที่คุ้มค่า และ ประเมินผลความคิดของตนเอง เพื่อ ปรับปรุงและเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ ของตนอยู่ตลอดเวลา	1	1	0	1	1	0.8
37	สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและ เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี	1	1	1	1	1	1
38	มีความตระหนักและเห็นใจในสวัสดิ ภาพของผู้อื่นในสังคมได้ดี	1	1	1	1	1	1
39	เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็งไม่ทอดยต่อ อุปสรรค มุ่งมั่นทำงานให้บังเกิดผลดีโดย ไม่ให้อื่นเดือดร้อน	1	1	1	1	1	1
40	มีความสามารถที่จะเข้าใจ ยอมรับและ อดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ของตนได้ดี	1	1	1	1	1	1
41	ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ และมีความซื่อสัตย์สุจริต	0	1	0	0	1	0.4
42	ปฏิบัติงาน ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และ ช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วย ความราบรื่น	1	1	0	1	1	0.8
43	ปฏิบัติงานสำเร็จทันเวลาและทันต่อ เหตุการณ์ ภายใต้สถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	1	1	1	1	1	1
44	เข้าใจถึงความแตกต่างกันระหว่าง วัฒนธรรมทั้งในระดับพื้นที่และระดับ ทั่วโลก	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
45	สามารถตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้ตอบใช้ ความคิด นำความรู้และประสบการณ์ เดิมมาเป็นพื้นฐานสรุปหาคำตอบได้	1	1	0	1	1	0.8
46	พุดแสดงความรู้สึก ความเห็นของตนต่อ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การ ฟัง ได้อย่างมีเหตุมีผล	1	1	1	1	1	1
47	มีพฤติกรรมที่แสดงออกมาในเชิง สร้างสรรค์ เชิงบวก เพื่อความถูกต้อง เหมาะสม ให้เกียรติ ตามกาลเทศะ	1	1	1	1	1	1
48	เป็นผู้ที่มีความเพียร ขวนขวายในสิ่งที่ กระทำ รักก้าวหน้า และรู้จักรับผิดชอบ หน้าที่ได้ดีที่สุด	1	1	0	1	1	0.8
49	รับฟังและยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่นให้โอกาสผู้อื่นได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน	1	1	1	1	1	1
50	มีนิสัยใฝ่รู้ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ เสมอ	1	1	1	1	1	1
51	สามารถประยุกต์ความรู้ที่มี นำมาปรับ ใช้ในชีวิตประจำวันได้	1	1	1	1	1	1
52	สนใจข่าวสารและกระแสการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	1	1	1	1	1	1
53	เป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี มั่นคงทางจิตใจ ให้กำลังใจตนเองและผู้อื่น	1	1	0	1	1	0.8

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
54	มีความหวัง ความมุ่งมั่นที่จะหาวิธีบรรลุ เป้าหมายและพัฒนาแรงจูงใจเพื่อการ กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง	1	1	1	1	1	1
55	ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถแยกแยะอุปสรรคทั้งหลายด้วย ทัศนคติเชิงบวก	1	1	1	1	1	1
56	สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและพร้อมที่จะ เรียนรู้ไปตลอดชีวิต	1	1	1	1	1	1
57	รู้จักคิดและตัดสินใจได้อย่างอิสระไม่พึ่ง ข้อมูล ความเห็น หรือคำแนะนำจากคน อื่นเพียงอย่างเดียว	-1	1	1	0	1	0.4
58	เป็นบุคคลที่ไม่กลัวความล้มเหลว คิดสิ่ง ใดได้ก็จะลงมือทำทันที โดยไม่ประมาท	-1	1	1	1	0	0.4
59	สามารถทำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมใน วิสัยทัศน์ , ค่านิยม และทำงานร่วมกัน ได้จนประสบผลสำเร็จ	1	1	0	1	1	0.8
60	แสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่น ยอมรับในคุณค่าของตนเองได้	1	1	1	1	1	1
61	มีความพึงพอใจเมื่อเห็นเป้าหมายหลัก ที่ตั้งไว้บรรลุผล	-1	1	1	1	0	0.4
62	ประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้อื่น เดือดร้อนเสียหาย และสร้างประโยชน์ ให้แก่ผู้อื่นด้วย	1	1	0	1	1	0.8

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความสอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
63	ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก	1	1	1	1	1	1
64	ช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวม เสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข	1	1	1	1	1	1
64	บำเพ็ญประโยชน์ได้หลายวิธีตามโอกาสอันควร และควรปฏิบัติอยู่ตลอดเวลาจนเป็นนิสัย	1	1	1	1	1	1
66	ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังแรงกายแรงสมอง เสียสละ สิ่งที่ตนมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเพื่อแผ้ว ให้กับส่วนรวม	1	1	1	1	1	1
67	มีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคม แก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ร่วมกันกับคนในสังคม	1	1	1	1	1	1
68	มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม	1	1	1	1	1	1
69	ยอมรับในสิทธิและอำนาจในทางกฎหมาย ไม่ละเมิดอำนาจศาล	1	1	1	1	1	1
70	เป็นบุคคลในกฎหมาย ดำรงอยู่บนความเสมอภาคและความเป็นธรรม	1	1	1	1	1	1
71	ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎกติกาทางสังคม และศีลธรรมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
72	มีความรู้เท่าทันทั้งงานกฎหมายและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	1	1	1	1	1	1
73	มีความห่วงใยและเอื้ออาทรต่อกัน ก่อให้เกิด พันธะที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน ในทางที่ดี	1	1	0	1	1	0.8
74	มีความคิดปรารภนาดีให้ผู้อื่นมีความสุข ปราศจากความทุกข์	1	0	1	0	0	0.4
75	มีพฤติกรรมที่แสดงความสนใจ เอาใจใส่ ต่อการเรียนและมีสมาธิในการทำ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้	1	1	1	1	1	1
76	มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการมุ่งพัฒนา ด้านความรู้ เจตคติ และทักษะตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดในวิชาต่างๆ	1	1	0	1	1	0.8
77	มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ประพฤติ ตนงดเว้นการโกหก การคดโกง หรือ การลักขโมย	1	1	0	1	1	0.8
78	มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร และความซื่อสัตย์ ต่อประเทศชาติ	1	1	0	1	1	0.8
79	เห็นคุณค่าที่มาจากความเป็นอิสระและ ความสามารถของตนเอง	0	0	1	0	1	0.4
80	มีความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรม ต่างๆ ทุกๆเรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตร ประจำวันของตนเอง	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
81	มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภารกิจ หน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำไปแล้วเสร็จ ตามเวลาที่กำหนด	0	1	1	1	1	0.8
82	กระทำการใดๆที่ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้ง ทางกายและทางใจ	1	1	1	1	1	1
83	เข้าใจและให้ความเคารพต่อความ คิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีความแตกต่างจาก ความคิดเห็นของตัวเอง	1	1	1	1	1	1
84	ประพฤติปฏิบัติปฏิบัติต่อบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกัน หรือไม่เลือกปฏิบัติ	1	1	1	1	1	1
85	ปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคล ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์	1	1	1	1	1	1
86	ปฏิบัติตามกฎจราจร กฎระเบียบของ สถานศึกษา และการมีมารยาทใน โอกาส ต่างๆ	1	1	0	1	1	0.8
87	นำหลักคุณธรรมมาปฏิบัติตนตาม ระเบียบกติกาสังคม	1	1	1	1	1	1
88	รู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็นอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ฟุ่มเฟือย	1	1	1	1	1	1
89	รู้จักเก็บออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น ใช้ชีวิต ให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ของ ตน	-1	1	1	1	1	0.6

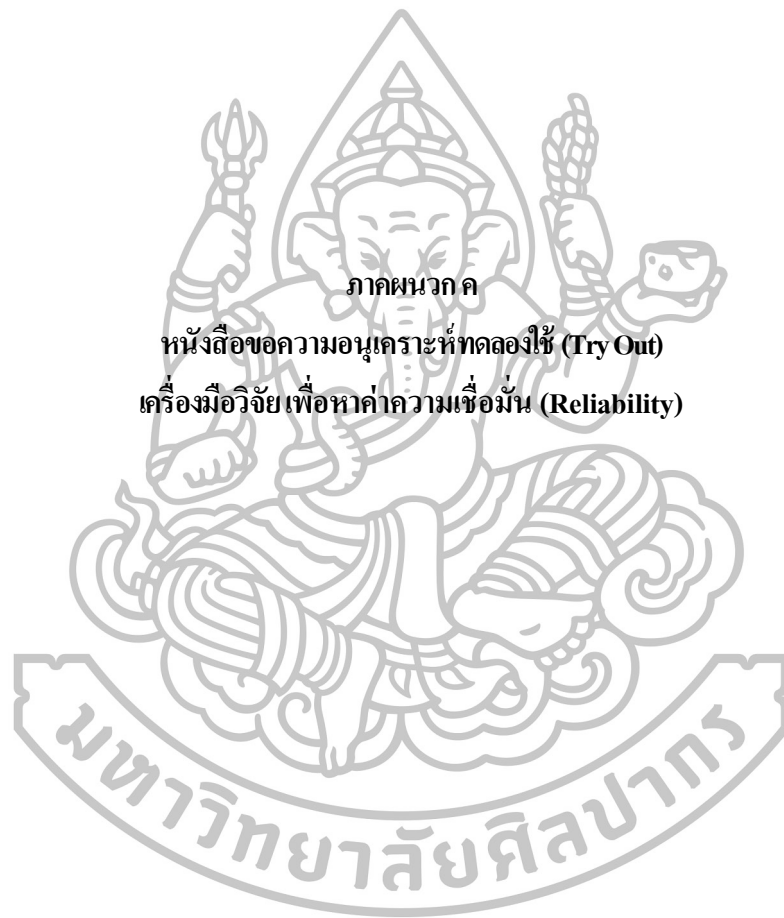
ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
90	ไม่ใช้ความรุนแรง ยุติปัญหา สามารถ เจรจาตกลงอย่างสันติภาพ	1	1	1	1	1	1
91	รักใคร่ปรองดองในหมู่เพื่อนและเพื่อน ไม่ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท	1	1	1	1	1	1
92	มีความเอาใจใส่และตั้งใจทำงาน มีความ อดทน ไม่ท้อแท้ถอดใจกับงานที่ได้รับ มอบหมาย	0	1	1	1	1	0.8
93	รีบเร่งทำงานด้วยความรวดเร็ว ว่องไว รอบคอบ ทำงานตรงเวลา และ เสร็จทันเวลา	1	1	1	1	1	1
94	เป็นผู้มีภูมิรู้ มีความเป็นผู้ใหญ่ทาง บุคลิกภาพและพฤติกรรมทางอารมณ์ที่ มั่นคง	1	1	0	1	1	0.8
95	เห็นคุณค่าของสภาวะแวดล้อมใน ท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่	1	0	1	1	1	0.8
96	มีความมั่นใจในระบอบประชาธิปไตย และปฏิบัติตามกระบวนการ ประชาธิปไตย	1	1	1	1	1	1
97	เป็นผู้มีความจริงใจ ไม่อคติ ไม่ใช่เล่ห์ เหลี่ยม หรือกลโกง	1	1	0	1	1	0.8
98	ปฏิบัติตน ปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา ตามระเบียบปฏิบัติ	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
99	มีพฤติกรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความ ไว้วางใจ และมีไมตรีจิต ต่อกัน ไม่ หวาดระแวง แกร่งใจกัน	1	1	0	1	1	0.8
100	เป็นผู้ที่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ปฏิบัติ ต่อผู้อื่นเหมือนที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติ ต่อตนเอง	1	1	1	1	1	1
101	เป็นผู้ที่รู้จักให้มากกว่ารับ โดยการแสดง น้ำใจต่อคนรอบข้างทุกครั้งที่มีโอกาส	1	1	1	1	1	1
102	รู้จักการใช้สิทธิและกระทำการอย่างใด อย่างหนึ่งอย่างอิสระและไม่กระทบต่อ สิทธิของผู้อื่น	1	1	1	1	1	1
103	ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจนก่อ ความเดือดร้อนต่อผู้อื่น	1	1	1	1	1	1
104	เป็นผู้ที่มองเห็นภาพในอนาคตที่จะเกิด ขึ้นกับตัวเอง และสังคม	1	0	0	1	0	0.4
105	รู้สึกนึกคิด รับรู้ มีความคิดรวบยอด ตระหนักต่อเหตุการณ์และสิ่งที่อยู่ รอบตัว	1	0	0	0	1	0.4
106	ชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ได้จากการ เรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือจาก การลงมือปฏิบัติ	1	1	1	1	1	1
107	มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ ในสังคมและเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
108	สามารถถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยน ความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือ ความรู้สึกให้ผู้อื่น ได้เข้าใจความหมาย ตามเจตนาที่ต้องการ	1	1	1	1	1	1
109	เป็นผู้ที่มีความรู้สึก ความคิดหรือความ เชื่อ ที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ตอบสนองของบุคคลในเชิงบวก	1	1	1	1	1	1
110	เป็นผู้ที่คิดถึงแต่สิ่งที่ดีและน่าชื่นชม จิตใจที่เป็นเชิงบวก คิดถึงแต่ความสุข ความยินดี ต่อทุกๆสถานการณ์	1	1	0	1	1	0.8
111	รู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับ อย่างเสมอภาคกัน สามารถดำรงชีวิตได้ อย่างสันติสุข	1	1	1	1	1	1
112	มีความเป็นอิสระ เข้าใจถึงความเป็น ส่วนตัวของแต่ละบุคคล เห็นคุณค่าใน ความเป็นคน	1	1	1	1	1	1
113	ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถี ประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมของศาสนา	1	1	0	1	1	0.8
114	นำหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ใน วิถีการดำรงชีวิตประจำวัน	1	1	1	1	1	1
115	ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและ เท่าเทียมกัน	1	1	1	1	1	1

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความสอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
116	สามารถสื่อสารและแสดงถึงลักษณะของสิ่งๆ หนึ่งที่ให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่าย และมีความเป็นเอกภาพ เอกลักษณะในตัวของตนเอง	1	1	1	1	1	1
117	ใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับของประเทศ	1	1	1	1	1	1
118	ให้ความเคารพ นอบน้อม เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา	0	1	1	1	1	0.8
119	มีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาผู้มีอุปการะคุณ	0	1	1	1	1	0.8
120	สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	1	1	1	1	1	1
121	ได้รับความร่วมมือและการการยอมรับจากบุคคลอื่นเพื่อให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	1	1	1	1	1	1
122	มีความสมบูรณ์ของร่างกายที่จะประกอบกิจกรรมหรือทำงานในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	-1	1	1	0	1	0.4
123	รู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพนับถือ เชื่อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ	1	1	0	1	1	0.8

ข้อที่	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนีความ สอดคล้องของ IOC
		1	2	3	4	5	
124	อุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตาม สมควร แก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์	-1	-1	0	0	0	-0.4
125	ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้อง ปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อย่างเต็มกำลังความสามารถ	1	1	0	1	1	0.8
126	ปฏิบัติตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรง อยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ ได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตัวและสังคม	1	1	1	1	1	1
127	มีความรู้ความเข้าใจกติกากฎและกฎเกณฑ์ ทางสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามครรลอง ของสังคม	1	1	1	1	1	1
128	การอยู่อย่างมีสันติ มีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิ มนุษยชน	1	1	1	1	1	1
129	มีจิตใจที่เปิดกว้าง ขอมรับความคิดเห็นที่ แตกต่างระหว่างบุคคล	1	1	1	1	1	1
130	แสดงความตั้งใจที่แท้จริง ที่จะรับฟัง และเข้าใจผู้พูด	1	1	0	1	1	0.8

ทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 40 คน นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ลำดับ	สังกัดเทศบาล	กองการศึกษา (จำนวน)		โรงเรียน (จำนวน)
1	เทศบาลเมืองกำแพงเพชร	1 แห่ง	2 คน	2 คน
2	เทศบาลเมืองพะเยา	1 แห่ง	2 คน	2 คน
3	เทศบาลเมืองมหาสารคาม	1 แห่ง	2 คน	2 คน
4	เทศบาลเมืองชัยภูมิ	1 แห่ง	2 คน	2 คน
5	เทศบาลเมืองสองพี่น้อง	1 แห่ง	2 คน	2 คน
6	เทศบาลเมืองเสนา	1 แห่ง	2 คน	2 คน
7	เทศบาลเมืองชลบุรี	1 แห่ง	2 คน	2 คน
8	เทศบาลเมืองสาคู	1 แห่ง	2 คน	2 คน
9	เทศบาลเมืองกระบี่	1 แห่ง	2 คน	2 คน
10	เทศบาลเมืองปัตตานี	1 แห่ง	2 คน	2 คน
	รวมทั้งสิ้น	10 แห่ง	20 คน	๒๐ คน

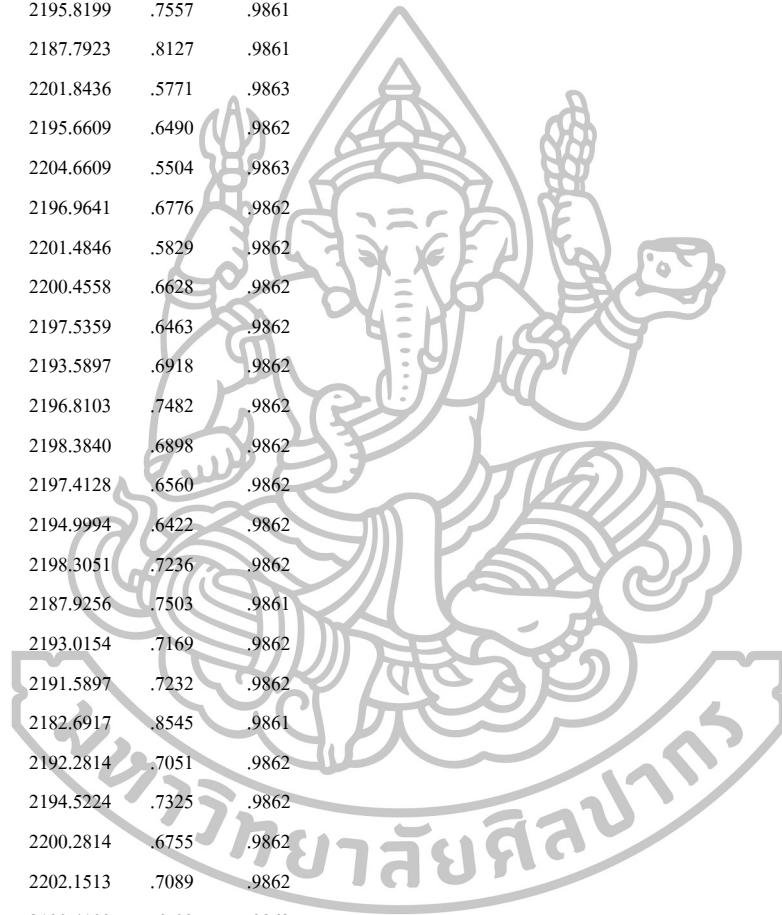
***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	490.4250	2217.8917	.2961	.9864
A2	490.3000	2218.0615	.3133	.9864
A3	490.2500	2200.3462	.3640	.9866
A4	490.2500	2201.2179	.5002	.9863
A5	489.9000	2205.9385	.4825	.9863
A6	490.0000	2204.3077	.5240	.9863
A7	489.9000	2202.3487	.4879	.9863
A8	489.7250	2207.5378	.4563	.9863
A9	489.7500	2207.1667	.4187	.9864
A10	489.6250	2209.7788	.5291	.9863
A11	489.6000	2212.0410	.4281	.9863
A12	489.7250	2206.1532	.5359	.9863
A13	489.8250	2213.2763	.3888	.9864
A14	489.8500	2209.4128	.4790	.9863
A15	490.0500	2204.7154	.5652	.9863
A16	490.1000	2207.2205	.4785	.9863
A17	490.1500	2194.5923	.6633	.9862
A18	489.9750	2197.3583	.6633	.9862
A19	489.8750	2202.4199	.5989	.9862
A20	490.0750	2204.2250	.5170	.9863
A21	490.0000	2208.1538	.5680	.9863
A22	490.0750	2204.4814	.5433	.9863
A23	489.9750	2200.4353	.5785	.9863
A24	489.9750	2206.3327	.4625	.9863
A25	490.2000	2203.9590	.4464	.9864
A26	489.9000	2200.3487	.6837	.9862
A27	489.9000	2199.1179	.6584	.9862
A28	489.9500	2197.3821	.6565	.9862
A29	490.1250	2193.8558	.6999	.9862
A30	490.1250	2201.0865	.7212	.9862
A31	490.1500	2216.3359	.3497	.9864
A32	490.1000	2201.0667	.7029	.9862
A33	489.9250	2198.8404	.6681	.9862
A34	489.9500	2189.5872	.7834	.9861

A35	489.8000	2201.2923	.6567	.9862
A36	489.9750	2199.9737	.7129	.9862
A37	489.8750	2196.5737	.6977	.9862
A38	490.2250	2197.9737	.6167	.9862
A39	490.0750	2218.0199	.3722	.9864
A40	489.9750	2202.9481	.5717	.9863
A41	489.9750	2196.3327	.6802	.9862
A42	489.9000	2201.1692	.6688	.9862
A43	490.0250	2195.8199	.7557	.9861
A44	489.9500	2187.7923	.8127	.9861
A45	490.0500	2201.8436	.5771	.9863
A46	490.0750	2195.6609	.6490	.9862
A47	490.1750	2204.6609	.5504	.9863
A48	490.1000	2196.9641	.6776	.9862
A49	490.0500	2201.4846	.5829	.9862
A50	490.1750	2200.4558	.6628	.9862
A51	490.0500	2197.5359	.6463	.9862
A52	490.0000	2193.5897	.6918	.9862
A53	489.9000	2196.8103	.7482	.9862
A54	489.9750	2198.3840	.6898	.9862
A55	490.1500	2197.4128	.6560	.9862
A56	490.0250	2194.9994	.6422	.9862
A57	490.0500	2198.3051	.7236	.9862
A58	489.8500	2187.9256	.7503	.9861
A59	489.9000	2193.0154	.7169	.9862
A60	490.0000	2191.5897	.7232	.9862
A61	489.9750	2182.6917	.8545	.9861
A62	489.9750	2192.2814	.7051	.9862
A63	489.8750	2194.5224	.7325	.9862
A64	490.0250	2200.2814	.6755	.9862
A65	490.0500	2202.1513	.7089	.9862
A66	490.0000	2190.4103	.6709	.9862
A67	489.9250	2194.6353	.7402	.9862
A68	489.9250	2199.1481	.6628	.9862
A69	490.0000	2205.1282	.5796	.9862
A70	490.0500	2190.9718	.7116	.9862
A71	490.0000	2198.6667	.6122	.9862
A72	489.9000	2193.4769	.7545	.9861
A73	489.8000	2193.6000	.7428	.9861
A74	489.9000	2203.9897	.6696	.9862
A75	490.0500	2197.7923	.7330	.9862

A76	490.0250	2204.1276	.4807	.9863
A77	490.0250	2198.9481	.6151	.9862
A78	490.0250	2193.7686	.6973	.9862
A79	489.9750	2190.7942	.7282	.9862
A80	489.9500	2187.1769	.7777	.9861
A81	489.8500	2191.7718	.7306	.9862
A82	490.2000	2209.4462	.4832	.9863
A83	490.0000	2199.6410	.5970	.9862
A84	489.9750	2197.5122	.6608	.9862
A85	489.8250	2198.1481	.7138	.9862
A86	490.0000	2194.4615	.7192	.9862
A87	489.9000	2202.1436	.7059	.9862
A88	489.9250	2195.3532	.7279	.9862
A89	489.8750	2199.6506	.6919	.9862
A90	489.8750	2197.6506	.6393	.9862
A91	490.0750	2197.3019	.7038	.9862
A92	489.9500	2197.9462	.6897	.9862
A93	490.0000	2190.6154	.7831	.9861
A94	490.0750	2199.8147	.5849	.9862
A95	490.0000	2194.9744	.6701	.9862
A96	489.9000	2198.0410	.6767	.9862
A97	489.9250	2193.7635	.6712	.9862
A98	490.1000	2200.7077	.5503	.9863
A99	489.8500	2200.3872	.6307	.9862
A100	489.8250	2203.3788	.5789	.9862
A101	489.8500	2202.2333	.5996	.9862
A102	490.0250	2193.5122	.6329	.9862
A103	489.7750	2201.3583	.6129	.9862
A104	489.7750	2197.2045	.6827	.9862
A105	489.7250	2207.2814	.6002	.9862
A106	489.8250	2203.0712	.5499	.9863
A107	489.8750	2196.3686	.6598	.9862
A108	489.7750	2198.9481	.6151	.9862
A109	489.7750	2202.6917	.6322	.9862
A110	489.7250	2200.4609	.6320	.9862
A111	489.7750	2202.6404	.6850	.9862
A112	489.7500	2202.8077	.5899	.9862
A113	489.8750	2200.6763	.6283	.9862
A114	489.8000	2188.2154	.7440	.9861

Reliability Coefficients

N of Cases = 40.0

N of Items =114

Alpha = .9863

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ดังนี้

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับคุณนิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล” ซึ่งข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่าอย่างยิ่งต่อการวิจัยนี้ จะทำให้ทราบถึงความเหมาะสมของตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ข้อค้นพบครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการทราบถึงแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลต่อไป ข้อมูลที่ท่านตอบถือเป็นความลับและขอรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานหรือสถานศึกษาของท่านแต่อย่างใดจึงขอความกรุณาโปรดตอบให้ครบทุกข้อ แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ สำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นางสุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก

นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- 20 – 30 ปี 31 – 40 ปี 41 – 50 ปี 50 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- ปริญญาตรี ปริญญาโท
 ปริญญาเอก

4. ตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

- ผู้อำนวยการสำนักกองการศึกษา
 ศึกษาพิเศษ/ หัวหน้าฝ่ายการศึกษา
 ผู้อำนวยการโรงเรียน
 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

5. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

- ไม่เกิน 5 ปี มากกว่า 5 ปี แต่ไม่ถึง 10 ปี
 มากกว่า 10 ปี แต่ไม่ถึง 15 ปี มากกว่า 15 ปี แต่ไม่ถึง 20 ปี
 20 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ในช่องขวามือเมื่อท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าตัวแปรที่เหมาะสมต่อการสร้าง

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนตามความเห็นของท่านควรอยู่ในระดับใด

- 5 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ความเหมาะสมของตัวแปรการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
1	มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล เอื้ออาทรกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน						
2	มีโอกาสในการร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน						
3	สร้างโอกาสในการคัดเลือกสถานักเรียนเพื่อกำหนดนโยบายทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม						
4	มีความคิด ความรู้สึก และความเชื่อที่ดีและแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อบุคคล และสถานการณ์ ต่างๆ ได้ดี						
5	เคารพในสิทธิและการตัดสินใจของผู้อื่นรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น						
6	มีสิทธิและความรับผิดชอบที่ถูกกำหนด โดยกฎหมายเข้าใจ บทบาทและหน้าที่ของตนในสังคม						
7	มีความสามัคคี ประองดองในหมู่คณะ และภูมิใจ เชิดชูความเป็นไทย						
8	ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ						
9	มีความรู้ ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์						
10	รักษาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข						
11	แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและเผยแพร่พระกรณียกิจ						
12	ร่วมกันประกอบความดีเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยเฉพาะในวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์						
13	รู้บทบาทสถานภาพที่ตนควรปฏิบัติในการงานและงานที่ต้องกระทำว่าต้องปฏิบัติอย่างไรกลุ่มคนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่						
14	เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม ชอบธรรม มีเหตุผลและมีความรู้สึกผิดชอบ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน						
15	สามารถมองปัญหาได้ในฐานะสมาชิกของสังคมโลกาภิวัตน์ได้						
16	สามารถการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย อย่างมีเหตุมีผลและสร้างสรรค์						

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
17	มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งใดๆด้วยสันติวิธี						
18	มีความจริงใจในการให้ความช่วยเหลืองาน ประนีประนอม รวมทั้งการให้ข้อมูลที่ชัดเจนต่อบุคคลที่ทำงานร่วมกัน						
19	สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสกับผู้ร่วมงานอยู่เสมอ						
20	คิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช้อคติหรืออารมณ์ของตนเองเป็นสำคัญ						
21	สามารถพิจารณาได้ว่าเรื่องใดควรเชื่อ ไม่ควรเชื่อ และสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ						
22	รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความต้องการของตนเอง และจากสภาพแวดล้อมสังคมรอบตัว						
23	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของสังคมให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข						
24	รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างประหยัด นำกลับมาใช้ซ้ำให้เกิดประโยชน์ได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม						
25	รู้จักซ่อมแซมและบำบัดฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีอายุการใช้งานได้ยาวนาน						
26	รู้จักรับผิดชอบ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว และปฏิบัติตามหลักธรรม						
27	ประพฤติปฏิบัติ กระทำแต่สิ่งที่ดี ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ตามคุณธรรมที่มีในจิตใจ						
28	สามารถทำงานต่างๆได้ด้วยตนเอง มีการฝึกฝนการทำงาน จนงานสำเร็จตามเป้าหมาย						
29	สามารถศึกษาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆนำมาเชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคตได้						
30	สร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆที่คุ้มค่า และประเมินผลความคิดของตนเอง เพื่อปรับปรุงและเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ของตนเองตลอดเวลา						

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
31	สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี						
32	มีความตระหนักและเห็นใจในสวัสดิภาพของผู้อื่นในสังคมได้ดี						
33	เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็งไม่ทอดทิ้งอุปสรรค มุ่งมั่นทำงานให้บังเกิดผลดีโดยไม่ให้ผู้อื่นเดือดร้อน						
34	มีความสามารถที่จะเข้าใจ ขอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมของตนได้ดี						
35	ปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความราบรื่น						
36	ปฏิบัติงานสำเร็จทันเวลาและทันต่อเหตุการณ์ ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา						
37	เข้าใจถึงความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมทั้งในระดับพื้นที่ และระดับทั่วโลก						
38	สามารถตั้งคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้ตอบใช้ความคิด นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานสรุปคำตอบได้						
39	พุดแสดงความรู้สึก ความเห็นของตนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากการอ่าน การดู การฟัง ได้อย่างมีเหตุมีผล						
40	มีพฤติกรรมที่แสดงออกมาในเชิงสร้างสรรค์ เชิงบวก เพื่อความถูกต้อง เหมาะสม ให้เกียรติ ตามกาลเทศะ						
41	เป็นผู้ที่มีความเพียร ขวนขวายในสิ่งที่กระทำ รักก้าวหน้า และรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ได้ดีที่สุด						
42	รับฟังและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้โอกาสผู้อื่นได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่แตกต่างกัน						
43	มีนิสัยใฝ่รู้ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ						
44	สามารถประยุกต์ความรู้ที่มี นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้						
45	สนใจข่าวสารและกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น						
46	เป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี มั่นคงทางจิตใจ ให้กำลังใจตนเองและผู้อื่น						

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
47	มีความหวัง ความมุ่งมั่นที่จะหาวิธีบรรลุเป้าหมายและพัฒนาแรงจูงใจเพื่อการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง						
48	ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง สามารถแยกแยะอุปสรรคทั้งหลายด้วยทัศนคติเชิงบวก						
49	สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและพร้อมที่จะเรียนรู้ไปตลอดชีวิต						
50	สามารถทำให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในวิสัยทัศน์, ค่านิยม และทำงานร่วมกันได้จนประสบผลสำเร็จ						
51	แสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่นยอมรับในคุณค่าของตนเองได้						
52	ประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้อื่นเดือดร้อนเสียหาย และสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นด้วย						
53	ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก						
54	ช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวม เสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข						
55	บำเพ็ญประโยชน์ได้หลายวิธีตามโอกาสอันควร และควรปฏิบัติอยู่ตลอดเวลาจนเป็นนิสัย						
56	ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังแรงกาย แรงสมอง เสียสละ สิ่งที่มีแม้กระทั่งเวลา เพื่อแต่ให้กับส่วนรวม						
57	มีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคม แก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ร่วมกันกับคนในสังคม						
58	มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม						
59	ยอมรับในสิทธิและอำนาจในทางกฎหมายไม่ละเมิดอำนาจศาล						
60	เป็นบุคคลในกฎหมาย ดำรงอยู่บนความเสมอภาคและความเป็นธรรม						
61	ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎกติกาทางสังคมและศีลธรรม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข						

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
62	มีความรู้เท่าทันทั้งงานกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี						
63	มีความห่วงใยและเอื้ออาทรต่อกัน ก่อให้เกิด พันธะที่จะต้องปฏิบัติต่อกันในทางที่ดี						
64	มีพฤติกรรมที่แสดงความสนใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนและมีสมาธิในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียน						
65	มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการมุ่งพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดในวิชาต่างๆ						
66	มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา ประพฤติตนงดเว้นการโกหก การคดโกง หรือการลักขโมย						
67	มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อมิตร และความซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ						
68	มีความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ทุกๆ เรื่อง นับตั้งแต่เรื่องกิจวัตรประจำวันของตนเอง						
69	มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อภารกิจหน้าที่ที่ตนจะต้องกระทำให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด						
70	กระทำการใดๆที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจ						
71	เข้าใจและให้ความเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีความแตกต่างจากความคิดเห็นของตนเอง						
72	ประพฤติปฏิบัติปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกัน หรือไม่เลือกปฏิบัติ						
73	ปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์						

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
74	ปฏิบัติตามกฎจราจร กฎระเบียบของสถานศึกษา และ การมีมารยาทในโอกาสต่าง ๆ						
75	นำหลักคุณธรรมมาปฏิบัติตนตามระเบียบกติกาสังคม						
76	รู้จักใช้จ่ายตามความจำเป็นอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ สูงสุด						
77	รู้จักเก็บออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น ใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับ ฐานะความเป็นอยู่ของตน						
78	ไม่ใช้ความรุนแรง ยุติปัญหา สามารถเจรจาตกลงอย่าง สันติภาพ						
79	รักใคร่ปรองดองในหมู่เพื่อนและเพื่อน ไม่ก่อเรื่อง ทะเลาะวิวาท						
80	มีความเอาใจใส่และตั้งใจทำงาน มีความอดทน ไม่ท้อแท้ ทอดทิ้งกับงานที่ได้รับมอบหมาย						
81	รีบเร่งทำงานด้วยความรวดเร็วไว รอบคอบ ทำงาน ตรงเวลา และเสร็จทันเวลา						
82	เป็นผู้มีภูมิรู้ มีความเป็นผู้ใหญ่ทางบุคลิกภาพและ พฤติกรรมทางอารมณ์ที่มั่นคง						
83	เห็นคุณค่าของสภาวะแวดล้อมในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่						
84	มีความมั่นใจในระบอบประชาธิปไตยและปฏิบัติตาม กระบวนการประชาธิปไตย						
85	เป็นผู้มีความจริงใจ ไม่อคติ ไม่ใช่เล่ห์เหลี่ยม หรือกลโกง						
86	ปฏิบัติตน ปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมาตามระเบียบ ปฏิบัติ						
87	มีพฤติกรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ และมี ไม่ตรีจิต ต่อกัน ไม่หาความแวง แครงใจกัน						

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
88	เป็นผู้ที่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนที่ ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง						
89	เป็นผู้ที่รู้จักให้มากกว่ารับ โดยการแสดงน้ำใจต่อคนรอบ ข้างทุกครั้งที่มีโอกาส						
90	รู้จักการใช้สิทธิและกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่าง อิสระและไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น						
91	ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจนก่อความเดือดร้อนต่อ ผู้อื่น						
92	ชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ได้จากการเรียนรู้ การ ทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือจากการลงมือปฏิบัติ						
93	มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมและ เผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ						
94	สามารถถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกให้ผู้อื่น ได้เข้าใจความหมาย ตามเจตนาที่ต้องการ						
95	เป็นผู้ที่มีความคิดหรือความเชื่อ ที่จะแสดงออกซึ่ง พฤติกรรมตอบสนองของบุคคลในเชิงบวก						
96	เป็นผู้ที่คิดถึงแต่สิ่งที่ดีและนำрынรมย์ จิตใจที่เป็นเชิงบวก คิดถึงแต่ความสุข ความยินดี ต่อทุกๆสถานการณ์						
97	รู้ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาค กัน สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข						
98	มีความเป็นอิสระ เข้าใจถึงความเป็นส่วนตัวของแต่ละ บุคคล เห็นคุณค่าในความเป็นคน						

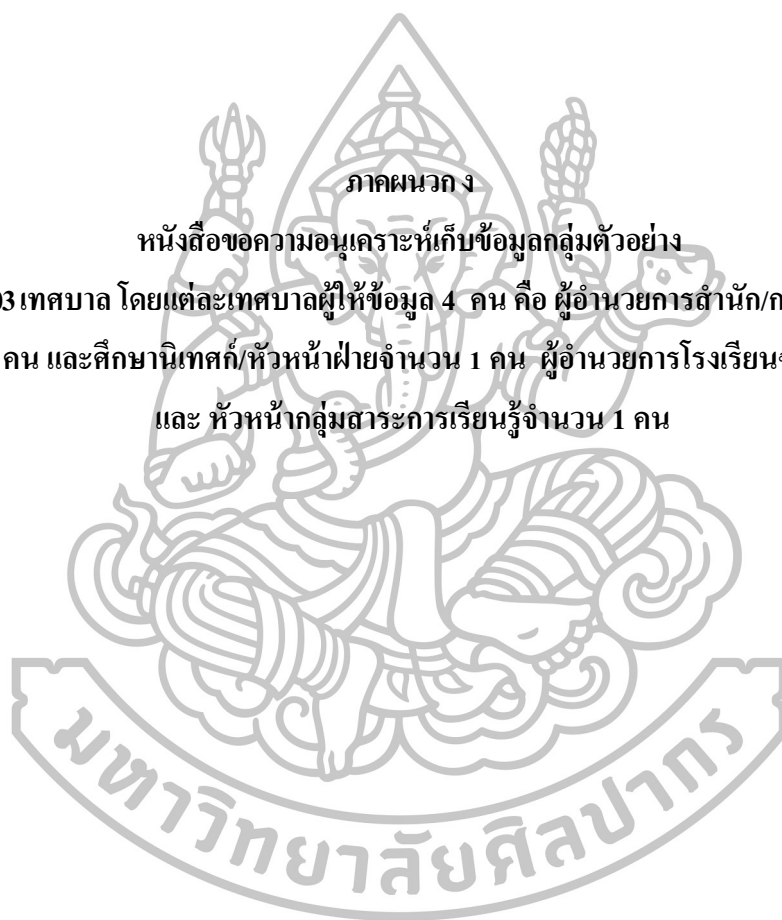
ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
99	ปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของศาสนา						
100	นำหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน						
101	ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน						
102	สามารถสื่อสารและแสดงถึงลักษณะของสิ่งๆ หนึ่งที่ให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่ายและมีความเป็นเอกภาพ เอกลักษณะในตัวของมันเอง						
103	ใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับของประเทศ						
104	ให้ความเคารพ นอบน้อม เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา						
105	มีความกตัญญูต่เวทีต่อบิดามารดาผู้มีอุปการะคุณ						
106	สามารถปรับตนเองให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้						
107	ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากบุคคลอื่น เพื่อให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้						
108	รู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นับถือ เชื่อฟัง และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ						
109	ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ						
110	ปฏิบัติตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และได้ประสิทธิผลทั้งในส่วนตัวและสังคม						
111	มีความรู้ความเข้าใจกติกาและกฎเกณฑ์ทางสังคม รวมทั้งปฏิบัติตามครรลองของสังคม						

ข้อ	ตัวแปรปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน	ระดับความเหมาะสม					สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
112	การอยู่อย่างมีสันติ มีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิทธิ พื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน						
113	มีจิตใจที่เปิดกว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่าง บุคคล						
114	แสดงความตั้งใจที่แท้จริง ที่จะรับฟัง และเข้าใจผู้พูด						

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 103 เทศบาล โดยแต่ละเทศบาลผู้ให้ข้อมูล 4 คน คือ ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา
จำนวน 1 คน และศึกษานิเทศก์/หัวหน้าฝ่ายจำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 1 คน
และ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จำนวน 1 คน

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/พ ๑๗๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

6 มิถุนายน 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายเทศมนตรี

ด้วย นางสุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก รหัสประจำตัว 55252926 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " ปัจจัยและแนวปฏิบัติ
ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล " มีความ
ประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้อำนวยการกองการศึกษา นักวิชาการ/ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา
และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง ผู้อำนวยการกอง
การศึกษา นักวิชาการ/ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือ
มือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาค้นคว้าด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก จ

หนังสือของความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อยืนยันและหาแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

ที่ ศร 0520.203.2/๒๖๒

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

22 มิถุนายน 2559

เรื่อง ขอสัมภาษณ์เพื่อยืนยันแนวการปฏิบัติ

เรียน ดร.รสพร ทองธรรมจินดา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวพรณิการ์ พงศ์ผาสุก รหัสนักศึกษา 55252926 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ขอความอนุเคราะห์ท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิให้นักศึกษาสัมภาษณ์เพื่อยืนยันแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการปัจจัยการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมือง เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์/โทรสาร 034-219136

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการหาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเพื่อสร้าง
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1	ดร.ระวี อรรถวิสัย	นักบริหารการศึกษา กองการศึกษา เทศบาลตำบลกรับใหญ่ จังหวัดราชบุรี
2	ดร.เอกลักษณ์ เกิดเทศ	นักวิชาการ สำนักการศึกษา สังกัดเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
3	ดร.รศพร ทองธรรมจินดา	ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์ เทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม
4	ดร.พรรณมาศ พรหมพิลา	รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
5	ดร.โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ	รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนนครนนท์วิทยา 2 เทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
6	ดร.ศศิวิมล ทองโอพาร์	สมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
7	ดร.พิชญ์สุกานต์ ทองอนันต์วงษ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ เทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
8	ดร.ศศิกาญจน์ โพธิ์ลังกา	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
9	ว่าที่ ร.ต. หญิง ดร.ณัฐชญา ยิ้มแย้ม	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ เทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสุพรรณนิการ์ พงศ์ผาสุก
ที่อยู่	164/666 หมู่ 2 ซอยปาริชาติ A ถนนเทศบาล 2 ตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110 โทร. 089-672-9894
ที่ทำงาน	โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษาปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (สาขาการบริหารธุรกิจ) จากสถาบันราชภัฏพระนคร
พ.ศ. 2550	สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ. 2555	ศึกษาต่อปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548 - 2549	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดละหาร สังกัดเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2549 - 2550	ครูผู้ช่วย โรงเรียนเทศบาลวัดละหาร สังกัดเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2550 - 2555	ครู คศ. 1 โรงเรียนเทศบาลวัดละหาร สังกัดเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2555 - 2556	ครู คศ. 2 โรงเรียนเทศบาลวัดละหาร สังกัดเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2557 - 2558	ครู คศ. 2 โรงเรียนนนทบุรีประสิทธิ์วิทยา สังกัดเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2558 – ปัจจุบัน	ครู คศ. 2 โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี